

Saarde valla üldplaneeringu
kooskõlastamisel ja arvamuse
andmisel laekunud
ettepanekud ja Saarde valla
seisukohad esitatule

SISUKORD

Üldist.....	4
1. Eesti Erametsaliit (registreeritud 09.11.2023, kiri nr 7-1/1-83)	5
2. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (20.11.2023 nr 16-6/18-3061-008, registreeritud 21.11.2023, nr 7-7/1665-1).....	5
3. Heiki Ärm (ettepaneku kiri nr 7-7/1776, registreeritud 22.11.2023).....	6
4. Maa-amet (23.11.2023 nr 6-3/23/15759-2, registreeritud 23.11.2023 nr 7-7/1665-2).....	6
5. Transpordiamet (24.11.2023 nr 7.2-1/23/22862-2, registreeritud 24.11.2023 nr 7-7/1665-3) ..	11
6. Põhja-Sakala Vallavolikogu (23.11.2023 otsus nr 181, registreeritud 24.11.2023 nr 7-7/1665-4) 12	
7. Päästeamet (29.11.2023 kiri nr 7.2-3.4/7249-2, registreeritud 29.11.2023 nr 7-7/1665-5)	12
8. Põllumajandus- ja Toiduamet (29.11.2023 nr 6.2-6/9622-1, registreeritud 29.11.2023 nr 7-7/1665-6)	15
9. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakond (pikendamine registreeritud 29.11.2023 nr 7-7/1665-7, aramus).....	15
10. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi riigivara osakond (30.11.2023 nr 14-3/3179-3/9622-1, registreeritud 30.11.2023 nr 7-7/1665-8).....	20
11. Utilitas Wind (ettepaneku kiri 7-1/1-84, registreeritud 30.11.2023).....	22
12. Rail Baltic Estonia OÜ (pikendamine 30.11.2023 nr 7-1/1-85, arvamuse andmine 04.12.2023 kiri nr KV2023-293, registreeritud 04.12.2023 nr 7-1/1-90)	32
13. Riigimetsa Majandamise Keskus (30.11.2023 nr 3-1.1/2021/6803, registreeritud 01.12.2023 nr 7-1/1-86)	34
14. Osaühing Vasperg (kiri 30.11.2023, registreeritud 01.12.2023 nr 7-1/1-87).....	36
15. Sunly Wind OÜ (kiri 01.12.2023, registreeritud 01.12.2023 nr 7-1/1-88)	37
16. Keskkonnaamet (01.12.2023 nr 6-5/23/22096-2, registreeritud 01.12.2023 nr 7-7/1665-10) 41	
16. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (01.12.2023 kiri nr 4-4/23/5491-2, registreeritud 01.12.2023 nr 7-7/1665-11).....	50
17. Eraisik (kiri 01.12.2023, registreeritud 04.12.2023 nr 7-1/1-89)	51
18. Muinsuskaitseamet (kiri 30.11.2023).....	51
19. Kaitseministeerium (kiri 5.02.2024)	52
20. Kliimaministeerium (vastamise tähtaega pikendav kiri 01.12.2023 ja 5.01.1014, kooskõlastav kiri 22.02.2024)	52
Vastused Saarde valla seisukohtadele üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise eelnõu kooskõlastamisel ja arvamuse andmisel 01.07.2024 kirjale	56
1. Terviseamet Lääne regionaalkeskus (kiri 18.07.2024).....	56
2. Sunly Wind OÜ (e-mail 19.07.2024)	56

3. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakond (kiri 25.07.2024 nr 14-3/3210-2).....	58
4. Maa-amet (kiri 29.07.2024 nr 6-3/23/15759-5)	58
5. Päästeamet (01.08.2024 nr 7.2-3.4/4385-2, kooskõlastav kiri 16.10.2024 nr 7.2-3.4/4385-4).....	60
6. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Maapoliitika ja riigivara osakond (e-kiri 01.08.2024).....	62
7. Utilitas Wind (ettepaneku kiri 7-1/1-84, registreeritud 30.11.2023).....	64
8. Keskkonnaamet (kiri 9.09.2024)	73

Üldist

Alljärgnevalt on esitatud koondülevaatenäide üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) eelnõu kohta esitatud kooskõlastused ja arvamused. Sisse tulnud kirjad on kättesaadavad valla dokumendiregistris.

Saarde vald esitas üldplaneeringu ja KSH aruande eelnõu kooskõlastamiseks PlanS § 76 lõikes 1 nimetatud asutustele ning teavitatakse § 76 lõikes 2 nimetatud isikuid ja asutusi võimalusest esitada üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kohta arvamust.

Kooskõlastajatest ei vastanud: Pärnu linn, Häädemeeste vald, Mulgi vald, Terviseamet, Politsei ja Piirivalveamet, Kaitseministeerium, Majandus ja Kommunikatsiooniministeerium. Vastavalt PlanS § 85 lõikele 2 luges Saarde vald üldplaneeringu ja KSH aruande eelnõu kooskõlastaja poolt vaikimisi kooskõlastatuks.

Saarde valla seisukohtade selgitamisel on kasutatud tabelites järgmisi lühendeid:

ÜP – Üldplaneering

MPL - Maakonnaplaneering

DP – Detailplaneering

SK – Seletuskiri

KSH – Keskkonnamõju strateegiline hindamine

KMH - Keskkonnamõju hindamine

VTK – väljatöötamise kavatsus

RV – Roheline võrgustik

Ptk - Peatükk

PlanS – Planeerimisseadus

MS – Metsaseadus

MPS – Maapõueseadus

KeA – Keskkonnaamet

RB – Rail Baltic raudtee

1. Eesti Erametsaliit (registreeritud 09.11.2023, kiri nr 7-1/1-83)

Arvamuse andja

<u>Ettepaneku sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
MS 23¹ sätestab: planeeringuga asula või elamu kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks määratud metsa majandamisel võib kohaliku omavalitsuse üksus kokkuleppel maaomanikuga planeeringuga seada piiranguid uuendusraie tegemisel raieliigile ning lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele. Eeltoodust tuleneb, et Planeerimisseaduse § 75 lõike 1 punkti 21 alusel ei saa planeeringuga lageraiet keelata, saab seada piiranguid langi suuruse ja raievanuse osas. Lisaks eeldab senisele metsanduslikule tegevusele piirangute seadmine MS § 23¹ alusel metsaomanikega kokkuleppe saavutamist. Kokkuvõttes palume mistahes piirangute seadmisel kaaluda, kas avalikes huvides on intensiivsete piirangute kehtestamine, mis on sisuliselt võrdsustatavad omandi võõrandamisena. Eeskätt tuleks sundvalduse seadmist kaaluda lageraie välistamisel.	Võetud teadmiseks. Samas märgime, et üldplaneeringut on Keskkonnaameti ettepanekul täiendatud soovituslike tingimustega, mida tuleks järgida rohelise võrgustiku ja majandatava metsa kattumisel.

2. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (20.11.2023 nr 16-6/18-3061-008, registreeritud 21.11.2023, nr 7-7/1665-1)

Kooskõlastaja

<u>Ettepaneku sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
TTJA kooskõlastab Saarde valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise eelnõu järgmise märkusega: Palume muuta üldplaneeringu seletuskirja leheküljel 61 asuvat tingimust raudtee lähedusse kõrgete rajatiste planeerimise kohta järgnevalt: "Raudtee lähedusse kõrgete rajatiste (nt tuulik, sidemast) kavandamisel tuleb need raudtee kaitsevööndi (raudtee kaitsevöönd ulatub 30m kaugusele rööpme teljest) servast paigutada vähemalt rajatise tipukõrguse kaugusele."	Ettepanekuga ei arvestata, kuna raudtee lähedusse tuuleenergeetika alasid ei ole planeeritud. Tuuleenergeetika alad paiknevad valla idaosas.

3. **Heiki Ärm** (ettepaneku kiri nr 7-7/1776, registreeritud 22.11.2023)
Arvamuse andja

Ettepaneku sisu:	Seisukoht:
Koostatavas Saarde valla uues üldplaneeringus on väärtusliku põllumaana (ID 23623 ja ID23650) märgitud mulle kuuluvad maaüksused: Tiksi (78201:001:0038); Ees-Tiksi (78201:001:0254); Taga-Tiksi (78201:001:0102); Väike-Tiksi (78201:001:0039); Vahenurme (78201:001:0182). Soovin , et neid maaüksusi ei käsitletaks kui väärtuslikku põllumaad kuna kasutan neid metsakasvatuseks eesmärgil.	Ettepanekuga arvestatakse.

4. **Maa-amet** (23.11.2023 nr 6-3/23/15759-2, registreeritud 23.11.2023 nr 7-7/1665-2)

Kooskõlastaja

Ettepaneku sisu:	Seisukoht:
1. Joonise Maakasutusplaan kohaselt kattuvad maardlad põllu- ja metsamajanduse maa-ala juhtotstarbega. Seletuskirja peatükis 4.15. PÕLLU- JA METSA MAA-ALA (MP JA MM) on märgitud (tsiteerin): „Põllumaa on põllumajanduslikuks tootmiseks kavandatud ning metsamaa metsaga kaetud maa või metsamajandusliku potentsiaaliga maa“. Sama peatüki kasutus- ja ehitustingimuste all on märgitud (tsiteerin): „rakendada maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid“, mille täpsustuseks on toodud teiste hulgas, et säilitada tuleks maastikule iseloomulikke vorme (põllusaared, metsasiilud, selgelt eristuv puude rida). Lisaks on märgitud (tsiteerin): „Väärtuslikel põllu-majandusmaadel jätkata põllumajanduslikku tegevust (vt ptk 5.2.3)“. Lisaks on lubatud rajada üksik- või kaksikelamu (koos abihoonetega) hajaasustuse põhimõttel ning ühiskondlike ja puhkeotstarbelisi hooneid ja rajatisi. Märgime, et maavara kaevandamiseks on tarvis maavara kattev taimestik ja pinnasekihid eemaldada koos kõigi sellele jäävate elementidega. a. Palume seletuskirja täpsustada selliselt, et maardla alal asuvaid maastikule iseloomulikke vorme ja taimestikku tuleb võimalusel	Ettepanekutega arvestatakse osaliselt, ptk 4.15 lisatakse p 11 järgmises sõnastuses: <i>11. maardlatega kattuvatel aladel:</i> <i>11.1. kuhu on antud kaevandamisluba, on maastikule iseloomulike vormide ja taimestiku eemaldamine lubatud;</i> <i>p11.2. on ehitusseadustiku mõistes püsiva iseloomuga hoonete ja rajatiste ehitamine võimalik vaid peale maavara ammendumist, kui ei ole saadud maapõueseaduse alusel muu sisuga kooskõlastust või luba.</i> <i>Üldplaneeringuga vastavat luba ei ole antud.</i>

säilitada või märkida, et maardlatega kattuvatel aladel, kuhu on antud või taotletakse kaevandamisluba, on maastikule iseloomulike vormide ja taimestiku eemaldamine lubatud. b. Lisaks palume märkida, et üldplaneeringuga määratud ehitusõigus ei kehti aladel, kus seda ei luba muu õigusakt või lisada seletuskirja, et: „Maardlatega kattuvatel aladel on ehitusseadustiku mõistes püsiva iseloomuga hoonete ja rajatiste ehitamine võimalik vaid peale maavara ammendumist, kui ei ole saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastust või luba. Üldplaneeringuga vastavat luba ei ole antud“. Hetkel halvendab seletuskirja sõnastus maavarale juurdepääsu osas olemasolevat olukorda ja üldplaneering on seega vastuolus MaaPS §-ga 14.	Lisaks selgitame, et maastikule iseloomulike vormide ja taimestiku eemaldamise lubamine aladel, kus alles kaevandamisluba taotletakse, ei ole põhjendatud. Kaevandamise loa taotlemine ei kindlusta veel selle saamist, mistõttu nimetatud tegevused taotletavatel aladel oleks ennatlikud.
2. Seletuskirja peatükis 4.16. MÄETÖÖSTUSE (TM) JA TURBATÖÖSTUSE (TR) MAA-ALA on kasutus- ja ehitustingimuste all kirjeldatud (tsiteerin): „maardlate kasutuselevõtul võimalusel vältida alasid, mis asuvad väärtuslikel maastikel, roheline võrgustiku aladel, väärtuslikel põllumajandusmaadel ja puhkeotstarbeliselt metsaaladel. Juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine vältimatult vajalik, tuleb rakendada meetmeid, et kaasnevad mõjud oleksid leevendatud ja minimaalsed;“ ja „kaevandamisel hinnata ja leevendada transpordiga kaasnevaid mõjusid;“. Palume seletuskirjas täpsustada, et leevendavaid meetmeid on vajalik rakendada vastavalt vajadusele, kui kaevandamisega kaasnevad mõjud ületavad õigusaktide kohaseid norme. Kaevandamisega kaasneb paratamatult mõju olemasolevale olukorrale ja igasuguse mõju leevendamine ei ole võimalik ega asjakohane.	Ettepanekuga arvestatakse, ptk 4.16 p 2 sõnastust täpsustatakse.
3. Seletuskirja peatükis 4.16. MÄETÖÖSTUSE (TM) JA TURBATÖÖSTUSE (TR) MAA-ALA on kasutus- ja ehitustingimuste all kirjeldatud (tsiteerin): „visuaalsete mõjude ja häiringute vältimiseks ei ole lubatud uute karjäärade avamine (uue maardla arvele võtmisel) Kilingi-Nõmme linna tiheasustusega alale lähemale kui 400 m;“ ning „kuna asustatud alade lähedal võib maavara kaevandamine olla problemaatiline (tulenevalt kaasnevatest häiringutest elanikele), tuleb eelistada sama maavara kaevandamist eemal asustatud aladest“. Vastavad nõuded ei tulene ühestki õigusaktist. MaaPS § 50 lõike 10 kohaselt, kui mäeeraldis või selle teenindusmaa asub elamule lähemal kui 100 meetrit, tuleb kaevandamisloa taotlusele lisada selle kinnistu omaniku, sealhulgas hoonestusõiguse, korteriomandi või korterihoonestusõiguse omaniku, või maareformi seaduse § 31 lõikes 2 nimetatud maal asuva elamu omaniku nõusolek. Hoonestusõiguse alusel ehitatud elamu 3 puhul tuleb esitada nii hoonestusõiguse või korterihoonestus-õiguse kui ka selle kinnisasja omaniku nõusolek, mille	Jääme eriarvamuse juurde. KOV pädevusse kuulub kohaliku tasandi ruumiline planeerimine (nn planeerimisautonoomia): „Planeerimisautonoomia või planeerimisvõim kui kohaliku omavalitsuse üksuse õigus otsustada, kas ja millisel viisil lahendada ruumilise planeerimise küsimusi oma territooriumil, on hõlmatud kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigusega ja kuulub PS § 154 lõike 1 kaitsealasse.“ (5-21-18, p 23).

elamu asub. Palume seletuskirjas lähtuda MaaPS § 50 lõikest 10 ja mitte seada maavara kaevandamisele piiranguid, mis ei tulene ühestki õigusaktist. Suurema vahemaa kui 100 m elamutest või umbmäärase „eemal“ nõudmine on vastuolus MaaPS §-ga 14, kuna piirab maavara kaevandamise võimalusi võrreldes olemasoleva olukorraga ning halvendab juurdepääsu maavarale.	Oleme seisukohal, et KOV-l on õigus seada kaevandamiseks lisatingimusi, mis kaitsevad elanike huve enam kui seaduses sätestatud miinimumnõue: <i>„kauakestev tugev soovimatu heli võib mõjutada inimese psühholoogilist heaolu ja selle kaudu tervist ning müra mõju isikule on individuaalne, sõltudes mh kuulmistajust, tervislikust seisundist, ümbritsevast keskkonnast ja teistest teguritest. PlanS v.r § 4 lg 2 p 2 kohaselt tuleb planeeringu koostamisel tagada avalike huvide ja väärtuste ning huvitatud isikute huvide tasakaalustatud arvestamine. Seejuures ei tule lähtuda üksnes õigusnormidega seatud piiridest, vaid leida optimaalne tasakaal kõigi puudutatud isikute huvide vahel.“</i> (vt RKHKo 3-3-1-88-15, p 25).
4. Seletuskirja peatükis 4.16. MÄETÖÖSTUSE (TM) JA TURBATÖÖSTUSE (TR) MAA-ALA on kasutus- ja ehitustingimuste all kirjeldatud (tsiteerin): „maavara I kategooria ja II kategooria aladele või nende vahetusse lähedusse ei tohi planeerida tegevusi, mis välistavad edaspidi seal kaevandamise (nt planeerida uusi elamualasid)“. Täpsustame, et kategooriatesse on jaotatud maardlad, mitte maavarad ning seejuures ei ole kõik maardlad kategooriatesse jaotatud. Vastav nõue ei kehti seega kõigi vallas asuvate maardlate osas, vaid ainult Pärnu maakonnaplaneeringus kajastatud maardlate osas. Palume täpsustada. Täiendavalt palume lisada üldplaneeringu seletuskirja viite, et edaspidi tuleb arvestada Pärnu maakonna maavarade teemaplaneeringu lahendusega, kui see kehtestatakse.	Ettepanekutega arvestatakse, ptk 4.16 täiendatakse.

5. Seletuskirja peatükis 5.2.1. KAITSTAVAD LOODUSOBJEKTID on kirjeldatud (tsiteerin): „Vangu liivakarjääri maaüksusele (71201:001:0449) väljastas Keskkonnaamet 2019. aastal kaevandamiseks loa ja otsustas keskkonnamõju mitte hinnata, kuna kavandatava tegevusega ei kaasne eeldatavalt olulist keskkonnamõju. 2020. aastal on liivakarjääriks planeeritud maa-ala põhjaosas inventeeritud vääriselupaik (VEP) nr 207727 ning VEPiga sarnastes piirides kaitsealuste liikide tamarisk-kariksammal (<i>Frullania tamarisci</i>) (II kaitsekategooria) ja sulgjas õhik (<i>Nekcera pennata</i>) (III kaitsekategooria) kasvukohad. Kuna maa-alal kaevandamisega kaasneb konflikt seal registreeritud VEP-iga ja kaitsealuste liikide kasvukohaga, on ebasoodsa mõju välistamiseks perspektiivsest mäetööstuse maa-alast VEP-iks inventeeritud ala välja jäetud“. KSH aruande eelnõus lk 44 on tehtud ettepanek jätta liivakarjääriks kavandatud alast välja seal inventeeritud vääriselupaik. Joonisel Maakasutusplaan on kogu Vangu liivakarjääri (loa nr L.MK/331177; loa omaja Osaühing Eesti Killustik; luba kehtib kuni 19.12.2034) mäeeraldise ja selle teenindusmaa piiresse märgitud mäetööstuse maa-ala. Keskkonnaamet on Maa-ametile edastatud kirjas 29.09.2023 nr DM-125488-5 märkinud, et uutest liikide leiuandmetest lähtuvalt tuleb hinnata edasise kaevandamise ja karjäärivee ärajuhtimise mõjusid liikidele, seega palus Keskkonna-amet esitada loa omajal eksperthinnang selgitamaks välja võimalikud mõjud ja leevendusmeetmed. Kuni ekspert-hinnang ja/või Keskkonnaamet ei ole kinnitanud vajadust mäeeraldise ja selle teenindusmaa piire muuta, siis palume seletuskirjas kajastada sarnaselt joonisele Maakasutus-plaan, et mäetööstuse maa-ala on määratud kogu Vangu liivakarjääri mäeeraldise ja selle teenindusmaa ulatuses.	Ettepanekuga arvestatakse. Kuna luba kehtib, jääb maakasutusplaanile mäeeraldise ja selle teenindusmaa piires mäetööstuse maa-ala. SK sõnastust täpsustatakse järgmiselt: <i>Vangu liivakarjääri maaüksusele (71201:001:0449) väljastas Keskkonnaamet 2019. aastal kaevandamiseks loa ja otsustas keskkonnamõju mitte hinnata, kuna kavandatava tegevusega ei kaasne eeldatavalt olulist keskkonnamõju. 2020. aastal on liivakarjääriks planeeritud maa-ala põhjaosas inventeeritud vääriselupaik (VEP) nr 207727 ning VEPiga sarnastes piirides kaitsealuste liikide tamarisk-kariksammal (<i>Frullania tamarisci</i>) (II kaitsekategooria) ja sulgjas õhik (<i>Nekcera pennata</i>) (III kaitsekategooria) kasvukohad. Uutest liikide leiuandmetest lähtuvalt tuleb loa omajal esitada eksperthinnang, millega hinnata edasise kaevandamise ja karjäärivee ärajuhtimise mõjusid liikidele ning selgitada välja võimalikud mõjud ja leevendusmeetmed. Kuna tegemist on kehtiva kaevandamisloaga (luba kehtib kuni 19.12.2034) ja kuni eksperthinnangu tulemusena ei ole kinnitanud vajadust mäeeraldise ja selle teenindusmaa piire muuta, on maa-alal maakasutusplaanil määratud mäetööstuse maa-alaks.</i>
--	--

6. Joonise Maakasutusplaan kohaselt asuvad maardlad väärtuslikul põllumajandusmaal. Seletuskirja peatükis 5.2.3. VÄÄRTUSLIK PÕLLUMAJANDUSMAA on väärtusliku põllumajandusmaa säilitamise tingimuste all märgitud (tsiteerin): „vältida kaevandamistegevust. Juhul, kui kaevandamine on vältimatult vajalik, rakendada meetmeid, et kaasnevad mõjud oleksid leevendatud ja minimaalsed;“. Palume üheselt mõistetavuse tagamise eesmärgil täpsustada lauset järgnevalt: „ võimalusel vältida kaevandamistegevust. Juhul, kui kaevandamine on vältimatult vajalik, rakendada vajadusel meetmeid, et kaasnevad mõjud oleksid leevendatud ja minimaalsed;“. Lisaks palume selguse eesmärgil täpsustada tingimust (tsiteerin): „väärtuslikule põllumajandusmaale võib ehitada uue ehitise või olemasolevat laiendada, kui enne üldplaneeringuga väärtusliku põllumajandusmaa massiivi määramist on maa-alale kehtestatud detailplaneering“, et kui maa-alal kehtestatud detailplaneering ehitamist konkreetsele alale lubab, mitte lihtsalt kehtiva detailplaneeringu olemasolu. Igasuguse detailplaneeringu eksisteerimisel ehitamise lubamine väärtuslikule põllumajandusmaale, mis kattuvad maardlatega, on vastuolus MaaPS §-ga 14, kuna halvendab juurdepääsu maavarale.	Ettepanekuga arvestatakse. Ptk 5.2.3. p 4 ja 7 täpsustatakse.
Maa-amet kooskõlastab Saarde valla üldplaneeringu lahenduse tingimusel, et planeeringumaterjale täpsustatakse vastavalt eeltoodud märkustele. Märkustega arvestamata jätmisel halveneb maavarale juurdepääsu osas olemasolev olukord ja planeering on vastuolus MaaPS § 14. Maavarale juurdepääs halveneb, kui üldplaneeringuga seatakse maardlate aladele kaevandamist piiravaid tingimusi, mille järgi toimides pole võimalik maavara kaevandada, näiteks kui kaevandamine muutub piiravate tingimuste tõttu märkimisväärselt keerulisemaks võrreldes olemasoleva olukorraga. Palume hoida Maa-ametit kursis planeeringu edasise menetlemisega ning edastada üldplaneering peale täpsustuste tegemist ja enne selle vastuvõtmist kooskõlastamiseks Maa-ametile. Reformimata riigimaade ja maaüksuste, mille volitatud asutus on Maa-amet, osas annab üldplaneeringule seisukoha Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.	

5. **Transpordiamet** (24.11.2023 nr 7.2-1/23/22862-2, registreeritud 24.11.2023 nr 7-7/1665-3)
Kooskõlastaja

Ettepaneku sisu:	Seisukoht:
Planeering vastab meie 11.10.2019 kirjaga nr 15-2/18/52719-4 esitatud seisukohtadele. Võttes aluseks planeerimiseaduse ning Transpordiameti põhimääruse, kooskõlastame Saarde valla üldplaneeringu. Üldplaneeringu seletuskirja järgi määratakse kergliiklustee täpne paiknemine ja ruumivajadus (nt teepool; täpne, loogiline ja vajadustest lähtuv algus- ja lõpp-punkt, tee/täna ületuskohad, paiknemine maaüksusel vms) liigilt täpsema planeeringu või projektiga. Märkime, et Tali külla, riigitee nr 19301 äärde kavandatud kergliiklustee jääb visuaalselt teepoolele, kus ei asu tõmbepunktid ega enamus perspektiivsetest kasutajatest. Kavandatava kergliiklustee leppemärk on sobilik näidata riigitee teljele või pigem riigitee nr 19301 riigitee lõunaküljele, kuhu kergliiklustee rajamine on meie hinnangul sobilikum. Tee teljele märgitud kergliiklusteed annaksid osapooltele neutraalse ja seletuskirja toetava ettekujutuse, kuna meie kogemuste põhjal tõlgendavad riigiteega külgnevad maaomanikud, kellele kergliiklustee projekteerimine tema maale ja/või privaatsesse ruumi ei meeldi, üldplaneeringu kaardimaterjali enda kasuks. Nõustume riigitee nr 19303 Jäärja-Tali km 16,90-17,50 kaitsevööndi vähendamisega 10 meetrini teekatte servast. Teekaitsevööndi vähendamine on põhjendatud, kuna tegemist on väljakujunenud ehitusjoonega, kus elamud jäävad 7-15 m kaugusele riigiteest. Peale planeeringu kehtestamist palume esitada meie riigitee kaitsevööndite andmed digitaalsel (.dwg vms) kujul. Oleme kitsendusega ehitise omanikuna kohustatud ehitusseadustiku § 70 lõike 7 alusel edastama need andmed lisainfoga varustatult Maa-ametile kitsenduste kaardi uuendamiseks..	Ettepanekuga arvestatakse, kergliiklustee asukoht planeeritakse teest lõunaküljel. Riigitee kaitsevööndi andmed edastatakse digitaalselt Transpordiametile pärast ÜP kehtestamist.

6. **Põhja-Sakala Vallavolikogu** (23.11.2023 otsus nr 181, registreeritud 24.11.2023 nr 7-7/1665-4)
Kooskõlastaja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
Kooskõlastab Saarde valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu.	-

7. **Päästeamet** (29.11.2023 kiri nr 7.2-3.4/7249-2, registreeritud 29.11.2023 nr 7-7/1665-5)
Kooskõlastaja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
Päästeseaduse § 5 lg 1 p 7 alusel keeldub Päästeameti Lääne päästekeskus kooskõlastuse andmisest Hendrikson ja KO poolt koostatud november 2021 Pärnu maakond, Saarde vald maa-ala üldplaneeringu kemikaaliosale järgmisel põhjusel: Maakonna- ja üldplaneeringus peab olema välja toodud järgmine info: - Piirkonnad, kus on SOE ja OE ettevõtted: o SOE ja OE ettevõtete nimed. Mõjutatavad stsenaariumid (ohud ja riskid) koos ohuala suurustega. Olemasolevad riskiallikad (SOE ja OE ettevõtted) tuleb kanda koos ohualadega kaardile. Selgitus: Soovi korral on võimalik kasutada Maa-ameti kaardirakendust (https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/paast_eamet_ohtvesi) ja/või Päästeameti avaandmeid	Loetakse kooskõlastatuks PlanS § 85 lg 3 alusel (Kui kooskõlastamisel ei viidata vastuolule õigusaktiga või maakonnaplaneeringuga, loetakse üldplaneering kooskõlastatuks. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kooskõlastamisel hinnatakse aruande eelnõu õigusaktidele vastavust ning selles sisalduvate hinnangute piisavust ja objektiivsust). Oma kirjas toote esile, et valla üldplaneeringu kooskõlastamisest keeldutakse päästeseaduse § 5 lõige 1 punkt 7 alusel. Juhime Teie tähelepanu päästeseaduse § 5 lõige 1 punkt 7 sõnatusele, milles on sätestatud <i>expressis verbis</i> "<u>Päästeameti ülesanded on üld- ja detailplaneeringu kooskõlastamine</u>". Kuna nimetatud õigusakti punkt ei reguleeri üldplaneeringu kooskõlastamata jätmist, vaid <u>sätestab ainult Päästeameti ülesande (kohustuse)</u>, siis ei saa Päästeamet tugineda üldplaneeringu kooskõlastamata jätmisel nimetatud õigusakti punktile. Päästeseaduse üheski osas ei ole esitatud asjaolusid, millistel juhtudel võib Päästeamet jätta planeeringu kooskõlastamata. Vastuseks ettepanekutele, mis Päästeameti hinnangul peab olema üldplaneeringus välja toodud: Kemikaaliseaduse (KemS) mõistes ohtlike ettevõtetega seonduvate teemade osas planeeringu (sh ÜP) kooskõlastamata jätmist reguleerib KemS § 32 lõige 6, mille sõnastuse kohaselt võib Päästeamet kooskõlastuse andmata jätta, kui <u>planeeringuga või ehitusprojektiga kavandatav tegevus suurendab suurõnnetuse riski või õnnetuse tagajärgede raskust ja</u>

(https://www.rescue.ee/et/juhend/avaandmed/suuronnetuse-ohuga-ja-ohklikud-ettevotted). Kirjeldus uute SOE ja OE ettevõtete rajamise kohta: kas ja millistel tingimustel ning kuhu on lubatud planeerida ja ehitada uusi SOE ja OE ettevõtteid, sh arvestades KemS § 32 lõike 1 asjaolusid. Kirjeldus SOE ja OE ettevõtete ohulasse rajamise kohta: kas ja millistel tingimustel on lubatud planeerida ja ehitada uusi ehitisi SOE ja OE ettevõtete ohualasse, sh arvestades KemS § 32 lõike 1 asjaolusid. (Juhendmaterjal : https://www.rescue.ee/files/2019-11/18-03-28-etoodikakems-planeeringute-ja-ehitusprojektide-kooskolastamise-otsusetegemine.pdf?4271081ef1) - Piirkonnad, kus pole SOE ja OE ettevõtteid: Kirjeldus uute SOE ja OE ettevõtete rajamise kohta: kas ja millistel tingimustel ning kuhu on lubatud planeerida ja ehitada uusi SOE ja OE ettevõtteid, sh arvestades KemS § 32 lõike 1 asjaolusid. - Üldplaneeringus (nii piirkonnas, kus on SOE ja OE ettevõtteid kui ka piirkonnas, kus ei ole veel SOE ja OE ettevõtteid) tuua välja täiendavad objektid, mille puhul on vajalik koostada detailplaneering (näiteks): SOE ja OE ettevõttes muudatuste tegemine, mis ei nõua planeerimisseadusest tulenevalt detailplaneeringut. SOE või OE ettevõtte või nende ohualasse planeerimine, kui tegemist hajaasustusega.	<u>õnnetuse ennetamiseks kavandatavad meetmed ei ole piisavad</u>. Valla ÜP-ga ei kavandata tegevusi, mis suurendaks suurõnnetuse riski, kuna selliseid ohtlike objekte valla territooriumil ei ole ja ÜP koostamise ajal ei ole nende rajamise kavatsust ka teada (vastavad asjaolud on ÜP KSH-s esitatud). ÜP-ga ei kavandata tegevusi, mis suurendaks õnnetuse tagajärgede raskust ja õnnetuse ennetamiseks kavandatavad meetmed ei ole piisavad. Valla ainsa olemasoleva ohtliku ettevõtte (Olerex AS Kilingi-Nõmme teenindusjaam-tankla) ohud ja ohualade ulatused on teada. Juhime ka tähelepanu, et Päästeamet on andnud nimetatud objektile tegutsemiseks kooskõlastuse, mille riskianalüüsi andetele tuginevalt jääb eriti ohtliku ala sisse elamuala ning väga ohtliku ja ohtliku ala sisse mitmeid elamualad. Päästeameti poolt viidatud juhendmaterjalis ptk 3.1 lk 10 on seejuures välja toodud, et "Kui üldplaneering sisaldab KSH-d, milles on andmed riskide hindamise kohta, siis sellisel juhul eraldi riskide hindamist üldplaneeringus ei ole vaja koostada. Juhul, kui andmeid ei ole piisavalt, tuleb KSH-d täiendada või koostada iseseisev riskide hindamine." Kuna ÜP KSH koostamise ajal oli piisava täpsusega andmed ohtlike ettevõtete kohta teada (st hinnangu raames on olemasolevate ohtlike ettevõtete paiknemine ÜP-s esitatud) ja eespool nimetatud ohtliku objekti rajamise kooskõlastamisel on tõenäoliselt Päästeamet lähtunud muuhulgas kirjas viidatud juhendmaterjalidest, siis ei ole ÜP täpsust arvestades vajalik täiendavalt riske hinnata ning ÜP tasandil rakendatavad õnnetuse ennetamiseks kavandatavad meetmed on piisavad. Sama juhendi lk 11 öeldakse "Üldplaneeringu koostamisel ei saa anda uue tegevuse puhul väga konkreetset sisendit ohualade ulatuste kohta. Samas tuleb kirjeldada asukoha valiku piiranguid, anda üldine hinnang doominoefekti võimaluse kohta ning sellest tulenevalt teha järeldused, millised võivad olla meetmed tagajärgede ennetamiseks ja leevendamiseks". Mõistame üldiselt juhendis kirjeldatud soovi, kuid koostatud valla ÜP asjaolusid ja tasandit arves ei ole võimalik analüüsida uusi tegevusi, kui vastav ohu tüüp ja ulatus ei ole teada. Olemasoleva ohtliku objekti osas on andmed esitatud ning doominoefekti tekke võimalust ei ole tuvastatud. Juhime ka tähelepanu, et antud ÜP raames ei saa ning ei ole ka mõistlik igaks juhuks esitada ja kirjeldada kõikvõimalike ohte, mille hindamist ja leevendavaid meetmeid reguleeritakse eraldi ohu liiki ja ulatust arvestades vastavate õigusaktidega. Tuleb ka märkida, et ÜP kehtestatakse pikemaks ajaks (üldjuhul rohkem kui 10 aastaks) ning mille eesmärk on reguleerida valla territooriumil ruumilist planeerimist üldisemalt (planeerimisseadus § 74 lõige 1 kohaselt arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine),
---	--

- Maakonna- ja üldplaneeringus (nii piirkonnas, kus on SOE ja OE ettevõtted kui ka piirkonnas, kus ei ole veel SOE ja OE ettevõtteid) tuua välja, et: maakasutuse planeerimisel ning projekteerimistingimuste ja ehituslubade andmisel tuleb Päästeametile kooskõlastamiseks esitada üld-, eri- või detailplaneering ja ehitusprojekt kui see on seotud suurõnnetuse ohuga või ohtlikku ettevõttega (kemikaaliseadus § 32 lõige 4) ning planeeringu või ehitusprojekti koostamisel lähtuda kemikaaliseaduse §-st 32. Juhendmaterjal : https://www.rescue.ee/files/Juhendid/23-01-05-kemikaaliseaduse- 32-alusel-maakasutuse-planeerimine-ja-projekteerimine.pdf?d42dec77d5 Palun täiendada Saarde valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilist hindamist selliselt, et oleks täidetud KemS § 32 nõuded.	mitte detailsusega, mida tehakse järgnevate tegevuste tasanditega (detailplaneering, ehitusprojekt, tegevusluba jms). Lisaks on varasem kogemus nii õigusruumi kui ka konkreetsete ohtudega seotud arusaamade osas (ohu liik, ulatus ja võimalikud leevendavad asjaolud, seonduvad normid, juhendid jms) näidanud suhteliselt kiiret muutust ajas. Seega ÜP-ga ei ole mõistlik reguleerida tegevusi detailsusega, mis on otseselt järgnevate tegevuste ülesanne ning mis võivad muutuda kiiremini, kui kehtestatav ÜP. Kirjas viidatud juhendmaterjalid võivad olla abiks vastavate tegevuste kavandamisel, kuid tegemist ei ole õigusaktidega. Seega kooskõlastuse keeldumine ei saa tugineda nimetatud juhendmaterjalidele. Juhime ka tähelepanu, et kirjas esitatud juhendmaterjalide linkide alt ei ole vastavad juhendid leitavad (lingid ei tööta). ÜPd ning sellega seonduvaid toiminguid reguleerivad konkreetsed õigusaktid (sh planeerimisseadus, kemikaaliseadus), mida valla ÜP koostamisel on järgitud. <u>KemS § 32 lõige 5 sätestab Päästeametile kohutuse hinnata</u>, kas kavandatav planeering või ehitis suurendab suurõnnetuse riski või õnnetuse tagajärgede raskust, õnnetuse ennetamiseks kavandatud meetmed on piisavad ja enne planeeringu kehtestamist või ehitusloa andmist peab käitist käitav isik ettevõtte asukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele ja Päästeametile esitama lisainformatsiooni. Seega kehtiva õiguse järgi ei ole viimati nimetatud teemade osas hinnangu andmine ÜP koostaja ega kehtestaja kohustust. KemS § 32 lõikes 1 nimetatud teemad on valla ÜP-s ja KSH-s käsitletud ÜP tasandit arvestava täpsusega. Kokkuvõtvalt, Saarde valla ÜP KSH-s on suurõnnetuse ohuga ja ohtlike ettevõtetega seonduvad asjaolud ÜP tasandi täpsusega esitatud ning arvestades, et Päästeamet ei ole kooskõlastamisest keeldumisel lähtunud asjakohastest õigusaktidest, siis palume kooskõlastamisega seonduvad asjaolud üle vaadata.
--	--

8. Põllumajandus- ja Toiduamet (29.11.2023 nr 6.2-6/9622-1, registreeritud 29.11.2023 nr 7-7/1665-6)

Kooskõlastaja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
Tuginedes planeerimisseaduse § 4 lõige 4 kohaselt 25.12.2015 kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusele nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ ning planeerimisseaduse § 85 lõikele 1 kooskõlastab Põllumajandus- ja Toiduamet Saarde valla üldplaneeringu eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu.	-

9. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakond (pikendamine registreeritud 29.11.2023 nr 7-7/1665-7, aramus)

Arvamuse andja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
Tulenevalt materjali mahukusest ja tuginedes HMS §-le 41 pikendame arvamuse avaldamise tähtaega kuni 15.detsembrini 2023.	Arvestame taotlusega.
Arvamus	
1. Seletuskirja peatükis 4 „Kasutus- ja ehitustingimused juhtotstarvete kaupa“ maakasutuse juhtotstarvete ehitustingimustes antakse tingimusi krundile. Märgime, et vastavalt PlanS § 6 punktile 8 on krunt detailplaneeringuga määratud maa-ala, millele on antud ehitusõigus. Kuna detailplaneeringu koostamise kohustus suures osas puudub, palume täpsustada, kas tingimus on vaid krundi või ka katastriüksuse kohta.	SK tingimused vaadatakse üle ja vajadusel täpsustatakse.
2. Seletuskirja peatükis 4.7 „Puhke- ja virgestuse maa-ala“ ning peatükis 4.8 „Haljasala ja parkmetsa maa-ala“ on toodud, et Kilingi-Nõmme linnas on rohealad, kus ei tohi kasvavat metsa raiuda valla nõusolekuta ning raie kooskõlastatakse vallaga enne metsateatise esitamist. Seletuskirja peatükis 4.9 „Looduslik ala“ on fikseeritud, et alad on looduslikuna säilitatavad alad, kus regulaarne hooldus ei ole esmatähtis. Nende hoonestamist ei planeerita, kuid teenindava taristu (teed, tehnovõrgud jms) rajamine on	Maaomanikud on juba protsessi kaasatud. Kirjad saadeti kooskõlastamise ja arvamuse andmise etapis.

lubatud. Vastavalt PlanS § 76 lõikele 2 palume üldplaneeringu koostamisse kaasata eelnimetatud aladel asuvate katastriüksuste omanikud.	
3. Seletuskirja peatükis 4.12 „Kalmistu maa-ala“ on välja toodud, et üldplaneeringuga uusi kalmistuid ei planeerita ning kui uue kalmistu rajamine või olemasoleva laiendamine osutub vajalikuks, ei ole tegevus üldplaneeringut muutev. Märkime, et vastavalt kalmistuseaduse § 4 lõikele 7 määratakse maa-ala kalmistu rajamiseks või laiendamiseks üldplaneeringu või detailplaneeringuga planeerimisseaduses sätestatud korras. Kuna üldplaneeringuga uusi kalmistuid ega olemasolevate laiendamisi ei planeerita, tuleb kalmistu laiendamiseks või uue rajamiseks koostada detailplaneering. Arvestades, et planeerimisseadus kalmistu rajamist või laiendamist ega selleks detailplaneeringu koostamist otsesõnu ei reguleeri, siis soovitame kalmistu maa-ala vajadus üldplaneeringu koostamise raames veelkord läbi kaaluda.	Selgitame, et kalmistu rajamise ja laiendamise vajadust veelkord kaaluti ja analüüsiti. Kuna 10-15 aasta perspektiivis selleks vajadus puudub, siis SK korrigeeritakse, tekstiosa <i>“kui uue kalmistu rajamine või olemasoleva laiendamine osutub vajalikuks, ei ole tegevus üldplaneeringut muutev”</i> jäetakse välja.
4. Seletuskirja peatükis 5.3.4 „Kohalikud teed“ on märgitud, et üldplaneeringuga määratakse eratee avalikult kasutatavaks teeks vajadusepõhiselt ja avalikust huvist lähtuvalt. Planeeringujoonisel on avalikuks kasutamiseks määratav eratee eraldi leppemärgina tähistatud. Vastavalt PlanS § 76 lõikele 2 palume üldplaneeringu koostamisse kaasata avalikuks kasutamiseks määratavatel erateedel asuvate katastriüksuste omanikud.	Kaasame avalikuks kasutamiseks määratavate erateede omanikud (teavitame kirjalikult) planeerimisettepaneku avalikustamisel.
5. Seletuskirja peatükis 5.3.6 „Riigiteed“ on fikseeritud, et üldplaneering määrab Transpordiameti ettepanekul riigitee nr 6 Valga-Uulu tee kaitsevööndi 30 m teekatte servast järgmiselt: Tihemetsa aleviku piires km 89,8-91,3 ning Kilingi-Nõmme linna piires km 94,5-95,0. Selgitatud on, et kaitsevööndi määramine 10-lt meetrilt 30-le meetrile tuleneb asjaolust, et tegemist on põhimaantee funktsiooni täitva riigiteega ning välja on kujunemata hoonestusjoon ja linlik keskkond. Vastavalt PlanS § 76 lõikele 2 palume üldplaneeringu koostamisse kaasata laiendataval kaitsevööndi alal asuvate katastriüksuste omanikud.	Tee kaitsevööndi laiendamisest puudutatud kinnistute omanikud on kaasatud, teated saadeti kooskõlastamise ja arvamuse andmise etapis.
6. Seletuskirja peatükis 5.2.2 „Roheline võrgustik“ on toodud võrgustiku toimimise tagamise tingimusena, et looduslike alade (tehispiidadega hõlmamata alad) osatähtsus tugialadel ei langeks alla 90% pindalast ning koridorides alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust. Asustuse kavandamisel ei tohi läbi lõigata roheline võrgustiku koridore. Looduslike alade osatähtsus ei tohi langeda koridorides alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust. Selgusetuks jääb selle tingimuse rakendamine, sest pole välja toodud	Selgitame, et koridorid ja tugialad on eristatud ning struktuurelementide suurused selguvad ruumiandmete põhjal. Vastavad infokihid on KOVil planeeringu kehtestamise järgselt protsendi arvutamiseks kasutatavad.

tugialadel olemasolevate looduslike alade suurus ja koridoride keskmised laiused, millest saab vastavat protsenti arvutada. Palume tingimused üle vaadata ning vastavad selgitused (suurused) lisada.	
7. Seletuskirja peatükis 5.4.5.1 „Päikeseenergia“ on kasutus- ja ehitustingimuseks toodud mh, et päikesepeakide kavandamine ei ole lubatud rohelise võrgustiku koosseisu hõlmatud metsamaal. Palume kaaluda täiendavate tingimuste seadmist piirdepeakide rajamisele, mis aitaksid tagada rohevõrgustiku takistamatu toimimise.	Ebaselgeks jääb, kas tingimuse seadmise ettepanek on seotud päikesepeakide ümber rajatavate peakidega või üldise tingimusena? Märkime, et SK ptk 5.2.2 punkt 8 juba sätestab, et loomade liikumise takistamise vältimiseks on piirdepeakide rajamine lubatud ainult vahetult ümber õuema, 0,4 ha ulatuses. SK ptk 5.2.2 punkti 7 ja 8 RV sidususe tagamise eesmärgil siiski täiendatakse (mida tuleb nt erisuste puhul arvestada jne).
8. Seletuskirja peatükis 5.4.5.1 „Päikeseenergia“ on viienda punktina toodud, et päikesepeakide ehitamiseks pindalaga üle 10 000 m² võib kohalik omavalitsus nõuda detailplaneeringu koostamist. Palume kaaluda ka tingimuse seadmist selleks, et vältida päikesepeakide tükeldamist (nt kõrvuti kahe 8000 m² suuruse päikesepeakide kavandamist). Selleks lisada detailplaneeringu koostamise nõue ka juhul, kui kavandatakse päikesepeakide lähedikk. Kaaluda võimalust seada tingimus ka päikesepeakide omavahelisele kaugusele.	Ettepanekuga arvestatakse. Ptk 3.3 täiendatakse, et üle 10000 m² suuruse päikesepeakide või lähedikk (lähemal kui 300 m asub teine päikeseelektrijaam (või on välja antud luba selle ehitamiseks)) rajatavate päikesepeakide (mis visuaalselt moodustavad terviku) ehitamiseks tuleb kaaluda DP koostamise vajadust (välja arvatud päikesepeakide rajamine hajaasustusega alal kasutusest välja langenud tootmisterritooriumile).
9. Seletuskirja peatükis 5.5.1 „Kliimamuutustega arvestamine“ on välja toodud mitmed teemad, millele tuleb tähelepanu pöörata. Samas aga ei nähtu/puuduvad viited, kuidas neid on üldplaneeringus arvestatud. Palume seletuskirja peatükki täiendada.	Ettepanekuga arvestatakse.
10. Seletuskirja peatükis 5.5.2 „Müra“ on toodud, et maaomanikuga kokkuleppel võib tuulikuid rajada ka eluhoonetele lähemale kui 1 km, kuid ka sel juhul on soovitatav lähtuda asjakohaste müra normväärtuste tagamisest (samal võib esineda ka situatsioone, kus maaomanik on huvitatud enda maale tuulikute paigutamisest ja aktsepteerib kaasneda võivaid mõjusid). Juhime Teie tähelepanu, et atmosfääriõhu kaitse seaduse § 55 lõike 2 kohaselt on välisõhus leviv müra inimtegevusest põhjustatud ning välisõhus leviv soovimatu või	Ettepanekuga arvestatakse. SK ptk 5.4.5.3 ja ptk 5.5.2 täpsustatakse järgmises sõnastuses: <i>tuulikuid ei paigutata elamule lähemale kui 1 km. Kokkuleppel maaomanikuga on võimalik lubada tuulikute paigutamist elamutele lähemale, kuni 750 m^[1] kaugusele hoonest, kui hoone aluse maa</i>

kahjulik heli, mille tekitavad paiksed või liikuvad allikad. Planeerimisseaduses fikseeritud elukeskkonna parendamise põhimõtte kohaselt tuleb planeeringuga luua eeldused kasutajasõbraliku ning turvalise elukeskkonna olemasoluks ja säilitamiseks. Ei üldplaneeringu seletuskirja ega KSH aruande eelnõust ei leia selgitust, kuidas ja mis kaalutlustel antakse üldplaneeringuga teoreetiline võimalus rikkuda õigusaktides ettenähtud norme ning õiguse kahjustada inimese (ka tema enda soovil) igapäevast elukeskkonda, tervist. Leiame, et niisuguse võimaluse andmine üldplaneeringuga ei ole õiguspärane. Seetõttu palume teha seletuskirjas täpsustus, et maaomanikuga kokkuleppel võib tuulikuid rajada ka eluhoonetele lähemale kui 1 km, kuid ka sel juhul tuleb lähtuda asjakohaste müra normväärtuste tagamisest.	omanikuga on saavutatud kokkulepe ning kõik keskkonnanõuded on täidetud, sh arvestades kumulatiivset mõju ja tuuleparkide rajamist välistavaid kriteeriumeid. [1] Tuuleenergeetika arendamise kiirendamise raames on kevadel 2023 ministeeriumid koostöös kaardistamas võimalusi tuuleenergeetika arendamiseks riigile kuuluvatel maadel. Nn eelisarendatavate alade määramisel on lähtekriteeriumiks võetud 750 m elamutest ja ühiskondlikest hoonetest. Vt ka https://keskkonnaportaal.ee/et/tuuleenergeetika-arendamist-piiravate-kitsenduste-kaardistamine-ning-vabade-alade-tuvastamine
11. Vastavalt keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 38 lõikele 7 peab kohalik omavalitsus tagama planeeringutega avaliku juurdepääsu kallasrajale. Seletuskirja peatükis 5.2.4 „Veekogud“ on välja toodud, et avalik juurdepääs veekogude kallasrajale on tagatud kas riigiteede, kohalike teede, detailplaneeringuga planeeritud jalgteede või avalikuks kasutuseks määratud erateede kaudu. Kuna toodud sõnastus on üldsõnaline, palume veenduda, et üldplaneeringuga on juurdepääsud avalikult kasutatava veekogu kallasrajale mõistlike vahemaade tagant määratud.	Ettepanekuga arvestatakse. SK ptk 5.2.4 täiendatakse järgmise tingimusega: <i>täiendavalt tuleb otsustajal avaliku veekogu kallasrajale juurdepääsu vajadust kaaluda arendustegevuse (nii hoonestamisel kui maa-ala kasutuse muutmisel, nt puhkeala loomisel) käigus, kui avaliku veekogu kaldal planeeritakse kaubandus- ja teenindushoonet, ühiskondliku- või kultuurihoonet, puhke- ja/või majutusasutust.</i>
12. Seletuskirja lisas 1 „Rail Balticu raudtee kavandamisest“ on toodud info Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ ja selle KSH menetluse uuendamise kohta. Lisame, et Rail Baltica planeeringu menetluse uuendamise protsessis selgitati välja (tulemusi avalikustati novembris 2023) kõige väiksema mõjuga trassialternatiiv, mis läbib ka Saarde valda. Selleks on nõ sinine-kollane-roosa trassialternatiiv, millele koostatakse hetkel planeeringulahendust.	Võetakse teadmiseks ja käesolevaga selgunud infoga (trassi asukoht, ökoduktid jne) arvestatakse. ÜP joonist ja SK vastavalt täiendatakse.

Teadmiseks, et ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 13 lõike 2 kohaselt mitut kohalikku omavalitsust läbiva joonehitise trassi asukohavaliku planeeringut käsitletakse riigi eriplaneeringuna planeerimisseaduse tähenduses. Seega planeerimisseaduse § 53 lõike 2 kohaselt Rail Baltica planeeringu kehtestamisega peatub sellega hõlmatud planeeringuala varem kehtestatud planeeringu või selle osa kehtivus. Peatunud kehtivusega planeeringuga hõlmatud alal asendab riigi eriplaneering peatunud kehtivusega planeeringut ning vastavad muudatused kantakse planeeringutesse 60 päeva jooksul riigi eriplaneeringu kehtestamisest arvates. Muudatuste sissekandmisel tuleb varem kehtestatud planeeringu juures viidata, et vastaval maa-alal kehtib eriplaneering või tehnilise võimaluse korral kanda eriplaneeringuga kavandatud muudatused varem kehtestatud planeeringu kaardile ja seletuskirja. Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 13 lõike 2 kohaselt ei kohaldata mitut kohalikku omavalitsust läbiva joonehitise trassi asukohavaliku planeeringu suhtes planeerimisseaduse § 53 lõikes 3 sätestatud. Seega Rail Balticu planeering ei kaota kehtivust, kui planeeringut ei ole asutud ellu viima viie aasta möödumisel riigi eriplaneeringu kehtestamisest arvates. Palume planeeringudokumentides (seletuskirjas, KSH-s ja joonistel) sellega arvestada ning seda kajastada. Vajadusel oleme valmis jagama teiega Rail Balticu sinine-kollane-roosa trassikoridori GIS-kihti. Samas juhime tähelepanu, et planeeringulahendus koostatakse osaliselt ka väljapoole trassikoridori (nt ökoduktid ja nende kaitsevöönd, risted, kohalike peatuste juurdepääsuteed jms). Kuna planeeringulahendus on hetkel veel koostamisel, siis selle GIS kihte pole hetkel veel võimalik jagada.

10. **Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi riigivara osakond** (30.11.2023 nr 14-3/3179-3/9622-1, registreeritud 30.11.2023 nr 7-7/1665-8)

Arvamuse andja

Sisu:	Seisukoht:
Oleme tutvunud lingil https://saarde.ee/uldplaneering kättesaadavate materjalidega ja käesolevaga esitab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium oma seisukohad ja ettepanekud PlanS § 85 lõike 1 alusel maakasutuspoliitika valdkonnast, sh riigivara valitseja seisukohast, lähtuvalt. Kooskõlastame üldplaneeringu ja selle KSH aruande eelnõu järgmiste seisukohtadega arvestamise korral. 1) Kilingi-Nõmme linnas asuvale Muru tn 2 (katastritunnus 71201:001:0405, sihtotstarve sihtotstarbeta maa, pindala 2135 m²) kinnisasjale on määratud looduslik maa-ala juhtotstarve. Teeme ettepaneku kinnisasjale määrata segafunktsiooniga maa-ala juhtotstarve, mis annab võimaluse kasutada kinnisasja mitmekesisemalt. Üldplaneeringu seletuskirja peatükis 4.3 on märgitud, et segafunktsiooniga maa-ala võib kasutusele võtta mitmel otstarbel. Maa-alale võib rajada elamuid, ärihooneid, ühiskondlikke hooneid, puhke- ja majutushooneid, segaotstarbega hooneid, haljas- ja pargialasid.	Ettepanekuga arvestatakse, Muru tn 2 määratakse segafunktsiooniga maa-alaks (S).
2) Kilingi-Nõmme linnas asuvale Aia tn 24 (katastritunnus 71201:001:0231, sihtotstarve sihtotstarbeta maa, pindala 10675 m²) kinnisasja põhjaosale on määratud riigikaitse maa-ala juhtotstarve ja lõunaosale on määratud elamu maa-ala juhtotstarve. Aia tn 24 kinnisasjaga piirnevale Pärnu tn 79 (katastritunnus 71201:001:0366, sihtotstarve sihtotstarbeta maa, pindala 5139 m²) kinnisasja on määratud kogu ulatuses riigikaitse maa-ala juhtotstarve. Kinnisasjale kavandatakse päästekomandot. Üldplaneeringu seletuskirja peatükis 4 on märgitud, et juhtotstarve on üldplaneeringuga määratud maa-ala kasutamise valdav otstarve (vähemalt 51% peab vastama juhtotstarbele), mis annab perspektiivse maakasutuse põhisuunad. Maa-ala piiritlemisel lähtutakse maa-alast kui loogilisest ruumilisest tervikust. Maa-ala võib olla piiritletud teede, veekogude ja/või teise juhtotstarbega maakasutusega aladega. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile teadaolevalt ei ole kavandatud Aia tn 24 kinnisasjale riigikaitse ehitisi. Seega palume kaaluda, kas vastava juhtotstarbe määramine on vajalik.	Ettepanekuga arvestatakse, Aia tn 24 kinnistule määratakse kogu ulatuses elamu maa-ala juhtotstarve.

3) Kilingi-Nõmme linnas asuvale Raekoja tn 9 (katastritunnus 71201:001:0299, sihtotstarve sihtotstarbeta maa, pindala 23228 m², metsamaa kõlvik 22176 m²) kinnisasjale on määratud elamu maa-ala juhtotstarve. Kinnisasja looduslikust seisundist lähtuvalt teeme ettepaneku kinnisasjale määrata loodusliku ala maakasutuse juhtotstarve.	Ettepanekuga arvestatakse, Raekoja tn 9 kinnistule määratakse PV ala juhtotstarve.
4) Kilingi-Nõmme linnas asuvale Laane (katastritunnus 71201:001:0264, sihtotstarve sihtotstarbeta maa, pindala 18506 m², metsamaa kõlvik 13374 m²) katastriüksusele on määratud elamu maa-ala juhtotstarve. Katastriüksus on jäetud riigi omandisse Maa-ameti peadirektori 23.11.2023 korraldusega nr 1-17/23/2595. Kinnisasja looduslikust seisundist lähtuvalt teeme ettepaneku määrata elamu maa-ala juhtotstarve katastriüksuse Aasa tänava pikendusega piirnevale lagedale rohumaa osale ja ülejäänud osale määrata loodusliku ala maakasutuse juhtotstarve.	Ettepanekuga arvestatakse, elamu maa-ala juhtotstarve määratakse katastriüksuse Aasa tänava pikendusega piirnevale lagedale rohumaa osale ja ülejäänud osale määrata PV juhtotstarve.
5) Kilingi-Nõmme linnas asuvale Lähte (katastritunnus 71201:001:0273, sihtotstarve sihtotstarbeta maa, pindala 181006 m²) kinnisasjale on määratud loodusliku ala maakasutuse juhtotstarve, mis on ka arvatud roheline võrgustiku tugiala koosseisu ning elamu maa-ala juhtotstarve. Kuna tegemist on loodusliku alaga, siis teeme ettepaneku elamu maa-ala vähendada ja määrata see ainult kinnisasja osale, mis jääb Vana tn 2 (katastritunnus 30601:004:0025), Vana tn 4 (katastritunnus 30601:004:0046) kinnisasjade ja elektriõhuliinide vahele ning alale, mis piirneb Mängu tn 3 (katastritunnus 30601:004:0007) kinnisasjaga.	Ettepanekuga arvestatakse. Elamu maa-ala ulatust vähendatakse, määrates see ainult kinnisasja osale, mis jääb Vana tn 2, Vana tn 4 kinnisasjade ja elektriõhuliinide vahele ning alale, mis piirneb Mängu tn 3 kinnisasjaga.
6) Lisaks märgime KSH aruande eelnõu kohta, et selles ei ole hinnatud väärtuslike põllumajandusmaade määramise piisavust ning mõjusid, mis kaasnevad nende võimalike hõlmamisega muul otstarbel ning mis võivad kaasneda ka nende väärtuslike põllumajandusmaade hulgast väljajätmisel. Üldplaneeringu seletuskirja peatüki 5.2.3 on märgitud, et üldplaneeringuga täpsustati esmast kaardikihti, arvestades muudatusi olemasolevas maakasutuses ja ehitatud keskkonnas. Välja jäeti alla 2 ha suurused eraldiseisvad põllumaad, õuemaad, metsaalad, üldplaneeringuga määratud maakasutuse juhtotstarbega alad. Lisaks arvestati põllumassiivi kuju, jättes välja kitsad põlluribad, mille harimist tänapäevane põllumajandustehnika ei soosi. Palume KSH aruande eelnõud täiendada koos arvandmetega välja jäetud alade kohta. Juhime tähelepanu sellele, et käesolev kooskõlastus ei oma puutumust Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise korraldamise valdkonnaga, sh heakskiidumenetlusega.	Ettepanekuga arvestatakse, KSHs väärtuslike põllumajandusmaade teemakäsitlust täiendatakse.

11. **Utilitas Wind** (ettepaneku kiri 7-1/1-84, registreeritud 30.11.2023)

Arvamuse andja

Sisu:	Seisukoht:
I Tuuleenergeetika ala nr 22 tuleb ÜP eelnõust välja jätta või lubada arendamist üksnes kokkuleppel olemasoleva tuulepargi omanikuga. ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 kohaselt: „Tuuleparkide rajamiseks on määratud tuuleenergeetika alad (ORME alad) /---/“. ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 skeemile 5.4.5.3-1 ja maakasutusplaanile on kantud muu hulgas tuuleenergeetika ala nr 22. ÜP eelnõu maakasutusplaanil on tuuleenergeetika alale nr 22 ja lähedusse tähistatud ka kehtiva detailplaneeringuga tuulikud. Tegu on Saarde Vallavolikogu 15.04.2020 otsusega nr 18 kehtestatud ala P16 tuuleenergeetika detailplaneeringu järgsete elektrituulikute, mis on tänaseks püstitatud ning millest kaks paiknebki ÜP eelnõu järgsel tuuleenergeetika alal nr 22 ning ülejäänud kaks tuuleenergeetika ala nr 22 vahetus läheduses (ca 80 ja 500 meetri kaugusel). Tuuleenergeetika ala nr 22 suurust ja paigutust arvestades ei ole sinna eelduslikult võimalik täiendavaid elektrituuliku kavandada, kuivõrd vahekaugus olemasolevatest elektrituulikute oleks ülemäärase tuulevarjutuse vältimiseks liiga väike. Planeerimispraktikas on vajalikuks peetud näiteks vähemalt neljakordse tuuliku rootori diameetri pikkust vahemaad tuulikute mastide vahel. Erinevate huvide tasakaalustamine on just planeeringute ülesanne. Niisamuti tuleb arvestada kehtiva ehitusõigusega ja püstitatud tuulikute omaniku/arendaja õiguspärase ootuse, ettevõtlusvabaduse ja omandipõhiõigusega. Võimalike täiendavate elektrituulikute ehitamise kava võib päädida vaidlusega, muu hulgas ka kohaliku omavalitsusega. Mõneti sarnane olukord on juhtunud Purtse tuulepargiga. Samas, kui Purtse kaasuses oli jõutud juba olemasolevate elektrituulikute lähedusse püstitatavate täiendavate elektrituulikute ehitusloani, siis antud juhul ollakse Saarde ÜP-ga tuulepargile asukoha valimise etapis (PlanS § 75 lg 1 p 4) ning veel on võimalik ebavajalikku segadust vältida. Järelikult ei saa tuuleenergeetika alale nr 22 uute elektrituulikute püstitamist üldse lubada või saab ainult olemasolevate elektrituulikute omaniku nõusolekul. Seega teeme ettepaneku tuuleenergeetika ala nr 22 eemaldamiseks ÜP eelnõu lahendusest või alternatiivina sätestada ÜP eelnõu seletuskirjas järgmist: „Tuuleenergeetika alale nr 22 võib täiendavaid elektrituuliku kavandada üksnes kirjalikul kokkuleppel Saarde Vallavolikogu	I ÜP SK täiendatakse järgmise tingimusega: <i>Uute tuulikute planeerimisel tuleb järgida põhimõtet, et tuuliku masti kaugus oleks vähemalt 4x kavandatava tuuliku rootori diameeter olemasolevast/ehitusõigust omavast tuuliku mastist. Tuulikute vahekaugused võivad olla väiksemad tuuliku arendajate/omanike kokkuleppel. Kokkulepe tuleb esitada koos projekteerimistingimuste taotlusega. Ettepanekuga arvestatakse. Ala nr 22 planeeringust eemaldatakse, kuna olemasolevatele tuulikutele lisaks ei ole lisatud tingimust arvestades täiendavate tuulikute kavandamine võimalik.</i>

15.04.2020 otsusega nr 18 kehtestatud ala P16 tuuleenergeetika detailplaneeringu alusel kavandatud ja ehitatud elektrituulikute omanikuga ning niisugune kokkulepe on mistahes üldplaneeringule järgneva menetluse (k.a projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetlus) algatamise ja läbi viimise eelduseks.“	
II Tuulepargi ehitiste projekteerimistingimuste taotluse peaks saama esitada üksnes kinnisasja (või piiratud asjaõiguse) omaja nõusolekul. ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 on märgitud: „Üldplaneeringuga leitud ORME alad on määratud üldplaneeringu täpsusastmes ja põhimõtteliselt sobivad tänapäevaste tööstuslike tuulikute kavandamiseks projekteerimistingimuste alusel. /---/ Üldplaneeringu kehtestamisel on võimalik kavandada elektrituulikuid projekteerimistingimustele vastava projektiga, mille alusel väljastab omavalitsus ehitusloa elektrituulikute püstitamiseks ja tuulepargi teenindamiseks vajalike rajatiste ehitamiseks“ Vältida tuleks olukorda, kus kattuva kavandatava tuulepargi ala korral tekib vaidlus ja konflikt erinevate arendajate ja valla vahel küsimuses, millise arendaja taotluse alusel projekteerimistingimused antakse. Tõsi, ehkki projekteerimistingimused ise kehtivad justkui kõigile isikutele ning EhS § 31 lg-st 3 võiks järeldada, et seadus võimaldaks projekteerimistingimuste taotluse esitada ka kellelgi, kes ei ole kinnisasja omanik, tuleneb eelnõu 555 SE I lugemise seletuskirja lk-st 59 ning kohtupraktikast siiski, et mõeldud on eelkõige olukordi, kus tegemist on korteri-/kaasomanditega või on projekteerimistingimuste taotluse esitanud omaniku ülesandel projekteerimisettevõtte. Kindlasti ei peaks projekteerimistingimuste menetlust läbi viima isiku taotluse alusel, kellel puudub taotlusega hõlmatud kinnisasjaga igasugune õiguslik seos. Järelikult oleks asjakohane nõuda tuuleenergeetika alal projekteerimistingimuste andmise eeldusena taotlusega hõlmatud kinnisasja(de) omaniku (või piiratud asjaõiguse, näiteks hoonestusõiguse või servituudi omaja) nõusolekut. Nii oleks ühtlasi võimalik tagada, et projekteerimistingimused oleks ka ellu viidavad. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 selguse huvides sätestada: „Tuulepargi ehitiste projekteerimistingimuste taotluse võib esitada üksnes taotlusega hõlmatud kinnisasja(de) (või piiratud asjaõiguse) omaja nõusolekul.“	II Ettepanekuga ei arvestata. KOV lähtub PT-te väljastamisel kehtivast õigusruumist. Kui PT taotlust ei ole esitanud kinnistu omanik, kaasatakse kinnistu omanik menetlusse.
III Tuulepargi ehitiste projekteerimistingimuste taotluse peaks saama esitada ka osale mõnest ÜP eelnõu järgsest tuuleenergeetika alast. Arvestades ÜP eelnõuga määratud tuuleenergeetika alade suurust ning samas asjaolu, et tuulepargiks kui olulise ruumilise mõjuga ehitiseks loetakse ÜP eelnõu seletuskirja lk 10 ja joonealuse märkuse nr 30 järgi mitmest (ehk vähemalt kahest) elektrituulikust ning elektrituuliku	III Ettepanekuga arvestatakse. Ptk 5.4.5.3 täpsustatakse: Detailplaneeringu ja projekteerimistingimuste taotluse võib esitada ka osale tuuleenergeetika alast.

omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavatest seadmetest, ehitistest ning rajatistest koosnev elektrijaama, peab olema võimalik projekteerimistingimusi taotleda ka osale tuuleenergeetika alast. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja ptk-d 5.4.5.3 täiendada järgmiselt: „Tuulepargi ehitiste projekteerimistingimuste taotluse võib esitada ka osale tuuleenergeetika alast.“	Selgitame, et KSH aruannet hindamise osas täiendatakse. Olemasolevate tuulikute ümbruses, kus hindamise täpsustamiseks on alusinfot rohkem (olemasolevate seireandmete aruanded), saab jätkata projekteerimistingimustega. Alade osas, kus piisav alusinfo KSHs hindamise täpsustamiseks puudub, tuleb koostada detailplaneering ja KSH ning läbi viia vajalikud uuringud.
IV Igale järgnevale tuulepargile projekteerimistingimuste ja ehitusloa andmise otsustamisel tuleks arvestada juba varasema ehitusõigusega tuulepargiga, kehtestades tuulevarjutuse vältimiseks vahekauguse nõude. ÜP eelnõu seletuskirjas ei ole reguleeritud olukorda, kus erinevad arendajad soovivad tuuleparke lähestikku kavandada. Käesoleva kirja punktis I markeeritule analoogse tuulevarjutuse mõju vältimiseks tuleks sätestada, et iga järgneva tuulepargi elektrituuliku mast peab olemasolevast/ehitusõigust (k.a projekteerimistingimusi) omavast elektrituuliku mastist paiknema vähemalt neljakordse järgneva/kavandatava elektrituuliku rootori diameetri kaugusel. Kordame, et niisugust tingimust on peetud planeerimispraktikas tuulevarjutuse mõju vältimiseks vajalikuks. Vastav kaugusnõue peaks kehtima olenemata, kas järgnev/kavandatav tuulepark soovitakse püstitada samale või erinevale tuuleenergeetika alale, kuivõrd erinevad ÜP eelnõu järgsed tuuleenergeetika alad paiknevad ka üksteise suhtes kohati lähestikku. Erandid kaugusnõudest peaksid olema lubatud vaid kokkuleppel olemasoleva/ehitusõigust (k.a projekteerimistingimusi) omava elektrituulikute arendaja/omanikuga. Niisugune kokkulepe peaks olema mistahes üldplaneeringule järgneva menetluse (k.a projekteerimistingimuste või ehitusloa menetluse) algatamise ja läbi viimise eelduseks. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja ptk-d 5.4.5.3 täiendada järgmiselt: „Iga järgneva tuulepargi elektrituuliku mast peab olemasolevast/ehitusõigust (k.a projekteerimistingimusi) omavast elektrituuliku mastist paiknema vähemalt neljakordse järgneva/kavandatava elektrituuliku rootori diameetri kaugusel. Elektrituulikute vahekaugus võib olla väiksem vaid kirjalikul kokkuleppel olemasoleva/ehitusõigusega (k.a	IV Ettepanekuga arvestatakse, vt vastus punkt I all.

projekteerimistingimustega) hõlmatud elektrituulikute omanikuga ning niisugune kokkulepe on mistahes üldplaneeringule järgneva menetluse (k.a projekteerimistingimuste või ehitusloa menetlus) algatamise ja läbi viimise eelduseks.“	
V Täpsustada tuleks tuulepargi ehitiste projekteerimistingimuste menetluse vormi. ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 on märgitud: „Üldplaneeringuga leitud ORME alad on määratud üldplaneeringu täpsusastmes ja põhimõtteliselt sobivad tänapäevaste tööstuslike tuulikute kavandamiseks projekteerimistingimuste alusel.“ Samas on märgitud, et eeldatavalt viiakse läbi projekteerimistingimuste menetlus „avaliku menetlusena“. ÜP eelnõu seletuskirja ptk 3.3 märgib: „Juhul kui kavandatavale tegevusele ei ole üldplaneeringu või seadusega ette nähtud detailplaneeringu koostamise kohustust, kuid objekti kavandamine eeldab laiapõhjalisemat avalikustamist, tuleb kaaluda avatud menetlusega projekteerimistingimuste rakendamist.“ Esiteks, eeldame, et silmas on peetud „avatud menetlust“ (EhS § 31 lg 1). Teiseks, EhS § 31 lg 1 sätestab, et pädev asutus otsustab projekteerimistingimuste andmise menetluse korraldamise avatud menetlusena. Projekteerimistingimuste andmine avatud menetlusena tuleb korraldada EhS §-s 27 ja PlanS § 125 lõikes 5 nimetatud juhul. Antud juhul ei oleks tegemist EhS §-s 27 nimetatud juhtumiga (puudub olemasolev detailplaneering) ning kohaldamisele ei kuuluks ka PlanS § 125 lg 5 (väljaspool linna kui asustusüksust, alevit ja alevikku ning nendega piirnevat avalikku veekogu olulise ruumilise mõjuga ehitise ehitamine ei ole automaatselt detailplaneeringu koostamise kohustusega). Järelikult tuleks ÜP eelnõu seletuskirjas täpsustada, millistel juhtumitel projekteerimistingimuste menetlus avatud menetlusena läbi viidaks. Juhime tähelepanu, et kehtiv õigus tagab ka avatud menetluseta puudutatud isikutele projekteerimistingimuste andmise ja detailplaneeringu koostamise menetluses võrdväärsed võimalused oma õiguste ja huvide kaitsmiseks. Seega peaks märksa halduskoormavama avatud menetluse nõudmine olema põhjendatud. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirjas täpsustada, millistel juhtudel ja põhjustel tuleks tuulepargi kavandamiseks projekteerimistingimuste menetlus läbi viia avatud menetlusena.	V SK ptk 5.4.5.3. täpsustatakse, projekteerimistingimuste avatud menetluse nõue jäetakse välja.
VI KSH aruande eelnõust tuleks eemaldada viited tuulepargi detailplaneeringu koostamisele. ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 kohaselt kavandatakse ÜP eelnõu järgsetel tuuleenergeetika aladel tuuleparke edasi projekteerimistingimuste ja ehitusloa alusel. KSH aruande eelnõu ptk 4.1.1	VI Ettepanekuga ei arvestata, kuid tekstiosa vaadatakse üle. Lähtutakse põhimõttest - Olemasolevate tuulikute ümbruses, kus hindamise täpsustamiseks

(lk 16 viimane lõik) ning lisa 2 (lk 79 viimane lõik) kohaselt kavandatakse tuuleparke justkui teatud juhtudel detailplaneeringuga. Seega palume KSH aruande eelnõu ptk-st 4.1.1 (lk 16 viimane lõik) ning lisast 2 (lk 79 viimane lõik) eemaldada eksitavad (ilmselt vananenud) viited tuuleparkide detailplaneeringu koostamisele.	on alusinfot rohkem (olemasolevad seireandmete aruanded), saab jätkata projekteerimistingimustega. Alade osas, kus piisav alusinfo KSHs hindamise täpsustamiseks puudub, tuleb koostada detailplaneering ja KSH ning läbi viia vajalikud uuringud.
VII Elektrituulikute minimaalne kaugus avalikest teedest peaks jääma ehitusprojekti ja ehitusloa menetluse etapis otsustamiseks. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on „<i>tingimusena tuuleparkide täpsemaks kavandamiseks tuuleenergeetika aladel</i>“ määratud p-ga 7: „<i>tuuliku paigutamisel arvestada, et see ei asuks riigitee äärmise sõiduraja servale ja kavandatava Rail Baltic raudteele lähemal kui 1,5x tuuliku kogukõrgus. Teistele avalikult kasutatavatele teedele ei paigutata tuulikut lähemale, kui tuuliku kogukõrgus. Tuuliku kaugust taristuobjektist võib selle valdajaga täpsustada lähtuvalt konkreetsest taristuobjektist ja kavandatavate tuulikute parameetritest.</i>“ ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.3.6 on täiendatud: „<i>tee lähedusse planeeritavatele ükskõik mis otstarbega mastidel peab nende kaugus riigitee muldkehast olema vähemalt võrdne selle posti või masti kogukõrgusega. Tuulikute rajamisel tuleb masti kõrgusele lisada tiiviku laba pikkus.</i>“ Üldplaneeringu kehtivusajaks võib lugeda 15 aastat (praktikas ilmselt enamgi). Siiani on meile teadaolevalt niisugune nõue olnud Transpordiameti seatud tingimuseks võimalikest rootori labadelt lenduvatest jäätükkidest tuleneva ohu välistamiseks. Arvestades tehnoloogia ja arusaamade arengut eeldame siiski, et Transpordiamet on valmis kõnealuse nõude tulevikus üle vaatama ja lubama erandeid, tingimusel, et projekteerimise käigus leitakse lahendus, mis välistab rootori labadelt jäätükkide lendumise teeni. Eriti ebaproportsionaalne oleks niisuguse nõudmise juurde jäämine juhul, kui tegemist on vähese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) avalikult kasutatava teega. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 eelviidatud tingimust muuta ning teede osas sätestada: „Tuuliku paigutamisel riigiteede ja teiste avalikult kasutatavate teede lähedusse tehakse projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluses ning ehitusprojekti koostamise käigus koostööd Transpordiameti või kohaliku omavalitsusega, selgitamaks välja elektrituuliku projektlahendusele vastav ohutu kaugus elektrituuliku ja eelnimetatud tee vahel.“	Ettepanekuga arvestatakse, SK on täpsustatud lähtuvalt kehtivatest projekteerimisnormidest - tuuliku paigutamisel tuleb arvestada, et see ei asuks avalikult kasutatavate teede teekatte servale lähemal kui tuuliku kogukõrgus.

VIII Lubatud peaks olema elektrituulikute labade projekteerimine üle tuuleenergeetika ala piiri. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on märgitud: „Üldplaneeringuga leitud ORME alad on määratud üldplaneeringu täpsusastmes /---/ Võttes aluseks aja- ja asjakohast teavet ning uuringute tulemusi võib ORME ala piiri täpsema kavandamise käigus täpsustada.“ Samas ei ole selgelt sätestatud, kas järgmiste etappide (projekteerimistingimused, ehitusprojekt ja -luba) tulemusena võivad elektrituulikute labad ulatuda üle tuuleenergeetika ala piiri. Toonane Rahandusministeerium on planeerimine.ee portaalis avaldatud materjalides selgitanud: „Üldplaneeringu seletuskirjas peab olema kirjas, kas detailplaneeringuga on võimalik tuulepargi asukohta täpsustada, st kas tuuliku laba võib ulatuda üle tuulepargi asukoha ala piiri.“ Rahandusministeerium märkis, et üldplaneeringuga valitud tuulepargi asukoha sisse peab jääma tuuliku vundament. Puudub igasugune põhjus, miks sama loogika ei peaks kohalduma ka juhul, kui üldplaneeringu kehtestamisele järgneb mitte detailplaneeringu koostamine, vaid projekteerimistingimuste (ja ehitusloa) menetlus (toona oli küsimusepüstitus kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse ja üldplaneeringule järgneva detailplaneeringu põhine). ÜP eelnõu seletuskirjas on ju juba praegu niigi mööndud, et tuuleenergeetika alade piire võib täpsustada (ehkki edasine kavandamine toimub projekteerimistingimustega). ÜP (KSH aruande) eelnõu järgne info (täpsusaste) ei ole piisav, et tuuliku laba ulatumist üle tuuleenergeetika ala piiri järgmises etapis välistada. Kummaski dokumendis ei ole planeeritava tuuleenergeetika ala piire ega mõjusid hinnatud labade ulatusega võrreldava täpsusastmega. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on ka määratud „tingimused tuuleparkide täpsemaks kavandamiseks tuuleenergeetika aladel (eeldatavalt projekteerimistingimuste avaliku menetluse kaudu)“, muu hulgas p-s 10 ka uuringute läbiviimise kohustus. Uuringute tulemusena võibki selguda, et parim elektrituuliku paigutus (ka mõjusid arvestades) eeldab, et tuuliku laba ületab mõnevõrra ÜP tuuleenergeetika ala piiri. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja ptk-d 5.4.5.3 täiendada lausega: „Üldplaneeringu järgse tuuleenergeetika ala piiridesse peab jääma elektrituuliku vundament ning järgmistes etappides (projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetlus) võib keskkonnauuringute tulemusena lubada kavandavatate elektrituulikute rootorilabade ulatumist üle üldplaneeringu järgse tuuleenergeetika ala piiri.“	VIII Ettepanekuga arvestatakse. SK ptk 5.4.5.3 täiendatakse järgmiselt: <i>tuuliku rootorilabade ulatumine üle üldplaneeringuga määratud tuuleenergeetika ala piiri otsustatakse detailplaneeringu või projekteerimistingimuste käigus lähtuvalt kehtivast õigusruumist ja kohapõhisest olukorrast. Tagatud peavad olema kehtivad müranormid vastavalt keskkonnaministri 16.12.2016 määrusele nr 71. Tuuliku vundament peab jääma ÜP-ga määratud tuuleala sisse.</i>
---	---

IX Väärtuslikule põllumajandusmaale tuuleparkide rajamine ei peaks olema tingimata keelatud. ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.2.3 ja 5.4.5.3 tingimuste kohaselt ei oleks ilmselt praeguse versiooni järgi väärtuslikule põllumajandusmaale elektrituulikute püstitamine lubatud. Samas ei halvenda elektrituuliku paigutamine tingimata väärtusliku põllumajandusmaa säilimist ja kasutamist, kui projektlahendus on väärtusliku põllumajandusmaa paiknemise suhtes läbi mõeldud ning tehakse koostööd põllumaa kinnistu omanikuga. Nii on näiteks koosseisu lõppemisega Riigikogu menetlusest välja langenud eelnõu 309 SE I lugemise seletuskirja lk 34 märgitud: „Tuule abil elektrit tootva taastuvenergia tootmiseseadme (edaspidi tuulepark) üksikud seadmed ehk tuulikud paigaldatakse tuulepargi maa-alale kas üksikuna või üksteisest suurtel kaugustel ning tuulepargi maa-ala saab jätkuvalt maatulundusmaa sihtotstarbelisena ehk põllumajanduslikult kasutada.“ Olenemata viidatud eelnõu edasisest käigust on ilmne, et väärtuslikule põllumajandusmaale tuuleparkide rajamise keelamine juba ÜP tasandil oleks ebaproportsionaalne. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja ptk-sse 5.2.3 või 5.4.5.3 lisada tingimus: „Elektrituulikute ja teiste tuulepargi osaks olevate ehitiste püstitamine väärtuslikule põllumajandusmaale on lubatud, kui ehitised paigutatakse nii, et tuulepargi maa-ala saab jätkuvalt põllumajanduslikult kasutada.“	IX Ettepanekuga arvestatakse. SK täpsustatakse tingimusega järgmises sõnastuses: Tuuleenergeetika alas sees paiknevad väärtuslikud põllumajandusmaad ei ole tuulikute kavandamist/asukoha valikut takistavaks kriteeriumiks.
X Tuuleenergeetika arendusalade elluviidavuseks ei tohiks sinna ega 1 kilomeetri raadiusse neist uute müratundlike objektide ja ehitiste, k.a elamute püstitamist lubada. ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 on märgitud: „Võttes aluseks aja- ja asjakohast teavet ning uuringute tulemusi võib ORME ala piiri täpsema kavandamise käigus täpsustada. Täpsemal kavandamisel tuleb arvesse võtta kavandatavate tuulikute parameetreid, kohapõhist hetkeolukorda (nt kavandatud või likvideeritud elamud või toimunud arendused vms), õigusaktidest tulenevaid kitsendusi ning asjakohaste ametkondade ja trassivaldajate seisukohti (vt alljärgnevad tingimused). Tuuleenergeetika alade kujundamisel võeti aluseks 1 km puhverala elamutest. Kokkuleppel maaomanikuga on võimalik lubada tuulikute paigutamist elamutele lähemale, tagatud peavad olema müranormid (sihtväärtus, erandjuhul piirväärtus).“ ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 joonealusel märkuses nr 32 on täiendatud: „Projekteerimistingimuste väljastamisel ja kaasnevate mõjude hindamisel tuleb arvesse võtta kavandatava(te) tuuliku(te) parameetreid, kohapõhist hetkeolukorda (nt kavandatud uued elamud või toimunud arendused vms) /---/“ ÜP eelnõu seletuskirjas ei ole otsesõnu ja selgelt reguleeritud	X Nõustume, et hajaasustuses elamute püstitamise tingimused tuuleenergeetika alade määramist arvestades vajavad täiendavat reguleerimist. Nõustume ka põhimõttega, et tuuleenergeetika alale ja aladele lähemale kui 1 km elamuid kavandada/ehitada ei tohi. Eeltoodust tulenevalt SK ptk 4.15 ja ptk 5.4.5.3 (Tuuleparkide alapeatükk) täiendatakse tingimusega järgmises sõnastuses: Võimaldamaks tuuleenergia arendamist ja ennetamaks võimalikke ruumilisi konflikte ei ole uute elamute

tuuleenergeetika alal võimalike uute elamute kavandamist. Tegemist on aga lahendust vajava küsimusega. Nimelt, toonane Rahandusministeeriumgi on selgitanud, et „Üldplaneeringus peab olema kirjas, kas ja millistel tingimustel on võimalik elamuid ehitada tuulepargile valitud asukoha sisse. Üldplaneeringus peab olema kirjas, kas ja millistel tingimustel on võimalik elamuid ehitada tuulepargile valitud asukoha lähiümbrusesse. Üldplaneering peab olema üheselt mõistetav ja elluviidav, st tuuleparkidele sobilikke alasid ei ole võimalik planeerida „kes esimene, see ehitab“ printsiibil – üldplaneeringus peavad olema seatud tingimused, mis võimaldavad tuulepargi maa-alale tuulikuid detailplaneeringuga planeerida või projekteerimistingimuse alusel ehitada.“ Loogiline ning ainuvõimalik on, et uute müratundlike objektide ja ehitiste (eriti elamute) kavandamisel tuleb edaspidi arvestada ühtlasi ÜP lahendusega, sh tuuleenergeetika aladega. Nimelt, üldplaneeringuga valitakse tuulepargile kui olulise ruumilise mõjuga ehitisele asukoht (PlanS § 75 lg 1 p 4). Olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht ei saa olla pärast üldplaneeringu kehtestamist veel ajas pidevalt kahanev (vähemalt inimese kontrollitavate tegevuste kaudu). Üldplaneeringu eesmärk on omavalitsuse ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine (PlanS § 74 lg 1). Erinevate maakasutusviiside kokku sobitamine tervikliku ruumilahenduse loomiseks on just planeeringute ülesanne.¹⁴ Riigikohus on selgitanud, et üldplaneeringud olema oma tavapärase kehtivusaja jooksul (vähemalt 10-15 aastat) elluviidavad, sh tuuleparkide arendamise osas. Risti tuulepargi vaidluses selgitas Tallinna Ringkonnakohus, et üldplaneeringu koostamisel reserveeritakse omavalitsuse territooriumil tuulest elektrienergia tootmiseks sobilikud alad. Seega, tuulepargi kui olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoha valimine üldplaneeringus kätkeb endast sisuliselt reserveeringut, et järgmisena oleks võimalik tuulepargile juba ehitusõigus määrata. Tuuleenergeetika aladele ehk olulise ruumilise mõjuga ehitise asukohta või lähedusse (puhvertsooni raadiusesse) uue elamu rajamisel uue puhvertsooni moodustamine tähendaks, et üldplaneering ei ole elluviidav ja välja valitud olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht oleks ajas pidevalt muutuv (kahanev). Samuti, kui olemasolevate elamutega peab üldplaneeringus tuuleenergeetika alade kavandamisel nagunii arvestama, siis ilmselgelt ebaoproportsionaalne oleks lubada mistahes järjekordse uue elamuga täiendava ehk üldplaneeringuga planeeritavat tuuleenergeetika ala kahandava puhvertsooni loomist. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.5.2 on lisatud: „Uute tuulikute kavandamisel tuleb üldjuhul eesmärgiks seada rangeimate müraalaste nõuete ehk välisõhus leviva müra sihtväärtuse tagamine, mis tagab head tingimused lähimatel müratundlikel aladel. /---/ Käesoleva planeeringu raames	kavandamine lubatud tuuleenergeetika aladel ja samuti tuuleenergeetika aladele ning juba püstitatud tuulikutele lähemale kui 750 m.
--	--

rakendatakse tuulikuparkide rajamiseks sobivate alade eelvalikul lisaks ka eluhoonetest minimaalselt 1 km puhverala kriteeriumi, mis on üldjuhul piisav vahemaa ka müra normväärtuste tagamiseks. Maaomanikuga kokkuleppel võib tuuliku rajada ka eluhoonetele lähemale kui 1 km /---/. “ ÜP-ga määratavatel tuuleenergeetika aladel ehk olulise ruumilise mõjuga ehitise asukohtades ning nende läheduses (ehk puhvertsooni raadiuses) uute elamute rajamisel ei pruugiks tuulepargi püstitamise järgselt Keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 („määrus nr 71“) kehtestatud müra normtasemed (vähemalt ilma lisameetmeteta) täidetud olla. Vältimaks vaidlusi, kes vastutab kõnealusel juhul müra normtaseme järgimise eest (k.a kui uus elamu rajatakse enne tuuleparki), ei peaks niisugust probleemi tekkida laskmaga. Määruse nr 71 seletuskirjas 17 on selgitatud: „Kohalik omavalitsus ei tohiks lubada näiteks tööstusala kõrvale uue elamupiirkonna rajamist, kui ilmneb, et tööstusala ei suuda tagada elamupiirkonnas sihtväärtuse täitmist. Alternatiivina peab sihtväärtuse täitmise tagama elamupiirkonna arendaja.“ Analoogselt tuleb KSH aruande eelnõu ptk 4.5.1.2 kohaselt võimalusel vältida uute müratundlike alade rajamist müra tekitatavate tööstusalade lähedusse. Eeltoodust lähtudes ja vältimaks ÜP järgsete tuuleenergeetika alade mitte elluviidavust ÜP eeldatava kehtivusaja jooksul, tuleks ka ÜP eelnõu seletuskirjas sätestada, et tuuleenergeetika aladele või nende puhvertsooni raadiusesse uusi müratundlikke objektide ja ehitisi, k.a elamuid rajada ei tohi. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja ptk-d 5.4.5.3 täiendada järgmiselt: „Tuuleenergeetika arendusaladele või neist 1 kilomeetri raadiusesse ei ole uute müratundlike objektide ja ehitiste, k.a elamute rajamine lubatud.“	
XI Täpsustada tuleks tuuleparkide rajamiseks vajalike uuringute tegemise aega. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on märgitud „tingimused tuuleparkide täpsemaks kavandamiseks tuuleenergeetika aladel (eeldatavalt projekteerimistingimuste avaliku menetluse kaudu)“, muu hulgas on punktis 10 sätestatud uuringud, mis tuleb läbi viia. Samas ei ole täpsustatud, millises etapis uuringud läbi viia. Teatud parameetritega maismaatuuleparkide tegevusloa menetluses tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang (KeHJS § 6 lg 2 p 3 ja lg 4, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 § 2 p 2 ning KeHJS § 11 lg 1 ja lg 23). 01.01.2020 jõustunud EhS § 31 lg 1 ja KeHJS § 7 p 1 muudatuste järel ei ole projekteerimistingimused enam „tegevusloaks“, mille menetluses otsustatakse keskkonnamõju hindamise algatamise üle. Samas tuleb keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkuse üle otsustada ehitusloa menetluses (EhS § 42 lg 2 ja KeHJS § 7 p 1). Järelikult oleks mõistlik, et	XI Ettepanekuga arvestatakse. Ptk 5.4.5.3 p 10 täpsustatakse järgmises sõnastuses: <i>tuulikute täpsemal kavandamisel tuleb läbi viia (hiljemalt ehitusloa andmise ajaks) minimaalselt järgnevad uuringud: ...</i>

nõutud uuringud ei pea tingimata olema läbi viidud projekteerimistingimuste, küll aga ehitusloa andmise ajaks. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 „tingimuste tuuleparkide täpsemaks kavandamiseks tuuleenergeetika aladel (eeldatavalt projekteerimistingimuste avaliku menetluse kaudu)“ alapunkti 10 täiendada allajoonitud fraasiga järgmiselt: „10. läbi viia hiljemalt ehitusloa andmise ajaks minimaalselt järgnevad uuringud: /---/“.	
XII Korrigeerida tuleks tuuleparkide keskkonnamõju hindamisega seotud sõnastust. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on sätestatud: „Reaalsed arenduse ja tuulikute paigutuse võimalused selguvad täpsema kavandamise raames ja nende raames läbiviidavate uuringute ning keskkonnamõju hindamise tulemusena.“ Niisugune sõnastus võib jätta eksitava mulje, justkui tuuleparkide projekteerimistingimuste või ehitusloa menetluses tuleb tingimata algatada keskkonnamõju hindamine KeHJS-i tähenduses. Kordame, et projekteerimistingimuste menetluses keskkonnamõju hindamise algatamist kehtiv õigus ette ei näe ning ka ehitusloa menetluses tuleb teatud parameetritega maismaatuuleparkide puhul viia läbi keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirja nimetatud lauset parandada allajoonitud osaga: „Reaalsed arenduse ja tuulikute paigutuse võimalused selguvad täpsema kavandamise raames ja nende raames läbiviidavate uuringute ning vajadusel keskkonnamõju hindamise tulemusena.“	XII Ettepanekuga arvestatakse.
XIII KSH aruande eelnõu tuleks kooskõlla viia nn tuulikutasu regulatsiooniga. KSH aruande eelnõu ptk-s 4.2.4 on märgitud: „Negatiivne mõju varale võib tuleneda tuuleenergeetika arendamise alade läheduses paiknevale kinnisvarale, juhul kui arendaja ei paku rahalisi leevendavaid meetmeid - eelkõige üle 3 km kaugusel paiknevate elamute omanikele.“ KeTS § 553 lg 2 sätestab, et maismaa tuulepargi mõjuala maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu (ehk nn tuulikutasu) kontekstis ulatub kuni 250 meetri kõrguse tuuleelektrijaama puhul kahe kilomeetri ja 250-meetrise ning kõrgema tuuleelektrijaama puhul kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist. Tegemist on olnud seadusandja valikuga ning laiemas mõjuareaalis rahaliste meetmete pakkumise nõudmist ei saaks pidada õiguspäraseks. Seega teeme ettepaneku KSH aruande eelnõu ptk-st 4.2.4 eemaldada selguse huvides lõik rahaliste leevendavate meetmete kohta üle 3 km kaugusel paiknevate elamute omanikele.	XIII Ettepanekuga arvestatakse.

XIV ÜP eelnõu seletuskirjas tuleks täpsustada, kas ÜP teeb ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 6.2 on viidatud Pärnu maakonnaplaneeringu täpsustamisele, ent ei ole välja toodud, kas ÜP-ga tehakse seoses tuuleenergeetika aladega ettepanek maakonnaplaneeringu muutmiseks, nagu PlanS § 75 lg 3 võimaldaks. ÜP eelnõus määratud tuuleenergeetika arendusalad ei vasta Pärnu maakonnaplaneeringu lisa 6 toodud tuuleenergeetika teemaplaneeringu järgsetele elektrituulikute arendusaladele ja arenduspiirkondadele. Sama lisa ptk 3.3.2 kohaselt käsitletakse tuulikuparkide planeerimist väljaspool tuuleenergeetika teemaplaneeringuga määratud arendusalasid maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu muutmiseks. Seega teeme ettepaneku ÜP eelnõu seletuskirjas selguse huvides markeerida, kas tuuleenergeetika arendusalade osas tehakse ÜP-ga ettepanek maakonnaplaneeringu muutmiseks.	XIV Ettepanekuga arvestatakse. Ptk 6.2 täiendatakse. ÜP teeb ettepaneku Pärnu MPL täpsustamiseks.
--	--

12. **Rail Baltic Estonia OÜ** (pikendamine 30.11.2023 nr 7-1/1-85, arvamuse andmine 04.12.2023 kiri nr KV2023-293, registreeritud 04.12.2023 nr 7-1/1-90)
Arvamuse andja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
Saatsite meile 02.11.2023 kirja nr 7-1/1-81 “Saarde valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise eelnõu arvamuse andmiseks”. Palume antud kirjale vastamise tähtaega pikendada 8. detsembrini käesoleval aastal.	Arvestame taotlusega.
Arvamus, 04.12.2023 kiri	
Üldplaneeringu seletuskirja peatükki 5.5.2. täiendada: Uute müratundlike alade planeerimisel Rail Baltica raudtee lähipiirkonnas peale Rail Baltic maakonnaplaneeringu kehtestamist peab arendaja tagama ja finantseerima normidele vastavate leevendavate meetmete kasutusele võtmise.	Ettepanekuga arvestatakse.
Üldplaneeringu seletuskirja peatükk 5.2.2. käsitleb tingimusi rohevõrgustiku toimimise tagamiseks. Paraku ei sisalda see infot Rail Baltica suurte ulukiläbipääsude (ökoduktide) toimivuse tagamise osas. Varasemalt on Rail Baltic OÜ teinud ettepaneku	Ettepanekuga käsitleda tingimusi RV toimimise tagamiseks, arvestatakse. Tingimused lisataks ptk 5.2.2.

üldplaneeringuga kehtestada ökoduktidele 500 m raadiusega piiranguvöönd, kus oleks kehtestatud teatud piirangud nende toimivuse tagamiseks (Rail Baltic Estonia 14.01.2022 kiri nr KV2022-009). Saarde Vallavalitsuse seisukoht oli, et antud ettepanekuga osaliselt arvestatakse (Saarde Vallavalitsuse 08.02.2022 kiri nr 7-1/1-53). Esitatud üldplaneeringu eelnõus ei leia infot kas ja milliste piirangutega (millises sõnastuses) on täpsemalt arvestatud. Palume üldplaneeringu eelnõud selles osas täiendada.	
Üldplaneeringu seletuskirja peatüki 5.2.2. lõpus on viidatud, et Rail Baltic raudtee rajamisel tuleb ehitada välja ulukiläbipääsud ning allmärkustes (märkus nr 15) on täiendavalt selgitatud, et need kantakse üldplaneeringusse koos eelistatud trassi asukohaga viidates peatükile 5.3.7, mida meile esitatud seletuskirjast ei leia. Palume üldplaneeringu seletuskirja selles osas täiendada.	Ettepanekuga arvestatakse. Samas selgitame, et kooskõlastusringile suunatud ÜP ei kajastunud RB trassi asukohta ja sellega seotud tingimusi /piiranguid seetõttu, kuna ÜP eelnõu koostamise perioodiks puudus vallal info RB trassi asukoha lõpliku eelistuse jt raudteega seotud objektide asukohtade (nt ökoduktid, kohalik jaam jne) kohta.
Üldplaneeringu seletuskirja peatükki 5.3.1. täiendada: Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ ja keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse uuendamise protsessis selgitati välja kõige väiksema mõjuga trassialternatiiv, mis läbib ka Saarde valda. Antud trassialternatiivile koostatakse planeeringulahendus, mille käigus selgub Rail Baltica kohaliku peatuse täpne asukoht Saarde vallas.	Ettepanekuga arvestatakse.
Üldplaneeringu seletuskirja peatüki 5.4.6. lõik „Rail Balticu elektrifitseerimisega seotult energiavarustuse ja -kvaliteedi parandamiseks kavandatud uue Surju-Häädemeeste 110 kV elektriliini ehitamine Rail Baltic maakonnaplaneeringu uuendamise ja ehitusprojekti koostamise käigus. Lisaks on kavandatud Rail Baltic elektrifitseerimisega seotult Kilingi-Nõmme-Häädemeeste 35 kV pingega õhuliinide üleviimine 110 kV pingele. Samuti on kavandatud Kilingi-Nõmme-Mõisaküla 35 kV pingega õhuliinide üleviimine 110 kV pingele.“ asendada lõiguga sõnastuses: „Rail Balticu elektrifitseerimisega seotult energiavarustuse ja -kvaliteedi parandamiseks on kavandatud piirkonnas elektriliinide rekonstrueerimist. Maakonnaplaneeringu uuendamise ja ehitusprojektide koostamise käigus täpsustub konkreetse võrgu ehituse maht ja ulatus.“	Ettepanekuga arvestatakse.

Novembris 2023 on avalikust teavitatud Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ ja keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse uuendamise protsessis välja selgitatud eelistatud trassikoridorist. Selleks on nõ sinine-kollane-roosa trassialternatiiv, millele koostatakse planeeringulahendus. Palume planeeringudokumentides (seletuskirjas, KSH-s ja joonistel) sellega arvestada ning seda kajastada.	Ettepanekuga arvestatakse.
--	----------------------------

13. Riigimetsa Majandamise Keskus (30.11.2023 nr 3-1.1/2021/6803, registreeritud 01.12.2023 nr 7-1/1-86)

Arvamuse andja

Sisu:	Seisukoht:
1. RMK on materjalidega tutvunud ja teeb alljärgnevad ettepanekud: Üldplaneeringu eelnõu lk 27 p.4.7 Puhke- ja virgestuse maa-ala (PV) on kirjeldatud, et puhkefunktsiooni täidavad ka Pärnu maakonna planeeringuga kavandatud nn Pärnumaa puhkealad (Laiksaare ja Väljaküla-Kärsu puhke- ja teeninduspiirkonnad). Nende alade puhul ei pea RMK mõistlikuks rakendada kasutustingimuste p 2 toodud nõuet kasutada uuendusraiate tegemisel vaid turberaie erinevaid liike. Piirates üldplaneeringuga võimalikke kasutatavaid raieviise ja lubades vaid mingit kindlat raieliiki oleme eriolukordade (torm,metsatulekahju, putukrüüste jms oluline metsakahjustus) puhul keerulises olukorras. Teeme ettepaneku kasutada Pärnumaa puhkealade puhul sõnastust :lubatud on kõik metsamajandamise viisid ja raieliigid vastavalt Metsaseadusele ja metsanduse heale tavale. Vajaduspõhised raied ja nende viisid arutatakse läbi ja lepitakse kokku kohaliku omavalitsusega.	1. Selgitame, et p 2 tingimus kehtib Puhke- ja virgestuse (PV) maa-alaks määratud aladel, mitte nn Pärnumaa puhkealadel (PV ja Pärnumaa puhkealad on maakasutusplaanil tähistatud erineva leppemärgiga).
2. Lk 45 p 5.2.2. Roheline võrgustik, tingimused roheline võrgustiku toimimise tagamiseks p1. Lubatud on kõik metsamajandamise viisid ja raieliigid vastavalt metsamajandamise kavale. Arusaamatuks jääb millist metsamajandamise kava silmas peetakse. RMK koostab kohaliku omavalitsusega kooskõlastatud ja üldplaneeringus kajastatavatele nn kõrgendatud avaliku huviga aladele (KAH alad) 10 aastase kestvusega metsamajandamise plaanid	2. Selgitame, et antud punktis ei ole mõeldud RMK poolt koostatavaid <u>täpsemaid</u> metsade majandamise kavasid (mis koostatakse RMK metsade kohta PV-ga kattuvat aladel), vaid metsamajandamiskava üldisemalt. Oleme ka teadlikud, et igal juhul ei ole

(kavad). Rohevõrgustiku alale raieid kavandades lähtutakse terviklikkuse, sidususe toimimise tagamise põhimõtetest.	metsamajandamise kava koostamine kohustuslik ning metsade majandamisel tuleb arvestada metsa majandamise hea tava reegleid ja vajadust säilitada RV toimivus. SK ptk 5.2.2 täiendatakse.
3. Lk 45 p 5.2.3 Väärtuslik põllumajandusmaa määramise põhimõtted. Välja jäeti alla 2 ha suurused eraldiseisvad põllumaad, õuemaad, metsaalad jms. Väärtuslike põllumaade kaardikihil on RMK hallatavaid maatükke, mida me ei soovi sellisena erinevatel põhjustel kajastada. ID 24054 (LD248 - 33,38) pindala 0,87 ha; ID 25044 (JJ199 – 4) Jäärja mõisapargi osa; ID 23720 (JJ199 – 4) sama; ID 27663 (LD211 – 20) Kopli tee äärne kitsas serv; ID 25225 (JJ199 – 2,4) Jäärja mõisapargi serv; ID 25614 (JJ001 – 2) kitsas serv eramaa ääres; ID 25123 (JJ088 – 18) sama; ID 154982 (JJ410 – 25) 0,15 ha eramaa servas; ID 24715 (KP408 – 7) nurk eramaa servas; ID 17925 (OJ270 – 4) poollooduslik kooslus.	3. Ettepanekuga arvestatakse osas, maakonnaplaneeringuga määratud väärtuslik põllumajandusmaa kattus kas teega või juba metsastunud/metsastatud alaga või oli tegemist kitsa siiluga.

14. Osaühing Vasperg (kiri 30.11.2023, registreeritud 01.12.2023 nr 7-1/1-87)

Arvamuse andja

Sisu:	Seisukoht:
Kohaliku maaomaniku ja ettevõtjana on taastuveneergetika areng Saarde vallas mulle oluline teema ning sellest tulenevalt annan omapoolse tagasiside Saarde valla üldplaneeringu eelnõule. Üldplaneeringuga on keelatud tuulikute kavandamine väärtuslikele põllumaadele. Leian, et tuulikute kavandamise mittelubamine väärtuslikele põllumaadele on maaomaniku õiguste rikkumine ning maa kasutamise piiramine. Täna Saarde vallas juba töös olevad tuulikud on ehitatud sellistele maadele ning järelkult on võimalik väärtuslikel põllumaadel edukalt tegeleda nii põllumajanduse kui ka taastuveneergetia tootmisega. Tuulikute kavandamine väärtuslikele põllumaadele ei halvenda nende kasutust, vaid loob täiendava võimaluse maaomanikule.	Märgime, et tööstuslike elektrituulikute kavandamine Saarde vallas on võimalik üksnes tuuleenergeetika aladel. Eeltoodust tulenevalt SK ptk 5.2.3 ja 5.4.5.3 täpsustatakse järgnevaga: tuuleenergeetika alas sees paiknevad väärtuslikud põllumajandusmaad ei ole tuulikute kavandamist/asukoha valikut takistavaks kriteeriumiks
Saarde valla üldplaneeringus on hetkel kirjas piirang, et tuulik peab asuma avalikult kasutatavast teest põhjendamatult kaugel ning seega ei ole võimalik osa tuulealast üldse kasutada. Saarde vallas on teatud piirkondade avalike teede kasutus äärmiselt minimaalne. Teen ettepaneku võimaluse korral tuulikute kaugused avalikest teedest üldplaneeringust välja jätta.	Ettepanekuga ei arvestata, st tuulikute kaugust teedest reguleerib ka õigusakt. Arvestades kliimaministri määruse (Tee projekteerimise normid) redaktsiooni jõustumist, SK tingimust täpsustatakse järgnevaga: tuuliku paigutamisel arvestada, et see ei asuks avalikult kasutatavate teede teekatte servale lähemal kui tuuliku kogukõrgus.
Saarde valla üldplaneeringu tuulealad ei arvesta kinnistute piiridega ning kinnistud, kuhu tuuliku kavandada, on kohati väikesed või kitsa kujuga. Seetõttu peaks üldplaneering lubama tuulikute labade ulatumise üle tuuleala piiri.	Ettepanekuga arvestatakse. SK ptk 5.4.5.3 täiendatakse järgnevaga: tuuliku rootorilabade ulatumine üle üldplaneeringuga määratud tuuleenergeetika ala piiri otsustatakse detailplaneeringu või projekteerimistingimuste käigus lähtuvalt kehtivast õigusruumist ja kohapõhisest olukorrast. Tagatud peavad olema kehtivad müranormid vastavalt keskkonnaministri

	16.12.2016 määrusele nr 71. Tuuliku vundament peab jääma ÜP-ga määratud tuuleala sisse.
Kuna kohalike maaomanike huvi taastuvenergeetika arendamise vastu Saarde vallas on suur ja tuulealad asuva pigem eramaadel, siis teen ettepaneku tuuleenergeetika aladest välja jätta riigimaad.	Ettepanekutega ei arvestata. ÜP määrab tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad arvestades sobivusanalüüsi tulemusi, üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs (Eesti Ornitoloogiaühing, Kotkaklubi, 2022) tulemusi ja keskkonnamõju strateegilise hindamise, sh Natura asjakohase hindamise tulemusi. Maaomand ei ole välistav kriteerium.

15. **Sunly Wind OÜ** (kiri 01.12.2023, registreeritud 01.12.2023 nr 7-1/1-88)
Arvamus

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
1. Oleme Saarde ÜP koostamise käigus esitanud korduvalt ettepanekuid ja põhjendusi, et tuuleenergeetika aladest ei eemaldataks mitmeid algselt kaalutluses olnud alasid. Siinkohal ei saada me kõiki neid ettepanekuid uuesti, aga palume endiselt varasemalt saadetu arvesse võtta. Toome siinkohal välja olulisima: a. KSH Lisas 2 kirjeldatud sobivate alade meetoodika on läbi viidud liialt pealiskaudselt ja ei arvesta mitmete asjaoludega. Juhime tähelepanu, et ei ole põhjendatud välistada ligikaudu pooled sobivusanalüüsi tulemusena selgunud tuuleenergeetika alad lähtudes põhimõttelisest indikatsioonist (Keskkonnaameti 21.02.2023 kiri), mis on kirjutatud suures üldistuse astmes ja vaatama tegelikke kaitsealuste liikide, kaitsealade, Natura alade jms paiknemist ja analüüsimate täpsemaid mõjusid neile. Meie hinnangul ei ole käesolev KSH hindamise aruanne koostatud piisavas täpsusastmes ega täidetud kõiki keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus seaduse §-40 kirjeldatud nõudeid. b. Piisavalt ei ole analüüsitud erinevaid alternatiivseid meetmeid ja tegevusi.	KSH koostamisel on lähtutud üldplaneeringu üldistusastmest ja planeerimisest ja järgsest kohustusest (§ 75 lg 1 p 4) leida tuuleparkidele kui olulise ruumilise mõjuga ehitistele sobivaimad asukohad valla territooriumil. KSH analüüs ei põhine vaid Keskkonnaameti põhimõttelisel indikatsioonil, vaid tuuleparkide elusloodusele avalduva mõju koondhinnangul. Peamiseks aluseks tuulealade lõpliku valiku osas on läbiviidud Natura hindamine, kus on kasutatud parimat teadmist hinnatavate kaitse-eesmärkide (liikide) kohta, s.h on tõesti kasutatud nii EOÜ Eesti

c. Natura hindamise metoodikas on liikide mõjude kaalumisel teatud juhtudel arvestatud EOÜ Eesti maismaalinnustiku analüüsis kirjeldatud mõjuulatusi ja teatud juhtudel liigi kaitse tegevuskavas kirjeldatud mõjuulatusi. Ei ole analüüsitud kõiki alternatiivseid meetmeid ning tehtud seda ühtsetel alustel. d. Lisaks juhime tähelepanu, et keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 45 lg 2 tingimused on ka käesolevas planeeringus täidetavad juhul, kui strateegilisse planeerimisdokumenti viiakse sisse vastavad täiendavad tingimused ja täpsustused (nt liikidele lisada planeerimisdokumenti täiendavaks tingimuseks, et on vajalik teostada täpsustavad uuringud Natura ala kaitse-eesmärkidest olevatele liikidele). Täiendavate uuringute tingimuste lisamine planeerimisdokumenti võimaldab hilisemas etapis läbiviidavate uuringutega tuvastada kas kavandataval tegevusel on kahjulik mõju Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkusele või negatiivne mõju ala kaitse eesmärkidele. Kokkuvõtvalt palume KSH-s teostada kaalutlus erinevate alade osas sarnastel alustel ning välistada ei tohi ala vaid põhjusel, et Keskkonnaamet on andnud indikatiivse suunise või kuna praeguses üldistusastmes ei ole teostatud piisavalt uuringuid.	maismaalinnustiku analüüsi tulemustest kui ka võimalusel infot muudest allikatest nagu seda on Natura aladel kehtivad kaitsekorralduskavad ja liigikaitse tegevuskavad. Neile andmetele tuginedes ei ole võimalik Natura hindamises anda veendumust ebasoodsa mõju puudumise kohta Kikepera ja Kalita piirkonna tuulealade kohta. Sellest tulenevalt tuleb loobuda nende tuulealade kavandamisest ÜP raames. Vastasel juhul ei ole võimalik ÜP-d kehtestada. Seda veendumust oleks nende alade puhul võimalik anda juhul, kui oleksid olemas toetavad uuringud konkreetsete liikide ja alade kohta. Meile teadaolevalt selliseid uuringuid tehtud ei ole. Kikepera ja Kalita piirkonna tuulealadest mõnevõrra erinevad on Ida-saarde tuulealad. Need alad asuvad Natura linnualade võrgustikust kilomeetrite kaugusel ja puuduvad seosed Natura 2000 alade kaitse-eesmärkideks olevate liikide leiukohtadega ja elupaikadega, mistõttu saab seal välistada mõjud Natura 2000 võrgustikule. Lisaks annavad Ida-Saarde tuulealade muude linnustiku mõjude kohta teavet olemasolevate tuulikute KSH protsessis läbiviidud uuringute tulemused ja väike-konnakotkaste seire.
2. Üldplaneeringu lk 59 kohaselt annab tuuleenergeetika alade kujunemisest ülevaate KSH aruande lisa 2. Nimetatud KSH lisa 2 joonisel 5 (lk 82) on toodud rohelisega sobivad alad tuuleenergeetika arendamiseks ning punase ovaali sees alad, mille	Üldplaneering määrab tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad arvestades sobivusanalüüsi tulemusi, üle-eestiline

arendamise võimalus selgub täiendavate uuringute tulemusena. Samas on ÜP kohaselt ka rohelistel aladel täiendavate uuringute vajadus: a. ÜP lk 61 p 10 on toodud uuringute vajadus (eeldatavalt projekteerimistingimuste avaliku menetluse kaudu) roheliste alade puhul vähemalt järgmistest valdkondades: ☐ kaasnev mõju loodusväärtustele koos välitöödega konkreetsete kohapõhiste tingimuste väljatöötamiseks. Tuulikute täpse paigutuse otsustamisel on vajalik välja selgitada mõju lindudele, nahkhiirtele (rändekoridoridele, pesitsus- ja toitumispaikadele), väärtuslikele elupaigatüüpidele, rohevõrgustiku sidususele ja ökosüsteemide seisundile; ☐ müra modelleerimine lähtuvalt konkreetsete tuulikute parameetritest; ☐ varjutuse modelleerimine lähtuvalt konkreetsete tuulikute parameetritest; ☐ visuaalse mõju hinnang (sh fotomontaažid vms illustreerivad materjalid) ja mõju väärtuslikele maastikele, riiklikule ja kohalikule kultuuripärandile; b. KSH lisas 2 toodud joonisel 5 toodud punaste ovaalide sees olevatel aladel „selgub arendamise võimalus täiendavate uuringute tulemusena“. Eeltoodust tulenevalt on nii rohelistel kui ka punase ovaali aladel nõutud täiendavate uuringute tegemine enne täielikku kindlust luba väljastada ning seetõttu tuleks neid alasid meie hinnangul sarnaselt käsitleda. Teeme ettepaneku ka punase ovaali sees olevad alad lisada „Tuuleenergeetika aladena“ ÜP-sse ning ka nende puhul selgub lõplik võimalus arenduseks peale uuringuid. Eeltoodud seisukohta toetab ka ÜP lk 59, mille kohaselt võib ORME ala piiri täpsema kavandamise käigus täpsustada, sh tuleb täpsel kavandamisel arvesse võtta kavandatavate tuulikute parameetreid, kohapõhist hetkeolukorda jms. Seega saab ka punaste ovaalide lisamisel tuuleenergeetika arendusaladele hilisemas etapis neid piire täpsustada lähtuvalt kavandatavate tuulikute parameetritest jms.	maismaalinnustiku analüüs (Eesti Ornitoloogiaühing, Kotkaklubi, 2022) tulemusi ja keskkonnamõju strateegilise hindamise, sh Natura asjakohase hindamise tulemusi. Nn punaste ovaalide see olevad alad välistati Natura hindamise tulemusena. St, et välistada ebasoodne mõju Natura 2000 aladele, loobuti Kikepera ja Kalita tuulealade planeerimisest.
3. KSH lk 18 on kirjeldatud Natura hindamise põhimõtet: „Kui strateegilise planeerimisdokumendi täpsusaste ei võimalda Natura asjakohase hindamise tulemusena anda lõplikke hinnanguid kavandatava tegevuse elluviimisega kaasnevatele mõjudele nt ehituse- ja kasutuse etappi (mahu, koha jm spetsiifilisi), tuleb siiski ette näha meetmed ja tingimused, mille abil välistatakse ebasoodne mõju Natura alale ja mis võimaldavad järeldada, et ebasoodne mõju puudub. Selleks tuleb välja pakkuda meetmed ehk tingimused järgmisele planeerimise või	ÜP tasandil aitab Natura hindamine välja selgitada kavandatavate tegevuste arendamiseks sobivad (või ebasobivad) alad, minimeerida võimalike konfliktide riski Natura ala ja selle kaitse-eesmärkidega üksikprojekti tasandil. Natura hindamine üldplaneeringu tasandi peab

loatasandile, iga kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi suunise osas, millel võib olla mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele“. Leiame, et sellest lähtuvalt ei ole põhjendatud Kikepera ja Kalita tuulealade eemaldamine tuuleenergeetika aladest, vaid tuleks esitada tingimused, mis juhul seal võiks järgmises etapis arendamist kaaluda. Näiteks seades müranormid või tingimused tuulegeneraatori töötamise režiimile, tingimus et ei kahjustata Natura ala kaitseks olevat liiki (sh võib järgmises etapis olla vajalik täpsustav uuring mis ebasoodsa mõju välistaks) jms. Eeltoodust tulenevalt palume lisada tuuleenergeetika alade hulka Kikepera ja Kalita tuulealad.	siiski andma veendumuse, et valitud sobivatele tuulealadele on võimalik tuulikuid rajada. Antud juhul ei ole Kikepera ja Kalita tuulealade puhul seda veendumust võimalik anda, s.t nendes asukohtades tuuleenergeetika arendamisel on tõenäoline ebasoodne mõju teke Natura linnualade liikidele. See järeldus põhineb parimal olemasoleval teabel, mida rakendati Natura hindamisel. Antud juhul, s.t sobimatutesse asukohtadesse tuulikute rajamisel ei ole võimalik anda järgmises etapis rakendatavaid meetmeid, mis välistaksid mõju Natura liikidele. Nt ei ole liikide kasutatavatesse elupaikadesse või elupaikade vahelisse sidususkoridori rajatavate tuulikute puhul olemas meetmeid, mis tagaksid elupaikade sidususe ja kasutatavuse. Tuulikute olemasolu tundlikel aladel häirib või katkestab suure tõenäosusega nt metsise elupaikade vahelised liikumised. Samuti peletab äärmiselt ohustatud liigi, must-toonekure, tema teadaolevatelt ja potentsiaalsetelt toitumiskohtadelt jne. Kikepera ja Kalita tuulealade lisamine sobivate tuulealade hulka oleks võimalik juhul, kui oleks täiendavat teavet e neil aladel oleks läbi viidud konkreetsed uuringud sihtliikide kohta, mis võimaldaksid Natura hindamises teha järeldusi nende alade sobivuse kohta.
--	--

4. Olete tuuleenergeetika aladest lõiganud välja looduskaitseaduse (LKS) kohase ehituskeeluvööndi (nt alade 12 ja 13 vahel ning alade 19, 29, 21 vahel). Looduskaitseaduse § 38 lg 5 p 8 kohaselt ei laiene ehituskeeluvöönd kehtestatud üldplaneeringuga kavandatud tehnovõrgule- ja rajatisele. Tuuleparki saab käsitleda tehnorajatisena, kuna asjaõiguseaduse § 158 lg 1 kohaselt on tehnorajatis elektripaigaldis ning ELTS § 3 lg 9 defineerib elektripaigaldisena elektriseadmete kogumit, mida kasutatakse elektri tootmiseks – mis ongi elektrituulik. Sellest tulenevalt saab elektrituulikule rakendada LKS § 38 lg 5 p 8 erandit ning ei ole põhjendatud tuulealadest ehituskeeluvööndi välja lõikamine.	Ettepanekuga arvestatakse, ehituskeeluvööndi "väljalõikamisest" loobutakse.
5. ÜP lk 59 on toodud „Aladel, mis jäävad välja üldplaneeringuga määratud tuuleenergeetika aladest on võimalik tuuleparkide kavandamiseks algatada eriplaneering“. Meenutame, et 17.08.2020 esitas Metsagrupp taotluse tuulealade eriplaneeringu algatamiseks, ent Saarde vallavolikogu keeldus eriplaneeringu algatamisest. Sellele järgnenud kohtumenetluses Ringkonnakohtus selgitas Saarde vald, et tuuleenergeetika arendusalad lahendatakse üldplaneeringu käigus. Sellest tulenevalt palume, et kaalutud tuuleenergeetika alasid ei jäetaks kõrvale asjaolu tõttu, et praeguses üldistustasemes ei ole piisavalt infot võimalike mõjude kohta. Järgmistes etappides saab mõjusid täpsustada ja vastavaid otsuseid teha.	Tuuleenergeetika planeerimispraktika on aastate jooksul oluliselt muutunud tulenevalt ametkondade seisukohtadest. Praegusel hetkel on järelevalveametkondade seisukohaks, et juhul, kui puudub veendumus eelkõige Natura aladele avalduva ebasoodsa mõju ärahoidmise võimalikkuse osas, ei ole võimalik tuuleparkide alasid planeerida. Veendumuse andmiseks on vajalikud täpsemad uuringud. Uuringuid on võimalik läbi viia eriplaneeringu käigus.

16. **Keskkonnaamet** (01.12.2023 nr 6-5/23/22096-2, registreeritud 01.12.2023 nr 7-7/1665-10)
Kooskõlastaja

Sisu	Seisukoht
Keskkonnaamet tutvus Saarde valla ÜP ja KSH aruande eelnõudega ning tuvastas, et esitatud materjalid on oluliste puudustega ning vajavad alljärgnevate märkuste alusel täiendamist. Keskkonnaamet annab kooskõlastuse vaid Keskkonnaameti pädevuse ulatuses. Arvestades eeltoodut ning tuginedes PlanS § 4 lg-le 4, § 85 lg-le 1 ja 3, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi KeHJS) §-le 40, Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määruse nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ § 3 p-le 2 ning	

Keskkonnaameti peadirektori 10.12.2020 käskkirja 1-1/20/230 „Keskkonnaameti struktuuriüksuste põhimääruste kinnitamine“ lisa 13 „Keskkonnaameti ringmajanduseosakonna põhimäärus“ p-dele 2.4.2 ja 2.4.3, kooskõlastab Keskkonnaamet Saarde valla ÜP ja KSH aruande eelnõud tingimisel, et arvestatakse käesolevas kirjas esitatud tingimustega ning täiendatakse üldplaneeringu materjale. 1. ÜP ptk 4.7. (sh KSH aruande ptk 4.1.2) - ÜP näeb ette Valga-Uulu maanteest lõunapoole jääva Allikukivi loodusala ja samanimelise maastikukaitseala (MKA) Koobaste sihtkaitsevööndis asuva metsa arvamist puhke- ja virgestuse maaks. Natura asjakohane hindamine toob välja: „Kuna loodusala kaitse-eesmärke ei ole kavandataval puhke- ja virgestusmaal registreeritud (tuginetud loodusala standardse andmevormi ja EELIS andmebaasi Natura elupaikade andmekihile), siis pole ka juhtotstarbe rakendamise tagajärjel ebasoodsa mõju tekkimine oodatav ja säilib olemasolev olukord.“ Keskkonnaameti hinnangul ei ole antud juhul ainuüksi registri andmetele tuginedes võimalik taolist järeltõust teha. Puhke- ja virgestusmaaks määratud alal on teadaolevalt elupaigatüüp koopad (8310) ja seda tuleb Natura hindamisel käsitleda.	Maa-ala PV alaks määramisest loobutakse, kuid Allikukivi koopad tähistatakse kui sümbolobjekt. Kuna PV ala enam Allikukivi loodusalale ei kavandata, siis sellest tulenevalt on korrigeeritud ka Natura hindamist.
2. ÜP ptk-s 5.2.2. on öeldud, et rohelise võrgustiku määramisel võeti aluseks Pärnu maakonnaplaneering. Üldplaneeringuga täpsustati rohelise võrgustiku tugialade piire ja tugialasid ühendavate koridoride paiknemist. Vajalikuks ei peetud tugialade liigitust (riiklik, maakondlik, kohalik). Keskkonnaamet soovib siiski määrata nii tugialadele kui ka koridoridele hierarhilised klassid ja eesmärgid, mis hõlbustaksid erinevate tegevuslubade väljastamisel hilisemat analüüsi, kas kavandatud tegevused tagavad eesmärkide täitmise või on nendega vastuolus. Soovitame lähtuda rohevõrgustiku elementide planeerimisel Keskkonnaagentuuri 2023. a koostatud Rohevõrgustiku planeerimise juhendist (https://keskkonnaportaal.ee/et/node/5873), mis annab teadaolevale praktikale ja analüüsile tuginevalt soovitusi rohevõrgustiku toimivate elementide parameetrite määramiseks. Keskkonnaameti hinnangul on lähtuvalt Riigikohtu 28.09.2023 otsuses kohtuasjas 3-21-979 (https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-21-979/44) toodud kaalutlustest (nt. p 23 ja p 28) ka rohevõrgustiku elementide praegused kasutustingimused ÜP eelnõus liiga üldised.	Pärnu MPL on määranud RV tugialade hierarhia SK-s, tuginedes tugialade läbimõõdule. Samas ei ole MPL-s eristatud tingimusi klasside kaupa, mistõttu ei ole eristamisel reaalselt sisu. Hierarhiliste klasside määramine RV aladele eeldab sisulist, laiapõhjaliselt läbiarutatud ja tänapäevastele arusaamadele vastavat RV käsitlust. Selline käsitus on plaanis üleriigilise planeeringu koostamisel, mille raames on plaanis 2024.a alguses viia läbi ka täiendav RV alusuuring. Saarde Vallavalitsus on seisukohal, et täpsem käsitus võiks olla üle-Eestiliselt sarnastel alustel ja ei pea põhjendatuks ÜP käigus vaid oma valla territooriumil RV lahenduse täpsusastme suurendamist.

	RV tingimusi täpsustatakse SK ptk 5.2.2, juhindudes Kadrina valla ÜP RV tingimustest (Kadrina valla ÜP on KeA poolt kooskõlastatud 27.12.2023 kiri nr 6-5/23/6424-6).
3. ÜP ptk 5.2.2. - Varasemas ÜP eelnõu peatükis 5.2.2. alapunktis 9 oli öeldud: „Võimalusel vältida uute karjäärade rajamist (sh olemasolevate laiendamist) rohelise võrgustiku alale. Juhul, kui karjääri rajamine on möödapääsmatu, tuleb enne kaevandama asumist kavandada rohelise võrgustiku asenduskoridor või -ala, et sidusus säiliks“, mille osas oleme palunud täpsustada ja selgitada, kuidas see võiks praktikas toimuda. Muudetud ÜP eelnõus rohelise võrgustiku kontekstis uute karjäärade avamist enam ei käsitleta, mistõttu jääb arusaamatuks, kas ja millistel tingimustel on uute karjäärade avamine rohevõrgustiku alal lubatud.	Nõustuda ei saa väitega, et RV kontekstis uute karjäärade avamist ei käsitleta. SK ptk 4.16 p 2 käsitleb maardlate kasutuselevõttu RV aladel seades tingimuseks, et juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine vältimatult vajalik, tuleb vajadusel rakendada meetmeid, et kaevandamisega kaasnevad mõjud (kui mõjud ületavad õigusaktide kohaseid norme) oleksid leevendatud ja minimaalsed. Ptk 5.2.2. täiendatakse siiski tingimuste osas RV ja maardlate kattumisel, sh lisati tingimus vajadusel asenduskoridori leidmiseks.
4. ÜP ptk-s 5.2.2. on öeldud, et Rail Baltic raudtee rajamisel tuleb välja ehitada ulukiläbipääsud (ökoduktid ja loomade läbipääsuvõimalused raudtee ristumisel veekogudega) ning tagada rohelise võrgustiku sidusus ja ulukiläbipääsude toimivus. KSH aruande ptk-s 1.2 on öeldud, et keerukaks muutis hindamise planeeringuprotsessi venimine tulenevalt tuuleenergeetika arendusalade erinevatel ajahetkedel laekunud sisendist ja ka Rail Balticu trassist (2023 augustis otsustati jätta planeeringus käsitlemata, kuna Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on veel läbi viimas Pärnumaa trasside taashindamist). Käesoleva kirja koostamise hetkel on juba teada RB trassi uus asukoht Saarde vallas (täpsem selgitus kirja punktis 15). Üldplaneeringu koostamise jaoks piisavas täpsusastmes on teada ka uuele trassialternatiivile kavandatud loomade läbipääsud koos kaitsevööndiga (Saarde valda on kavandatud vähemalt 4 ökodukti). Keskkonnaamet on seisukohal, et ökoduktide asukohas ja lähiümbruses (vähemalt 500 m raadiuses) tuleb üldplaneeringuga seada tingimused maakasutusele ökoduktide läbipääsude toimimiseks.	Käesolevaga välja valitud Rail Baltic trassikoridor koos kavandatavate ökoduktide asukohtadega kantakse ÜP-sse. Samuti seatakse tingimused ökoduktide toimivuse tagamiseks. Piiranguvööndi ulatusega 500 m ökodukti keskpunktis, nõustume. Tingimuste määramisel on põhjendatud juhinduda juba kehtestatud ÜP-ga (nt nt Kose, Saku, Kehtna valla ÜP) määratud tingimustest, mis tagavad ulukiläbipääsude toimivuse ja RV sidususe riigi põhimaanteedele ja Rail Baltic raudteele

Suurulukite läbipääsude kaitsevööndis oleksid vajalikud järgmised piirangud (tuginedes Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel koostatud memole suurulukite läbipääsude toimimise tagamise kohta): - Keelatud peaks olema jahipidamine. See hirmutab loomad läbipääsust eemale. Jahikeelualad tuleb määrata kohapõhiselt ja maastikus selgelt eristuvate piiridega. - Keelatud peaks olema lageraie ja metsa raadamine. Paljud liigid vajavad liikumiseks sidusat kõrgpuistut ja väldivad lagedaid alasid. Enamus RB ökodukte on metsaelupaikades, seega rajatakse peamiselt metsaliikidele. Metsa majandamisel võib kasutada metsanduse võtteid, mis tagavad kõrgpuistu katkematu sidususe. - Keelatud peaks olema teede, hoonete, aedade, piirete jms objektide rajamine, mis võivad takistada loomade ligipääsu ökoduktile. Ökodukti ees võib olla väike ja väga hõreda liiklusega tee, kuid sellisel teel ei tohi olla kõvakatet (pinnas- ja kruusateed on aktsepteeritavad). Ökodukti ees olev tee peab olema maapinnaga tasa ja võimalikult kitsas nii, et puuvõrad liituvad tee kohal. - Keelatud peaks olema maavarade kaevandamine. Kaevandustegevusega kaasneb oluline häiring ja karjäärialal toimub oluline maastiku muutus, mis võib takistada loomade liikumist. Eeltoodud tegevustele võib rakendada erandeid tingimusel, et on koostatud ulukieksperti analüüs, mis näitab veenvalt, et kavandatav tegevus ei mõjuta negatiivselt loomaläbipääsu ja kaitsevööndi toimimist ning rohevõrgustiku sidusus on jätkuvalt tagatud. Erandid tuleb koostööstada ulukiläbipääsu omanikuga jt asjasse puutuvate asutustega, sh RMK, Keskkonnaamet, kohalik omavalitsus. Ökoduktide asukohad peavad olema sidusad valla roheline võrgustiku teiste osadega ning vältida tuleb tegevusi, mis takistavad suurulukite läbipääsute toimimist. Saarde üldplaneeringuga kavandatud roheline võrgustik ei ole piisavalt sidus kõikide RB ökoduktidega. Seoses RB uue trassikoridori valikuga tuleks varasema trassi asukoha tõttu rohevõrgustikust väljajäänud metsaalad roheline võrgustiku koosseisu tagasi liita.	rajatavate ulukiläbipääsude korral. Nimetatud kehtivate ÜP-ga määratud tingimused on välja töötatud koostöös erinevate ametkondadega ja ametkondade poolt heaks kiidetud. Jääme eriarvamusele jahipidamise reguleerimise vajaduse osas, kuna jahipidamise reguleerimine ei ole ÜP ülesanne. Samuti ei saa nõustuda maavarade kaevandamise lausalise keelustamisega, kuna sellisel juhul ei koostööstata ÜP-d Maa-amet (kuna juurdepääs Maa-ameti hinnangul siis maavaravarule halveneb).
5. ÜP ptk-s 5.2.4.4. tehakse ettepanek ehituskeeluvööndi (edaspidi ka EKV) vähendamiseks Metsääre külas, Tõru tee 8 kinnistul (75601:001:0009), mis on ajalooliselt hoonestamata, kaetud loodusliku kooslusega ja mis peamine, asub ÜP eelnõu kohaselt üleujutataval alal. ÜP tugineb selles osas uuringule "Alused ja metoodika suurte üleujutustega siseveekogude nimistu muutmiseks" (2021).	Võetud teadmiseks, ÜP täiendamine ei ole vajalik. ÜP-ga on põhjendatud vähendada ehituskeeluvööndit, kuna tegemist on kompaktse suvila(elamu)piirkonnaga ja kallas suhteliselt järsk (nõlvakalle üle 10%).

Käesoleval hetkel ei tee Keskkonnaamet lõplikku otsust ehituskeeluvööndi vähendamise kohta, kuid tuleb tõdeda, et Tõru tee 8 osas esineb argumente, mis ei toeta ehituskeeluvööndi vähendamist.	Olukorraga kinnistul on tutvutud 20.12.2023 suurvee ajal. Jõgi oli kõll kallastest väljas, aga Tõru 8 on üks kõrgemal asuvaid kinnistuid. Vastaskallas osaliselt üle ujutatud.
6. ÜP ptk-s 5.2.4.4. tehakse ka ettepanek Reiu jõe ehituskeeluvööndi vähendamiseks Sepa kinnistul (75601:001:0201) endise talukoha taastamiseks (elahoone ja abihoonete püstitamine ning juurdepääsutee rajamine). Maa-ameti geoportaalist kättesaadavate andmete põhjal on kinnistu olnud hoonestatud, kuid hoone paiknemine arvestas looduslikke olusid, paiknedes lammialast väljaspool. Ajalooline hoonestus on küll ehituskeeluvööndi vähendamist toetav argument, kuid vaatamata sellele tuleb arvestada ka üleujutuse ohtu. Keskkonnaameti hinnangul ei ole ehituskeeluvööndi vähendamine üleujutusala piires põhjendatud ega kalda kaitse eesmärke arvestav ja ettepaneku piiri tuleb üleujutusala piire arvestades korrigeerida.	Ettepanekuga ei arvestata. Maa-ameti kaardirakenduse alusel ei ole piirkond üleujutusohuga riskipiirkondade hulka määratud. Üldplaneeringuga on määratud ja maakasutusplaanile kantud <u>üleujutusohuga alad</u> vastavalt uuringule "Alused ja metoodika suurte üleujutustega siseveekogude nimistu muutmiseks". Üleujutusohuga ala ei võrdsustu korduva üleujutusega alaga ja ehituskeelualaga. ÜP on tingimused ehitustegevuseks nendel aladel määranud.
7. Tuuleenergiaga seotud tingimusi on käsitletud ÜP ptk-s 5.4.5.3. Peatükis on muuhulgas öeldud, et tuuleparkide rajamiseks on määratud tuuleenergeetika alad (ORME alad). ÜP-ga leitud ORME alad on määratud üldplaneeringu täpsusastmes ja seletuskirja kohaselt põhimõtteliselt sobivad tänapäevaste tööstuslike tuulikute kavandamiseks projekteerimistingimuste alusel. Reaalsed arenduse ja tuulikute paigutuse võimalused selguvad täpsema kavandamise raames ja nende raames läbiviidavate uuringute ning keskkonnamõju hindamise tulemusena. Keskkonnaamet on seisukohal, et ÜP KSH raames ei ole viidud läbi tuuleenergeetika alade põhist hindamist ning ei ole selgitatud välja kaasnevat võimalikku mõju keskkonnale (elusloodusele), pigem on KSH aruandes (lk 44-45) teostatud riskide kaardistamine. Seda kinnitab ka KSH aruande lk 45 järeldus, et ÜP-s kavandatud tuulealade puhul on eranditult kõigi puhul vaja läbi viia vastavad linnustiku uuringud, mille alusel on võimalik välja selgitada, kas tuuleenergeetika arendamine on linnustiku kaitset arvestades konkreetsel alal võimalik ning vajadusel seada leevendavaid meetmeid. Sellest hoolimata on ÜP ptk-s	KSHs on hinnangut täiendatud alapõhiste hindamistega ning ÜP määratud tuuleenergeetika alad KSH hinnangutest (mh toetudes olemasolevate tuuleparkide seireandmete aruannetele). Vastavad täpsustused on kantud SK.

5.4.5.3. (lk 59) väljendatud seisukohta, et Saarde valla üldplaneeringuga on tuuleparkidega kaasnevad mõjud hinnatud ning on järeldatud, et seetõttu on võimalik jätkata tuuleparkide arendamist projekteerimistingimuste alusel. Koostööstamisele esitatud ÜP-s ei ole tuulepargialasid määratud detailplaneeringu (edaspidi DP) kohustuse aladeks, mis seni on ÜP-de puhul (sh ka Saarde valla ÜP varasemad versioonid) olnud reeglilik (kui ÜP koostamise käigus ei osutu võimalikuks viia läbi kohapõhiseid analüüse). ÜP-s puuduvad konkreetset viited tuuleparkide täpsema KMH protsessi vajaduse kohta, märgitud on küll erinevate uuringute läbiviimise kohustust. Keskkonnaamet on looduskaitseaduse (edaspidi LKS) § 21 lg 1 alusel kaitseala, hoiuala, püsielupaiga ja kaitstava looduse üksikobjekti valitseja ning LKS § 22 lg 2 alusel on kaitstava loodusobjekti valitsemine seda mõjutava planeeringu KSH ja kavandatava tegevuse KMH menetluses osalemine ja kaitstavat loodusobjekti mõjutavale kavandatavale tegevusele või planeeringule tingimuste seadmine. Keskkonnaameti hinnangul ei ole Saarde valla ÜP-s tuuleenergeetika alade mõjude hindamine viidud läbi täpsustamises, mis võimaldaks väita negatiivse mõju puudumist ning liikuda tuulepargi arendamisel tuuleparkide asukohavalikust projekteerimistingimuste väljastamisse. Nii EL-is kui sellest tulenevalt ka Eestis on käimas arengud, millega soovitakse kiirendada taastuvenergeetika arendamist. Keskkonnaamet ei soovi seada üleliigseid kitsendusi taastuvenergeetika arendustele kui ülekaaluka avaliku huviga objektide. Kuid leiame, et taastuvenergeetika arendamine ei saa toimuda looduskeskkonda ohustades ning looduskeskkonnaga seotud mõjusid piisava põhjalikkusega hindamata jättes. Arvestades käimasolevaid taastuvenergeetika rajatistega seonduvate keskkonnamõju hindamise ja loamenetluse reeglite muutuseid, millised võivad viia tuuleparkide keskkonnamõjude hindamise kohustuste olulisele leevendumisele ning loamenetluste olulisele lühenemisele kehtestatud planeeringute alusel valitud eelisarendusaladel, ei saa Keskkonnaamet nõustuda koostööstamiseks esitatud Saarde valla ÜP-s seatud põhimõttega, mille kohaselt ei ole tuuleenergeetika arenduste puhul vajalik detailplaneeringu ning viimase KSH koostamine.	
8. ÜP ptk-s 5.5.3. (lk 59) on märgitud: „Võttes aluseks aja- ja asjakohast teavet ning uuringute tulemusi võib ORME ala piiri täpsema kavandamise käigus täpsustada.“ Palume täpselt selgitada, milliste olemasolevate õigusaktide alusel on võimalik	PT-ga ei ole ORME ala piiri võimalik täpsustada. SK ptk 5.4.5.3 on vastavalt täpsustatud.

projekteerimistingimuse või ehitusloa menetluses üldplaneeringus määratud olulise ruumilise mõjuga ala piiri korrigeerida.	
9. ÜP ptk-s 5.5.2. ja KSH aruande ptk-s 4.5.1.3 on öeldud: „Maaomanikuga kokkuleppel võib tuulikuid rajada ka eluhoonetele lähemale kui 1 km, kuid ka sel juhul on soovitatav lähtuda asjakohaste müra normväärtuste tagamisest (samamööda võib esineda ka situatsioone, kus maaomanik on huvitatud enda maale tuulikute paigutamisest ja aktsepteerib kaasneda võimalikke mõjusid).“ Juhime tähelepanu, et Keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ kehtestatud müra normväärtuste tagamine ei ole vabatahtlik, vaid seadusandusest tulenev nõue. Müra normväärtuste puhul on tegu keskkonnakvaliteedi piirväärtustega, mille ületamine põhjustab olulist keskkonnanäringut (AÕKS § 56 lg 2). Keskkonnakvaliteedi piirväärtust ei tohi inimese tervise ja keskkonna kaitsmise huvides ületada (KeÜS § 7 lg 3). Ükski omavaheline kokkulepe ei saa olla seadusest ülem juhul, kui seadus ise seda võimalust ei anna. Seega tuleks eelmainitud lõigust välja võtta sõna „soovitatav“ ning eemaldada viide vastastikusel kokkuleppel müra normväärtuste ületamise võimalikkuse kohta. Kui tuulikute rajamisel soovitakse mõjutatavatel maa-aladel leebemaid müra piir- ja sihtväärtusi, tuleks muuta selle maa-ala maakasutuse juhtotstarvet.	Ettepanekuga arvestatakse. SK ptk 5.4.5.3 ja ptk 5.5.2 täpsustatakse järgmises sõnastuses: <i>tuulikuid ei paigutata üldjuhul elamutele lähemale kui 1 km. Kokkuleppel maaomanikuga võib tuulikute paigutamist elamutele lähemale, kuni 750 m^[1] kaugusele eluhoonest arvestades tuuliku keskpunkti, kui eluhoone aluse maaomanikuga on saavutatud kokkulepe ning kõik keskkonnanõuded on täidetud, sh arvestades kumulatiivset mõju ja tuuleparkide rajamist välistavaid kriteeriume.</i> ^[1] Tuuleenergeetika arendamise kiirendamise raames on kevadel 2023 ministeeriumid koostöös kaardistamas võimalusi tuuleenergeetika arendamiseks riigile kuuluvatel maadel. Nn eelisarendatavate alade määramisel on lähtekriteeriumiks võetud 750 m elamutest ja ühiskondlikest hoonetest. Vt ka https://keskkonnaportaal.ee/et/tuuleenergeetika-arendamist-piiravate-kitsenduste-kaardistamine-ning-vabade-alade-tuvastamine
10. KSH aruande ptk 4.1.2 - Natura hindamine on läbi viidud ka Reiu jõe loodusala kohta seonduvalt ÜP-ga tehtud ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekutega. Jõutud on järeldusele, et puudub mõju Reiu jõe loodusala kaitse-eesmärkidele, s.o jõed ja ojad elupaigatüübile ning elupaigaga seotud liikidele. Järeldus tugineb omakorda KSH aruande ptk-le 4.1.4.4., kus jõutakse mõlema EKV vähendamise ettepaneku osas järeldusele, et EKV vähendamisega ÜP-s kavandatud viisil ei kaasne ebasoodsat mõju veekogu kalda	Nõustume, et EKV vähendamine on Keskkonnametilt poolt tehtav eraldiseisev kaalutusotsus ja erandi tegemine üldkehtivale normile. Meie hinnangul on mõju hinnatud ja ebasoodne mõju veekogu seisundile puudub. Täpsemalt, kui EKV vähendamine ei mõjuta

kaitse-eesmärkide saavutamisele ega veekogu seisundile. Keskkonnaameti hinnangul tuleb arvestada, et planeeringu koostamisel hinnatav keskkonnamõju ei samastu mõju hindamisega ranna ja kalda kaitse eesmärkidele. KeHJS § 21 mõistes hinnatakse keskkonnamõjuna kaasnevat vahetut või kaudset keskkonnamõju keskkonnale, inimese tervisele ja heaolule, kultuuripärandile või varale, kuid ehituskeeluvööndi vähendamise otsustamisel kaalutakse ehitamise mõju rannale ja kaldale - vastavalt LKS § 34 on ranna ja kalda kaitse-eesmärkideks seal asuvate looduskoosluste säilitamine, inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine, kalda eripära arvestava asustuse suunamine ning seal vaba liikumise ja juurdepääsu tagamine. Ehituskeeluvööndi vähendamisel lähtub Keskkonnaamet LKS § 40 lg 1 sätestatud tingimustest: arvestatakse LKS §-s 34 nimetatud ranna ja kalda kaitse-eesmärke ning lähtutakse taimestikust, reljeefist, kõlvikute ja kinnisasjade piiridest, olemasolevast teede- ja tehnovõrkudest ning väljakujunenud asustusest. LKS §-s 34 nimetatud ranna või kalda kaitse eesmärgid kannavad eesmärki kaitsta veekogusid inimtegevusest tuleneva reostuse vältimiseks EKV ulatuses vajaliku taimkatte puhvri abil, säilitada ranna ja kalda äärne liigirikkus ning säilitada ranna ja kalda stabiilsus, samuti tagada kõigile avalikuks kasutamiseks määratud veekogude ääres viibimise ja veekogude kasutamise võimalus. Ehituskeeluvööndi vähendamist võib lubada vaid siis, kui ehituskeeluvööndis on võimalik ehitada ranna ja kalda kaitse-eesmärke kahjustamata – ehitamist ei kavandata taimekooslustel, alal on juba seaduslikul alusel ehitatud ehitised, puudub vajadus reljeefi ja kõlvikute muutmiseks, puudub vajadus täiendavate juurdepääsuteede, parklate ja tehnovõrkude ehitamiseks, välistatud on inimtegevusest põhjustatud reostuse kandumine pinna- ja põhjavette, tagatud on avalikkuse juurdepääs veekogule ja vaba liikumine kallasrajal jm. Kokkuvõtvalt, EKV vähendamine on Keskkonnaameti poolt tehtav eraldiseisev kaalutusotsus ja erandi tegemine üldkehtivale normile.	veekogu kaldakaitse eesmärgid ega ka veekogu seisundit (nagu on leitud KSH ptk 4.1.4.4), siis ei saa eeldada mõju ka Natura alale, mille kaitse-eesmärgid on konkreetsel juhul seotud Reiu jõega ja täpsemalt selle veekeskkonnaga (mitte kallastega ega maismaaga). Sarnast lähenemist, kus EKV vähendamise mõju hinnanguid ja järeldusi kasutatakse ka Natura hindamise tarbeks, on rakendatud ka teiste ÜP KSH aruannete koostamisel ning taoline lähenemine on olnud varasemalt aktsepteeritud.
11. KSH aruande ptk-s 4.1.3 joonise 7 pealkirjaks on kaitstavate loodusobjektide ja vääriselupaikade paiknemine Saarde vallas. Joonisel ja ka legendis vääriselupaigad puuduvad.	Aitäh tähelepanu juhtimast, teksti korrigeeritakse.
12. KSH aruande ptk 4.1.4.1 - Keskkonnaamet on seisukohal, et KSH aruande eelnõu ei käsitle piisavalt mõju elanike joogiveevarustusele. Ptk-s 4.1.4.1 on küll räägitud perspektiivsetest ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni aladest, kuid Saarde vallas põhineb suur osa joogiveevarustusest ka eraomandis puur- ja salvkaevudel, mille mõjusid ei ole hetkel	Ettepanekuga arvestatakse osaliselt. Asula reoveepuhastid kantakse maakasutusplaanile.

KSH-s käsitletud. Lisaks peaksid ÜP joonistele olema märgitud asula reoveepuhastid ning ühisveevärgi puurkaevud.	Puurkaevude kajastamine ÜP-s ei ole vajalik ja põhjendatud. Puurkaevude olemasoluga ja sanitaarkaitseala rakendamisega tuleb arvestada detailplaneerimisel ja projekteerimistingimuste andmisel. ÜP kui üldise tasandi planeeringu joonis ei pea kajastama olemasolevaid puurkaeve (PlanS ei sätesta, millises mahus taustainfot joonisel kajastada), sellest tulenevalt ka üldisel tasandil määratavast juhtotstarbest objekte nõ välja lõikama. Põhjaveeressursi osas täiendatakse KSH aruande ptk 4.1.4.1
13. Üldplaneeringus on välja toodud, et KSH hinnangul ei ole vajadust kompostimisväljakute jaoks maa-alasid reserveerida, kuna vallas paikneb üks suurem kompostimisväljak ning planeeritavad kompostrid korterelamute juurde ei vaja täiendavat maa-ala eraldamist. KSH aruandes ei ole vastav analüüs leitav. Palume üldplaneeringusse lisada konkreetsed viited KSH-le, kust punktist info pärineb. KSH aruande ptk-s 4.7 on välja toodud, et KSH-l ei ole soovitusi ega näe vajadust leevendavate tingimuste seadmiseks jäätmetekke ja hoolduse parendamiseks üldplaneeringu täpsusastmes. Sealjuures ei ole KSH-s toodud vastavat analüüsi, mille põhjal seda üldplaneeringus järeldatakse.	Märkus jääb ebaselgeks, kuna SK-s vastav viide KSH hinnangule puudub.
14. ÜP lisas 1 on antud selgitus Rail Baltic raudtee kavandamisest. Riigikohtu 19.05.2020 otsusega kohtuasjas nr 3-18-529 tühistas kohus riigihalduse ministri 13.02.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/40 „Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ kehtestamine“ kehtestatud maakonnaplaneeringu Rail Baltic raudtee trassilõikude 3A, 4A ja 4H osas ehk planeeringualal, mis paikneb Pärnu maakonnas Pärnu linna ning Saarde ja Häädemeeste valdade territooriumidel. Pärast Riigikohtu otsust uuendati tühistatud trassilõikude piirkonnas planeerimismenetlus, sh KSH koostamine, et leida raudtee trassile asukoht.	Ettepanekuga arvestatakse osaliselt. RB raudtee asukoht koos ökoduktide jt toimimist tagavate rajatistega on kantud planeeringusse. Samas on hüvitusmeetmete kava kinnitamata, mistõttu hüvitusmeetmete ja puhverala ÜP-s kajastamine oleks ennatlik. ÜP-d on võimalik täiendada kava kinnitamise järgselt.

24.10.2023 teavitas Regionaal- ja Põllumajandusministeerium koostööpartnereid, et planeeringumenetluse sh KSH tulemusena on leitud raudteele parim uus asukohta (nn sinine-kollane-roosa) alternatiiv. Siiski tekitab ka kõnealune trassialternatiiv Natura Luitemaa linnuala piirkonnas barjääri metsise erinevate asurkondade vahel, mõjutab metsise elupaikade sidusust ja populatsioonide elujõulisust, mistõttu liigi asurkonna terviklikkuse ja sidususe tagamiseks tuleb rakenda Natura hüvitusmeetmeid. Seetõttu on eelistatud raudtee alternatiivile valmimas hüvitusmeetmete kava. Ebasoodsa mõju hüvitamiseks moodustatakse uued metsise püsielupaigad liigi elupaikade kaitseks; muudetakse olemasolevatel metsise kaitsega seotud aladel tsoneeringut ja taastatakse metsise elupaikasad (kraavide sulgemine, teede likvideerimine jm). Lisaks on peetud vajalikuks RB hüvitusmeetmete toimivuse tagamiseks, Luitemaa ning laiema piirkonna metsiseasurkonna soodsa seisundi ja sidususe tagamiseks ja oluliste kumulatiivsete keskkonnamõjude vältimiseks täiendavate kitsendavate tingimuste seadmine majandustegevusele hüvitusmeetmete paketti kuuluvad alade piirkonnas (nn puhveraladel). Arvestades RB Pärnu maakonnaplaneeringu uuendamise protsessi hetkeseisu, on Keskkonnaameti hinnangul otstarbekas kanda üldplaneeringu kaardile Rail Baltica eelistatud trassikoridor ja uued metsise püsielupaigad. Üldplaneeringu tarbeks piisavas täpsusastmes on teada ka uuele trassialternatiivile kavandatud loomade läbipääsude (sh ökoduktid) asukohad koos kaitsevööndi ulatusega. Lisaks tuleks üldplaneeringu kaardile märkida alad, kus kehtivad teatud tingimused majandustegevusele RB hüvitusmeetmete toimivuse tagamiseks.	
15. Üldplaneeringu kaartidelt ja KSH aruande ptk-st 4.1.3 on puudu Laiksaare laialehise nestiku ja kahara partheina püsielupaik.	Ettepanekuga arvestatakse.

16. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (01.12.2023 kiri nr 4-4/23/5491-2, registreeritud 01.12.2023 nr 7-7/1665-11)

Kooskõlastaja

Sisu:	Seisukohad:
Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus kooskõlastab Saarde valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu märkusteta.	-

17. Eraisik (kiri 01.12.2023, registreeritud 04.12.2023 nr 7-1/1-89)

Arvamuse andja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukoht:</u>
Tuuleenergeetika arendamine on tänases situatsioonis väga olulise tähtsusega Eesti riigi julgeolekule. Saarde valla üldplaneeringu punktis 5.4.5.3 käsitletakse tuuleenergeetikat ja on välja toodud tuulealad Saarde vallas. Erinevatel kitsendavatel põhjustel on üldplaneeringus tuulealade osatähtsus Saarde valla territooriumil väga väikene. Tuuleparkide rajamiseks vajalikes tingimustes punktis 7 ei ole mõistlik see osa, mis ütleb, et avalikult kasutatavale teele ei paigaldada tuulikut lähemale, kui tuuliku kogukõrgus. Saarde vallas on olemas avalikult kasutatavaid kohalikke ja erateid, mille kasutamise intensiivsus on praktiliselt olematu ja mis ei teeninda ühtegi majapidamist. Eelnimetatud kitsendus on ebaproportsionaalne ja mittevajalik ning vähendab planeeritavaid tuulealasi veelgi olulisel määral. Teen ettepaneku Saarde valla üldplaneeringu eelnõu punktist 5.4.5.3 välja jätta alljärgnev lause: " Teistele avalikult kasutatavatele teedele ei paigutata tuulikut lähemale, kui tuuliku kogukõrgus."	Ettepanekuga ei arvestata. Turvalisuse seisukohalt lähtuvalt ja arvestades kliimaministri määruse (Tee projekteerimise normid) redaktsiooni jõustumist, SK tingimust täpsustatakse järgnevaga: tuuliku paigutamisel arvestada, et see ei asuks avalikult kasutatavate teede teekatte servale lähemal kui tuuliku kogukõrgus.

18. Muinsuskaitseamet (kiri 30.11.2023)

Kooskõlastaja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukohad:</u>
Muinsuskaitseamet kooskõlastab Saarde valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu märkusteta. Täiendavaid ettepanekuid ja arvamusi ei ole.	-

19. Kaitseministeerium (kiri 5.02.2024)

Kooskõlastaja

Sisu:	Seisukohad:
Kaitseministeerium kooskõlastab Saarde valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu märkusteta.	-

20. Kliimaministeerium (vastamise tähtaega pikendav kiri 01.12.2023 ja 5.01.2024, kooskõlastav kiri 22.02.2024)

Kooskõlastaja

Sisu:	Seisukoht:
Saarde Vallavalitsus esitas 01.11.2023 Kliimaministeeriumile kooskõlastamiseks Saarde valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu. Kliimaministeerium vajab täiendavat aega materjali läbitöötamiseks ja arvamuse kujundamiseks. Lähtudes haldusmenetluse seaduse §-le 41, pikendab Kliimaministeerium vastamise tähtaega 15. detsembrini 2023.	Arvestame taotlusega.
Saarde Vallavalitsus esitas 01.11.2023 Kliimaministeeriumile kooskõlastamiseks Saarde valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu. Kliimaministeerium vajab siiski veel täiendavat aega materjali kohta ministeeriumi arvamuse kujundamiseks. Lähtudes haldusmenetluse seaduse §-le 41, palume pikendada Kliimaministeerium vastamise tähtaega 18. jaanurini 2024.	Arvestame taotlusega.
22.02.2024 Kooskõlastab üldplaneeringu ja KSH aruande tingimustel, et ülaltoodud märkuste ja ettepanekutega arvestatakse	
1. Keskkonnaagentuur on analüüsis „Tuuleenergeetika arendamist piiravate kitsenduste kaardistamine ning vabade alade tuvastamine“ (2022), välja toonud (lk 23), et Eesti elektrituulikute rajamise viimase aja praktikas on viidatud, et isegi kõige konservatiivsemate eelduste järgi ei ületata müranorme tuulikust 500–700 meetri kaugusel. Keskkonnaagentuur analüüsis alternatiivseid stsenaariume, kasutades erinevaid puhvreid (500, 750, 1000 m) hoonetest. Üldplaneeringu eelnõus on arvestatud üksnes 1000 m stsenaariumit.	Puhvrite olemust on täiendavalt kaalutud, lisatud on võimalus maaomanikuga kokkuleppel rajada tuulikuid kuni 750 m kaugusele elamust. Vastav täiendus on lisatud ka planeeringusse. Tuulikute paigutamist lähemale kui 750 m elamutest ei pea Vallavalitsus otstarbekaks, kuna tegemist on olulist ruumilist mõju omavate ehitistega, kusjuures

Palume valitud lähenemist põhjendada ja täpsustada, mil määral lisanduks Saarde vallas sellest erinevate puhvrite kasutamisel võimalikke tuuleenergiaalasid väljaspool rohevõrgustikku ja muid puhvrit vajavaid alasid.	mõju ei väljendu vaid müras. Juhime tähelepanu, et tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade leidmisega tegeleti üldplaneeringus juba aastal 2021. Üldplaneeringu protsessi efektiivsust ja eesmärgipärasust silmas pidades ei pea me võimalikuks 2022 a valminud analüüsiga (mis ei saa olla iseloomult õigusakti jõuga) arvestamist ja ulatuslike muudatuste tegemist planeeringu lahendusse.
2. Kuivõrd maakonnaplaneeringus on rohevõrgustik planeeritud koridoride ja tugialade ülekattetega, siis palume jälgida, et üldplaneeringu GISis oleks nimetatud elemendid eristatud ja ülekatted välistatud.	Ettepanekuga arvestatakse.
3. KSH aruande peatükis 4.1.1 „Roheline võrgustik“ tehakse ettepanek rohevõrgustiku vähendamiseks ja intensiivse maakasutusega alade välja arvamiseks rohevõrgustikust. KSH aruande eelnõu teksti alusel ega jooniselt 1 ei ole need alad tuvastatavad.	Intensiivse maakasutusega alad on välja arvatud ja muutused kajastuvad KSH aruande ptk 4.1.1 joonisel 1. Kuna tegemist on maapiirkonnaga, oli selliseid alasid vähe, kogupindala maha-arvamistel oli 3 km ² .
4. Saarde vallas paikneb Reiu jõe hoiuala. Palume hõlmata Reiu jõgi ja selle kaldaala rohevõrgustikku.	Ettepanekuga arvestatakse.
5. Seoses üldplaneeringus rohevõrgustiku kasutustingimusega nr 2, mille kohaselt nähakse ette tingimus, et roheline võrgustiku toimimise tagamiseks säilitada roheline võrgustiku terviklikkus, sidusus ja vältida loodusala killustamist, märgime, et PlanS kohaselt on rohevõrgustiku ülesanne säilitada looduslikke ja poollooduslikke kooslusi. Loodusala mõiste on Saarde valla üldplaneeringus sisustatud kui tehispindadega hõlmamata ala. Seega tagab tingimus loodusala sidusust, mitte aga tingimata looduslike koosluste, näiteks metsade sidusust, mis võib rohevõrgustiku funktsioneerimist oluliselt mõjutada. Palume üldplaneeringu tingimustes ning KSHs vastav teema üle vaadata, hinnata ja arvestada looduslike koosluste killustamise riski, hinnata vajadust seada seda riski välistavad tingimused.	Täiendame planeeringut ning kasutame planeeringus olulise inim mõjuga alade puhul mõistet “looduslikud alad”, et vältida termini vääriti mõistmist seoses Natura 2000 võrgustiku loodusladega. Muus osas leiame, et planeeringus läbi tehispindade puudumise sisustatud looduslike alade mõiste on piisavalt lai, et hõlmata sinna nii looduslikud kui ka poollooduslikud kooslused. Seetõttu ei ole täiendamine vajalik.
6. Enamus tuuleenergiaalasid on kavandatud kas kogupinnaliselt või suurepinnaliselt rohevõrgustikku ja selle tugialadele. Need puudutavad ulatuslikumalt viit tugiala. Üldplaneeringus peame vajalikuks eraldi välja tuua nende tugialade funktsioonid.	Mis puudutab tugialade funktsioonide eristamist, siis toome välja, et Saarde valla rohevõrgustik on kujundatud lähtuvalt Pärnu MPL-ist, milles ei ole

Olukorras, kus on välja toomata tugialade funktsioonid, ei ole võimalik lõplikult teha järeldusi tuulepargi raadamise ja ehituse mõjust rohevõrgustiku erinevatele elementidele. Palume KSH aruande eelnõu leheküljel 16 esitatud eeldust, et tuuleenergiaaladel on rohevõrgustikule väike mõju, säilivad suures osas elupaigad ja ka metsa-alad, täiendavalt põhjendada ja teksti täiendada.	rohevõrgustiku eri üksustele eraldi funktsioone määratud. Sarnaselt rohevõrgu elementide hierarhia määramisele (vt ka seisukoht Keskkonnaameti ettepanekule nr 2) eeldab ka rohevõrgu erinevate struktuuriüksuste detailne eesmärgistamine laiapõhjaliselt läbiarutatud tänapäevastele arusaamadele vastavat rohevõrgustiku käsitlust. See on kavas luua üleriigilise planeeringu raames, mille käigus viiakse 2024. aastal läbi rohevõrgustiku alusuuring. Enne seda pole otstarbekas rohevõrgu lahenduse täpsusastet suurendada. KSH-s on põhjalikumalt selgitatud rohevõrgustiku ja tuulealadel vahelisi seoseid ning selle põhjal täpsustatud ka mõjuhinnangut.
7. Palume anda rohevõrgustiku sidususe ja eesmärgi säilimise paremaks arvestamiseks suunised järgmisele tuuleenergiaalade planeerimis etapile. Näiteks, kas edasisel tuulikute asukohavalikul eelistada raadamisele juba toimunud raiete alasid, inimõjudest rikutud või inimtekkelisi kooslusi (näiteks kuivenduskraavidega metsad, istutatud ja väiksema loodusväärtusega metsad) jmt.	Täiendasime KSH-d ja planeeringut ning lisasime soovitusi eelistada tuulikute rajamisel olemasolevate häiringutega alasid. Täpsemad asukohasoovitused on viidatud dokumentides.
8. Palume täpsustada KSH aruande eelnõu lisas 2 leheküljel 78, millises dokumendis olevale joonis 9-le viidatakse. Sama küsimus leheküljel 79 viide joonisele 10.	Viited joonistele on korrigeeritud.
9. Üldplaneeringu peatükk 5.2.4.4 „Kalda ehituskeeluvööndi vähendamine“ esitab kalda ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekualad, kuid juhime tähelepanu, et avalike huvide kaitsmine kaldal on ka kohaliku omavalitsuse ülesanne, seega tuleb ehituskeeluvööndi vähendamise taotluses põhjendada antud vähendamisetpanekuid ka avalikust huvist lähtuvalt. Palume täiendada.	Avalik huvi kasutada liikumiseks kallasrada on ehituskeeluvööndi vähendamisega jätkuvalt tagatud. KSH aruannet on täiendatud.
10. Üldplaneeringu peatükis 5.4.5.3 „Tuuleenergia“ tuuakse tuuleparkide osas välja, et "Kokkuleppel maaomanikuga on võimalik lubada tuulikute paigutamist elamutele lähemale, tagatud peavad olema müranormid (sihtväärtus, erandjuhul piirväärtus)". Juhime tähelepanu, et KSH peab andma veendumuse, et tuuleenergeetika aladel saab, lähtuvalt kumulatiivsetest mõjudest, planeeringut maksimaalses ulatuses ellu viia. Tuuleenergeetika alasid järgnevates etappides suurendada ei saa. Loodusväärtustega	Planeeringut täiendatakse.

konfliktide vältimiseks soovitame tuuleenergeetika alasid juba üldplaneeringu menetluses elamu puhvrite vähendamise teel suurendada, et oleks võimalus teha hiljem maaomanikega kokkuleppeid.	
11. KSH aruandes viidatakse, et linnustiku ja nahkhiirte uuringud viiakse tuuleenergeetika-aladel läbi järgmises etapis. KSH aruande punkti 4.1.3 „Kaitstavad loodusobjektid“ kohaselt: „ÜP-s kavandatud tuulealade puhul on eranditult kõigi puhul vaja läbi viia vastavad linnustiku uuringud, mille alusel on võimalik välja selgitada, kas tuuleenergeetika arendamine on linnustiku kaitset arvestades konkreetsel alal võimalik ning vajadusel seada leevendavaid meetmeid.“ Lähtuvalt Riigikohtu otsuse nr 3-16-1472 punktidest 29 ja 31 saab KSH aruande nõuetele vastavaks tunnistada juhul, kui planeeringualal on olemasolev keskkonnaseisund uuritud (näiteks linnustik) ning on võimalik hinnata kavandatava tegevuse mõju maksimumstsenaariumi elluviimise korral. Geograafiliselt ja mõjult laiaulatuslike kumulatiivsete mõjude hindamine on KSH ülesanne. Riigikohus selgitab, et planeering peab olema koostatud veendumusega, et tegevuste elluviimine ettenähtud asukohas on võimalik, selle veendumuse kujundamist ei saa jätta sõltuma hilisemate uuringute tulemustest. Palume üldplaneeringus ja KSH aruandes antud asjaoluga arvestada ning vajadusel viia läbi täiendavad uuringud. Kui alapõhiselt otsustatakse mõndadel juhtudel uuringuid mitte läbi viia, palume otsust alapõhiselt põhjendada.	Põhjendused alapõhiselt on lisatud KSH aruande ptk 4.1.3
12. Palume täiendada KSH aruannet rohevõrgustikku ehitamise tingimustega ja leevendusmeetmetega.	Seletuskirja täiendatakse selgema viitega ehitamise võimaluste kohta hajaasustuse tingimuste alusel. Uute kompaktse iseloomuga elamualade rajamist rohevõrgustikku ei ole lubatud.
13. Juhime tähelepanu, et üldplaneeringu peatüki 5.4.6 „Elektrivõrk“ esimene lõik ei ole enam aktuaalne. Rail Baltica veoalajaamad on kavandatud Lätti ja Pärnust põhjapoolle. Rail Baltica raames Saarde vallas kesk- või kõrgepinge liine ei planeerita. Palume teksti uuendada.	Seletuskiri on korrigeeritud.
14. Pärast Riigikohtu otsust nr 3-18-529 uuendati tühistatud Rail Balticu trassilõikude piirkonnas planeerimismenetlus, sh KSH koostamine, et leida rahvusvahelisele raudtee trassile asukoht. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium edastas Saarde Vallavalitsusele 18.12.2023 kirjaga nr 14-8/1352 ja kirjaga nr 14-8/1354 kooskõlastamiseks Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi asukoha	Lahendusega on arvestatud.

määramine“ trassilõikude 3A, 4A ja 4H osas planeeringulahenduse, keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande, Natura aruande ja Natura hüvitusmeetmete kava“ materjalid. Saarde Vallavolikogu on 18.01.2024 otsusega nr 1-3/122 Rail Baltic planeeringulahenduse kooskõlastanud. Palume üldplaneeringu koostamisel lähtuda kooskõlastatud rahvusvahelise raudtee planeeringulahendusest.	
--	--

Vastused Saarde valla seisukohtadele üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise eelnõu kooskõlastamisel ja arvamuse andmisel 01.07.2024 kirjale

1. Terviseamet Lääne regionaalkeskus (kiri 18.07.2024)

Kooskõlastaja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukohad:</u>
Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning kooskõlastab täiendatud Saarde valla üldplaneering ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) eelnõu.	-

2. Sunly Wind OÜ (e-mail 19.07.2024)

Arvamuse andja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukohad:</u>
Jääme oma seisukoha juurde, et ei ole põhjendatud Kikepera ja Kalita tuulealade eemaldamine üldplaneeringust. Üldplaneeringu tasemel ei viida läbi detailseid keskkonnauuringuid, lindude toitumisalade ja rände uuringuid, mistõttu on ennatlik	KSH koostamisel on lähtutud üldplaneeringu üldistusastmest ja planeerimisseaduse järgsest kohustusest (§ 75 lg 1 p 4)

praeguses planeerimisetapis nende välja jätmine põhjusel, et uuringute puudumisel ei saa kindel olla mõju puudumisel Natura aladele. Üldplaneering ei saa anda ühegi tuuleala kohta veendumust, et sinna kindlasti on võimalik tuulikuid rajada. Piisab peale üldplaneeringu kehtestamist ühest I kaitsekategooria linnuliigi pesaleiust ja ka kõige „sobivamad“ tuulealad on arenduseks ebasobivad. Seega ei saa üldplaneeringuga tagada, et kõik planeeringus olevad tuulealad on sobivad. Tulenevalt eeltoodust on ennatlik jätta Natura hindamise alusel välja tõenäoliselt ebasoodsa mõjuga Kikepera ja Kalita tuulealad, kui ei ole piisavalt infot ja täit veendumust nende alade ebasobivuse osas. Näitena on KSH lk 39 toodud must-Toonekure hinnang, kus tuulealad on must-toonekure pesadest kaugel ning pesad ka 10 a asustamata. Seega on ennatlik eeldada mõju Naturale ja seeläbi alad välistada, kui pole täpsemaid uuringuid veel tehtud. Ka maismaalinnustiku analüüsi tsoonid ja hinnang on üldised ja nende järgselt on lubatud teha detailsemaid uuringuid, et välja selgitada tegelik tuulealade sobivus ja mõju linnustikule. Üldplaneeringu järgselt on kohustus tuulealade planeerimise jätkamine detailplaneeringuga. Seetõttu palumegi üldplaneeringus lugeda Kikepera ja Kalita tuulealad tingimuslikult sobivate tuulealade hulka, selgitades et Kikepera ja Kalita tuulealade kasutamise võimalikkus selgub järgmises planeerimisetapis detailplaneeringu menetluses, mille korral on vajalik teha täpsemaid keskkonnauuringud (sh hinnata mõju Natura aladele asukohapõhiste uuringute andmetel) ning detailplaneering tuleb kooskõlastada Keskkonnaametiga.	leida tuuleparkidele kui olulise ruumilise mõjuga ehitistele sobivaimad asukohad valla territooriumil. KSH analüüs põhineb tuuleparkide elusloodusele avalduva mõju koondhinnangul. Peamiseks aluseks tuulealade lõpliku valiku osas on läbiviidud Natura hindamine, kus on kasutatud parimat teadmist hinnatavate kaitse-eesmärkide (liikide) kohta, s.h on kasutatud nii EOÜ Eesti maismaalinnustiku analüüsi tulemustest kui ka võimalusel infot muudest allikatest nagu seda on Natura aladel kehtivad kaitsekorralduskavad ja liigikaitse tegevuskavad. Neile andmetele tuginedes ei ole võimalik Natura hindamises anda veendumust ebasoodsa mõju puudumise kohta Kikepera ja Kalita piirkonna tuulealade kohta. Sellest tulenevalt on loobutud nende tuulealade kavandamisest ÜP raames. Vastasel juhul ei ole võimalik ÜP-d kehtestada. Seda veendumust oleks nende alade puhul võimalik anda juhul, kui oleksid olemas toetavad uuringud konkreetsete liikide ja alade kohta. Meile teadaolevalt selliseid uuringuid tehtud ei ole. Kikepera ja Kalita piirkonna tuulealadest mõnevõrra erinevad on Ida-saarde tuulealad. Need alad asuvad Natura linnualade võrgustikust kilomeetrite kaugusel ja puuduvad seosed Natura 2000 alade kaitse-eesmärkideks olevate liikide leiukohtadega ja elupaikadega, mistõttu saab seal välistada mõjud Natura 2000 võrgustikule. Lisaks annavad Ida-Saarde tuulealade muude linnustiku mõjude kohta teavet olemasolevate
--	---

	tuulikute KSH protsessis läbiviidud uuringute tulemused ja väike-konnakotkaste seire.
--	---

3. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakond (kiri 25.07.2024 nr 14-3/3210-2)

Kooskõlastaja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukohad:</u>
Tutvunud esitatud materjaliga, märgime, et täiendatud üldplaneeringus on arvestatud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi 18.12.2023 kirjas nr 14-3/3179-4 esitatud arvamustega.	Võetud teadmiseks.

4. Maa-amet (kiri 29.07.2024 nr 6-3/23/15759-5)

Kooskõlastaja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukohad:</u>
Tuginedes haldusmenetluse seaduse §-le 41 pikendame vastamise tähtaega kuni 29.08.2024.	Võetud teadmiseks.
Kiri 27.08.2024 nr 6-3/23/15759-6	
Maa-amet kooskõlastab Saarde valla üldplaneeringu lahenduse tingimusel, et planeeringumaterjale täpsustatakse vastavalt eeltoodud märkustele. Märkustega arvestamata jätmisel halveneb maavarale juurdepääsu osas olemasolev olukord ja planeering on vastuolus MaaPS § 14.	
1. Palume maavarale juurdepääsu olemasoleva olukorra säilitamiseks üldplaneeringu seletuskirja sõnastust täpsustada selliselt, et uue või laiendatava karjääri (mäeeraldise ja selle teenindusmaa) vahemaa (puhverala) elamualadega võib olla üle 100 m, kui kaevandamisloa andja on kaevandamise mõjusid kaalunud ja	Nõustume ettepanekuga.

suurema puhvri jätmise vajalikuks pidanud. Selgitame, et MaaPS § 50 lõike 10 kohaselt, kui mäeeraldis või selle teenindusmaa asub elamule lähemal kui 100 meetrit, tuleb kaevandamisloa taotlusele lisada selle kinnistu omaniku nõusolek. Elamuga suurema puhvri kui 100 m moodustamine saab toimuda kaevandamisloa andja kaalutletud otsusega, vastavalt igakordselt hinnatud vajadusele.	
2. Palume jätkuvalt seletuskirjas lähtuda MaaPS § 50 lõikest 10 ja mitte seada maavara kaevandamisele piiranguid (uute karjäärade avamine (uue maardla arvele võtmisel) Kilingi-Nõmme linna tiheasustusega alale lähemale kui 400 m), mis ei tulene ühestki õigusaktist. Suurema vahemaa kui 100 m elamutest või umbmäärase „eemal“ nõudmine on vastuolus MaaPS §-ga 14, kuna piirab maavara kaevandamise võimalusi võrreldes olemasoleva olukorraga ning halvendab juurdepääsu maavarale. Lisaks palume seletuskirjas täpsustada, et transpordiga seotud leevendavaid meetmeid on vajalik rakendada vastavalt vajadusele, kui kaevandamisega kaasnevad mõjud ületavad õigusaktide kohaseid norme. Kaevandamisega kaasneb paratamatult mõju olemasolevale olukorrale ja igasuguse mõju leevendamine ei ole võimalik ega asjakohane. Seejuures tuleb kõiki raskeveokeid kohelda võrdselt, olenemata asjaolust, kas nad on seotud kaevandamisega või mitte.	Nõustume ettepanekutega.
3. Palume korrigeerida seletuskirjas, et kaevandamisloa taotluse menetlustes on õigus otsustada keskkonnamõju hindamise ja täiendavate uuringute koostamise vajaduse üle Keskkonnaametil. Keskkonnaamet saab kaalutlemisel arvestada kohaliku omavalitsuse arvamuse andmisel tehtud ettepanekuid. Maa-amet nõustub selgituse lisamisega, et roheline võrgustik ei ole takistuseks kaevandamislubade väljastamisel ning maavarade kaevandamiseks KMH ja detailplaneeringu koostamist nõutakse vaid vastavalt vajadusele kaalutletud otsuse alusel. Maa-amet ei nõustu üldplaneeringus rohevõrgustiku alal maavara kaevandamisel igakordse KMH ja detailplaneeringu koostamise nõudega, kuna see halvendab maavarale juurdepääsu osas olemasolevat olukorda ja on vastuolus MaaPS §-ga 14.	Nõustume ettepanekutega.

4. KSH aruande peatükis 4.1.1 Roheline võrgustik on kirjeldatud (tsiteerin): „ÜP-sse tuleb lisada soovitud, mille kohaselt tuleb võimalusel tuulikute ja tuulepargi toimimiseks vajaliku taristu rajamisel eelistada juba häiringutega alasid, nt põllumaad, kaevandusalad jms“. Palume täpsustada, et kaevandusaladel peab sel juhul olema maavara ammendunud, kui pole tuulepargi rajamiseks saadud muu sisuga MaaPS alusel kooskõlastust või luba.	Nõustume ettepanekuga.
5. Palume KSH aruandes sarnaselt seletuskirja peatükis 5.2.1. KAITSTAVAD LOODUSOBJEKTID märgitule kajastada, et tegemist on kehtiva kaevandamisloaga (luba kehtib kuni 19.12.2034) ja kuni eksperthinnangu tulemus ei ole kinnitanud vajadust mäeeraldise ja selle teenindusmaa piire muuta, on maa-alal maakasutusplaanil määratud mäetööstuse maa-alaks.	Keskkonnaamet märkis oma kooskõlastuskirjas (9.09.2024), et kõnealuse VEP-i inventeerimise hetkel puudus ametil info, et see asub osaliselt riikliku tähtsusega Rail Balticu raudteetrassi varustuskindluse objektil. Keskkonnaamet oli seisukohal, et kuna eelpool mainitud liikide leiukohapunktid asuvad väljapool kavandatava liivakarjääri alale jäävat VEP-i osa, siis ei ohusta karjääri avamine tamarisk-kariksambla ja sulgja õhiku kasvukohtade säilimist. Keskkonnaameti tegi ettepaneku nimetatud VEP-i piiride korrigeerimiseks ning EELIS-e seisuga 02.10.2024 ei kattu VEP nr 207727 enam perspektiivse mäetööstuse maa-alaga. Eeltoodust tulenevalt on aruannet ja SK korrigeeritud.

5. Päästeamet (01.08.2024 nr 7.2-3.4/4385-2, kooskõlastav kiri 16.10.2024 nr 7.2-3.4/4385-4)

Kooskõlastaja

<u>Sisu:</u>	<u>Seisukohad:</u>
Jätab kooskõlastamata.	1. KSH aruannet täiendatakse. Üldplaneeringu seletuskirjas ei ole olemasoleva olukorra

Palume arvestada Päästeameti poolt välja toodud täiendustega ning kajastada ka neid üldplaneeringus, sh keskkonnamõju strateegilises hindamises: 1) Lisada kirjeldus olemasolevast olukorrast (käitised, nende ohualad ja võimalikud riskid). Aluseks saate võtta olemasolevate käitiste riskianalüüside kokkuvõtted, mis on teile edastatud Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti poolt (KemS § 23 lg 7). 2) Materjalidest järeldub, et uued ohtlikud ja suurõnnetuse ohuga ettevõtted on lubatud Saarde valla kõikidesse piirkondadesse, kuid arvestada tuleb ohualade kattumist elamute ja ühiskondlike aladega. Samas ei selgu, kuidas planeeritakse kaitsta looduse poolest erilist huvi pakkuvaid või eriti tundlikke alasid ning ka see, kas teatud aladel võivad tulevikus asuda koos mitmed ohtlikud ja suurõnnetuse ohuga ettevõtted jms. Seega on oluline, et mõeldakse üldplaneeringu tasandil läbi ka ohtlike ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete asukoha valiku piirangute peale. 3) Soovitav on lisada täpsustus, kas uue käitise rajamisel või nende ohualasse planeerimisel hajaasustusalas ning käitises muudatuste tegemisel, mis ei nõua seadusest tulenevalt detailplaneeringut, on vajalik koostada detailplaneering. Juhime tähelepanu, et KemS § 32 lg 5 alusel saab Päästeamet antud asjaolusid hinnata vaid juhul, kui on esitatud piisaval hulgal informatsiooni, sh peab selguma planeeringust ja selle lisadest. Kui tegevus suurendab suurõnnetuse riski või õnnetuse tagajärgede raskust ja õnnetuse ennetamiseks kavandatavad meetmed ei ole piisavad või antud asjaolud pole selged, siis jätab Päästeamet ka planeeringu KemS § 32 lg 6 alusel kooskõlastama. Päästeameti kooskõlastamata jätmine on sisult menetlustoiming. Üldjuhul saab haldusmenetluse toimingut vaidlustada koos haldusaktiga (sisulise otsusega) - antud juhul on vaide või kaebuse esitamine võimalik pärast Saarde Vallavalitsuse otsust.	ülevaate esitamine asjakohane ja vajalik. Täiendatakse ÜP tingimust. 2. SK ptk 4.6 täiendatakse: Ettevõtete ohualas paiknevate alade kasutamisel ja edasisel arendamisel tuleb ohtu teadvustada, ohualadega seonduvate riskidega arvestada ning vajadusel rakendada meetmeid riski leevendamiseks. Ettevõtete asukohavaliku kriteeriumeid analüüsitakse juhtumipõhiselt koostöös Päästeametiga, lähtuvalt kehtivast õigusruumist. Selgitame täiendavalt, 3. Lisatakse SK ptk 3.3: Detailplaneeringu või projekteerimistingimuste avaliku menetluse kaalumise vajadus on: • suurõnnetuse ohuga või ohtlikus ettevõtte kavandamine või ettevõttes muudatuste tegemine, mis ei nõua planeerimisseadusest tulenevalt detailplaneeringut; • suurõnnetuse ohuga või ohtliku ettevõtte või nende ohualasse planeerimine, kui tegemist ei ole tiheasutusaladega.
Kooskõlastab kooskõlastav kiri 16.10.2024 nr 7.2-3.4/4385-4	-

6. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Maapoliitika ja riigivara osakond (e-kiri 01.08.2024)

Kooskõlastaja

Sisu:	Seisukohad:
Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi 30.11.2023 kirja nr 14-3/3179-3 punktis 4 esitasime ettepaneku Kilingi-Nõmme linnas asuvale Laane (katastritunnus 71201:001:0264, sihtotstarve sihtotstarbeta maa, pindala 18506 m², metsamaa kõlvik 13374 m²) katastriüksusele määrata elamu maa-ala juhtotstarve katastriüksuse Aasa tänava pikendusega piirnevale lagedale rohumaa osale ja ülejäänud osale määrata loodusliku ala maakasutuse juhtotstarve. Saarde Vallavalitsus on 01.07.2024 saatnud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi riigivara osakonnale kirja nr 7-1/1-92, milles palutakse tutvuda valla vastusseisukohtadega ettepanekutele, mis on lisatud kirjale (lisa 1). Lisas 1 on ettepaneku nr 4 kohta märgitud, et ettepanekuga arvestatakse. Oleme Saarde valla kodulehel tutvunud üldplaneeringu joonisega 2 (kuupäev 26.06.2024) ja soovime esitada järgmise täpsustuse. Ettepanekus pidasime lageda rohumaa silmas järgmist kollase ringiga tähistatud osa.	Nõustume ettepanekuga.

Üldplaneeringus ei ole sellele elamu maa-ala juhtotstarvet märgitud.

Nõustume üldplaneeringus määratud elamu maa-ala osaga, aga jääme ka ettepaneku juurde ka kollase ringiga tähistatud osale määrata elamu maa-ala juhtotstarve.

7. **Utilitas Wind** (ettepaneku kiri 7-1/1-84, registreeritud 30.11.2023)

Arvamuse andja

Sisu:	Seisukohad:
<u>Teeme ettepanekud tuuleparkide rajamise tingimusi puudutavalt just nende elektrituulikute kontekstis, mida saaks edasi kavandada projekteerimistingimuste („PT“) alusel. Meie hinnangul tuleks PT-ga kavandamise võimaldamiseks teha ÜP ja KSH aruande eelnõus mõningaid täiendusi.</u> I. Lisada tuleks kokkuvõtlikud/ülevaatlilikud põhjendused neil tuuleenergeetika aladel elektrituulikute PT alusel kavandamise võimalikkuse kohta. Võrdluseks, PlanS § 95¹ lg 1 sätestab, et kohaliku omavalitsuse üksus võib tuuleparki kavandava kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisel loobuda detailse lahenduse koostamisest ja kehtestada planeeringu asukoha eelvaliku otsuse alusel, kui puuduvad välistavad tegurid tuulepargi edasiseks kavandamiseks PT-ga ning asukoha eelvaliku otsuses on toodud PT andmise aluseks olevad tingimused. Mõistlik oleks lähtuda ÜP puhul (tuuleenergeetika aladel, kus elektrituulikuid kavandatakse edasi PT-ga) PlanS § 95¹ rakendamispraktikaga samast loogikast. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on iseenesest välja toodud viitega KSH aruande eelnõu ptk-dele 4.1.1. ja 4.1.2, et osadele tuuleenergeetika aladele on võimalik seada tingimused PT väljastamiseks detailplaneeringut koostamata. Samas, arvestades senist kogemust eelviidatud PlanS § 95¹ kohaldamisel ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi seisukohti, peaks meie hinnangul sobivas kohas sisalduma kokkuvõtlikud põhjendused PT-ga jätkamise võimalikkuse kohta teatud tuuleenergeetika aladel.	I. Nõustume põhjenduste sisseviimisega.

Seega palume ÜP ja/või KSH aruande eelnõusse kirjutada kokkuvõtlikult, et on saavutatud veendumus, et tuuleenergeetika aladele, millel saab elektrituulikuid edasi kavandada PT-ga, on elektrituulikute püstitamine ÜP-s toodud maksimaalse arvuga (vt ka järgmine muudatusettepanek) võimalik, sest:

- a) linnustiku seisukohalt on neile tuuleenergeetika aladele määratud maksimaalses arvus tuulikute püstitamine võimalik. PT alusel elektrituulikute kavandamine on võimalik neil tuuleenergeetika aladel, mis jäävad maismaalinnustiku analüüsi tsoon 1 aladest välja (või ei ole tsoon 1 rakendamine põhjendatud tuginedes olemasolevatel seire või uuringu andmetel) ja kus seetõttu on olulised riskid linnustikule minimeeritud (ÜP seletuskirja ptk 5.4.5.3 ja KSH aruande ptk 4.1.3). KSH aruande ptk 4.1.3 kohaselt võib olemasoleva teabe, muu hulgas maismaalinnustiku analüüsi ja Saarde valla olemasolevate tuulikutega seotud linnustiku uuringute (sh järelseire) tulemuste põhjal eeldada nende tuuleenergeetika alade puhul, kus jätkatakse elektrituulikute kavandamist PT-ga, linnustikule olulise ebasoodsa mõju puudumist. Projekteerimise etapis viiakse läbi täiendavad linnustiku uuringud, mille alusel täpsustatakse elektrituulikute asukohti ja/või leevendusmeetmete rakendamise vajadust (tuulikute seiskamist või töö aeglustamist);
- b) nahkhiirte seisukohalt on neile tuuleenergeetika aladele määratud maksimaalses arvus tuulikute püstitamine võimalik. Tuuleenergeetika aladel ega nende lähistel pole kaitsealuste nahkhiirte elupaiku teada (KSH aruande ptk 4.1.3). Projekteerimise etapis viiakse läbi täiendavad nahkhiirte uuringud, et täpsustada elektrituulikute asukohti ja/või leevendusmeetmete rakendamise vajadust (näiteks tuulepargi opereerimisel start-stop algoritmi kasutamine sügisrände perioodil);

c) <u>neile tuuleenergeetika aladele määratud maksimaalses arvus tuulikute püstitamisel on tagatud tööstusmüra öise sihtväärtuse järgimise võimalikkus elamualadel</u> - vajadusel täpsustatakse projekteerimise etapis läbi viidava müra modelleerimise põhjal elektrituulikute asukohti ja/või leevendusmeetmete rakendamise vajadust (võimalik leevendusmeede on valida väiksema müratasemega mudel); d) <u>neile tuuleenergeetika aladele määratud maksimaalses arvus tuulikute püstitamisel on tagatud soovitusliku teoreetilise maksimaalse varjutamise ajalise kestuse väärtuse (30 tundi) kui ka realistlikele oludele vastava soovitusliku väärtuse (8 tundi) järgimine</u> - vajadusel täpsustatakse projekteerimise etapis läbi viidava varjutuse modelleerimise põhjal elektrituulikute asukohti ja/või leevendusmeetmete rakendamise vajadust (näiteks tuulikute automaatse varjutuse esinemise jälgimissüsteemi kasutamist, mis võimaldab valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö peatada); e) <u>neile tuuleenergeetika aladele määratud maksimaalses arvus elektrituulikute püstitamisel on tagatud rohevõrgustiku toimivuse ja sidususe säilimine</u>. KSH aruande eelnõu ptk 4.1.1 kohaselt saab tuuleenergeetika alade puhul, kus jätkatakse tuulikute kavandamist PT alusel, järeldada, et elektrituulikute püstitamine ÜP-s toodud maksimaalses arvus ja koos kavandatava taristuga ei ole rohevõrgustiku toimivust ja sidusust ohustav. Looduslike alade osatähtsus rohevõrgustiku koridoris ei lange alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust ning looduslike alade osatähtsus rohevõrgustiku tugialadel ei lange alla 90%; f) <u>neile tuuleenergeetika aladele määratud maksimaalses arvus elektrituulikute püstitamine on võimalik kaitsealuseid taimeliike kahjustamata</u>. KSH aruande eelnõu ptk 4.1.3 järgi kaitstavate taimeliikide leiukohti tuuleenergeetika alade	

piires registreeritud ei ole (need on piiritletud aladest välja lõigatud). Projekteerimise etapi taimestiku uuringutega täpsustatakse elektrituulikute asukohti ja/või leevendavaid meetmeid (näiteks kuivendamise mõju vältimine); g) <u>on veendumus, et neile aladele kavandatavad elektrituulikud (ja seonduv taristu) ei mõjuta ebasoodsalt Natura 2000 võrgustiku alade terviklikkust ega kaitse-eesmärke</u>. KSH aruande ptk 4.1.2 kohaselt on nn Ida-Saarde tuuleenergeetika alade puhul veendumus ebasoodsa mõju puudumises Natura 2000 võrgustiku alade terviklikkuele ja kaitse-eesmärkidele. II Määratud peaks olema elektrituulikute maksimaalne arv, põhimõttelised asukohad ja maksimaalne kõrgus. Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu regulatsiooni kohta on kooskõlastamisel eelnõu,¹ mille kohaselt kavandatakse PlanS-i eelviidatud §-i 95¹ täiendada lõikega 1¹ järgmises sõnastuses: „<i>Detailse lahenduse koostamisest loobumisel käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud juhul määratakse tuulepargi maakasutus- ja ehitustingimused, sealhulgas elektrituulikute maksimaalne kõrgus, arv ja põhimõtteline asukoht, kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis.</i>“ Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et kui tuulepark koosneb mitmest alast, siis tuleb maksimaalne elektrituulikute arv määrata iga ala kohta eraldi. Mõistlik oleks lähtuda ÜP puhul (tuuleenergeetika aladel, kus elektrituuliku kavandatakse edasi PT-ga) samast loogikast. Seega palume ÜP eelnõus <u>nende tuuleenergeetika alade puhul, kus elektrituuliku kavandatakse edasi PT-ga:</u> a) kirjutada välja <u>elektrituulikute maksimaalne arv</u> tuuleenergeetika alade/ala osade kaupa (<i>sisuliselt on maksimaalne arv ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 skeemilt</i>	II Nõustume täpsustuste sisseviimisega
---	---

5.4.5.3-1 välja loetav, ent mõistlik oleks maksimaalne arv ka tekstiliselt määrata); b) täpsustada, et ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 skeemil 5.4.5.3-1 on määratud nende tuuleenergeetika alade elekrituulikute, põhivõrguga ühenduse (k.a maakaabelliinide) ja juurdepääsuteede <u>põhimõttelised</u> võimalikud asukohad, mis võivad kõik projekteerimise käigus täpsustuda/muutuda (vt järgmine muudatusettepanek); c) määrata <u>elektrituulikute maksimaalne kõrgus</u>. ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on märgitud, et „Üldjuhul on lubatud kuni 300 m kogukõrgusega tuulikud, kõrgus määratakse igakordselt lähtuvalt Kaitseministeeriumi lähtetingimustest, uuringute ja täpsema kavandamise protsessi tulemustest.“ Samas võib niisugune sõnastus olla eelviidatud eelnõud arvestades liiga ebamäärane ehk palume sõnastust muuta nii, et elektrituulikute maksimaalne kõrgus on 300 meetrit. III Tuuleenergeetika aladel, mille puhul jätkatakse elektrituulikute kavandamist PT alusel, peaks olema selgitatud projekteerimise faasis tehtavate muudatuste aluseid ja võimalikkust. Eelviidatud PlanS-i muutmise eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et tuulepargi elektrituulikute põhimõttelised asukohad ei tule määrata punkti koordinaatide täpsusega. Meile arusaadavalt leiab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, et PT menetluses jätkavate tuuleenergeetika alade puhul peab olema planeeringus määratud, millises ulatuses ja millest lähtudes on elektrituulikute asukohti võimalik projekteerimise käigus muuta ning kui elektrituulikute asukohtade muutmine on võimalik kogu tuuleenergeetika ala piires, tuleb ka niisugust võimalust planeeringu ja KSH tulemustest lähtudes põhjendada.	III Nõustume täienduste ja täpsustuste sisseviimisega.
---	---

Seega palume esiteks ÜP eelnõus täpsustada, et elektrituulikute, põhivõrguga ühenduseks vajalike ehitiste (k.a maakaabelliinide ja alajaamade) ning juurdepääsuteede täpsem asukoht ja paiknemine võib projekteerimise käigus muutuda, arvestades muu hulgas edasiste uuringute tulemusi, kusjuures ei tohi ületada keskkonnataluvust ning vajadusel tuleb rakendada leevendusmeetmeid.

Teiseks palume ÜP eelnõus selgitada, et elektrituuliku on võimalik ehitusprojekti etapis paigutada kogu vastava tuuleenergeetika ala piires² (maksimaalsest arvust kinni pidades), sest:

- a) linnustiku mõju vaates on võimalik elektrituuliku (ÜP-s määratud maksimaalses arvus) paigutada ehitusprojekti etapis kogu tuuleenergeetika ala piires – ehitusprojekti etapi täpsustavatest linnustiku uuringutest selgub, kas teatud perioodil on vajalik leevendava meetmena rakendada tuulikute seiskamist või töö aeglustamist (ehk lisaks tuulikute asukohtade muutmise võimalusele tuuleenergeetika ala piires on seega vajadusel alternatiivina olemas ka efektiivne leevendusmeetmed);
- b) nahkhiirte mõju vaates on võimalik elektrituuliku (ÜP-s määratud maksimaalses arvus) paigutada ehitusprojekti etapis kogu tuuleenergeetika ala piires – ehitusprojekti etapi nahkhiirte uuringust selgub, kas teatud perioodil on vajalik rakendada leevendavaid meetmeid, näiteks tuulepargi opereerimisel start-stop algoritmi kasutamist sügisrände perioodil (ehk lisaks tuulikute asukohtade muutmise võimalusele tuuleenergeetika ala piires on seega vajadusel alternatiivina olemas ka efektiivne leevendusmeetmed);
- c) müra vaates on võimalik elektrituuliku (ÜP-s määratud maksimaalses arvus) paigutada ehitusprojekti etapis kogu tuuleenergeetika ala piires nii, et elamu maa-

aladel oleks tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus – ehitusprojekti etapi müra modelleerimisest selgub, kas on vajalik leevendava meetmena valida väiksema müratasemega elektrituuliku mudel (ehk lisaks tuulikute asukohtade muutmise võimalusele tuuleenergeetika ala piires on seega vajadusel alternatiivina olemas ka efektiivne leevendusmeede);

- d) varjutuse vaates on võimalik elektrituulikuid (ÜP-s määratud maksimaalses arvus) paigutada ehitusprojekti etapis kogu tuuleenergeetika ala piires – ehitusprojekti etapi varjutuse modelleerimisest selgub, kas elamualadel ebasoovitava varjutuse ilmnemisel on vajalik kasutada leevendusmeetmena tuulikute automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis võimaldab valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö peatada (ehk lisaks tuulikute asukohtade muutmise võimalusele tuuleenergeetika ala piires on seega vajadusel alternatiivina olemas ka efektiivne leevendusmeede);
- e) rohevõrgustiku sidususe ja toimivuse vaates on võimalik elektrituulikuid (ÜP-s määratud maksimaalses arvus ja arvestades ka muud tuulepargi taristut) paigutada ehitusprojekti etapis kogu tuuleenergeetika ala piires ilma, et looduslike alade osatähtsus rohevõrgustiku koridoris langeks alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust või et looduslike alade osatähtsus rohevõrgustiku tugialadel langeks alla 90%. Seega rohevõrgustiku sidusus ja toimivus on tagatud;
- f) kaitsealuste taimeliikide vaates on võimalik elektrituulikuid (ÜP-s määratud maksimaalses arvus ja arvestades ka muud tuulepargi taristut) paigutada ehitusprojekti etapis kogu tuuleenergeetika ala piires – ehitusprojekti etapi taimestiku uuringust selgub, kas on vajalik leevendavate meetmete (näiteks kuivenduse mõju vältimine) rakendamine (ehk lisaks tuulikute asukohtade

<i>muutmise võimalusele tuuleenergeetika ala piires on seega vajadusel alternatiivina olemas ka efektiivne leevendusmeede).</i> IV Palume täpsustada edasist uuringute ja mõju hindamise korda. Esiteks, ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on märgitud, et ruumiliste konfliktide ennetamiseks ja võimalikult varases staadiumis tuulikute parima paigutuse otsustamiseks on soovitatav eelhindang läbi viia juba PT taotlemisel. <u>Juhime tähelepanu, et niisugune soovitus ei pruugi olla elluviidav.</u> 01.01.2020 jõustunud EhS § 31 lg 1 ja KeHJS § 7 p 1 muudatuste järel PT faasis keskkonnamõju (eel)hindamist läbi ei viida. Eelnõu 55 SE I lugemise seletuskirja lk 25 on selgitatud, et PT etapp on keskkonnamõju hindamise algatamise otsustamiseks liiga varajane. Antud juhulgi selgub tuulepargi täpne lahendus projekteerimise etapis läbi viidavate uuringute tulemusena ehk kohane on ka keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang anda ehitusloa menetluses. <u>Palume seega eemaldada viide PT etapi keskkonnamõju (eel)hindamise soovitusele.</u> Teiseks, ÜP eelnõus võiks täpsustada, et <u>järgmise etapi modelleeringud ja uuringud viiakse läbi pärast PT väljastamist ja enne ehitusloa andmist ehitusprojekti koostamisega paralleelselt.</u> Asjakohasel juhul koostatakse uuringute aruanne. Vajadusel antakse KeHJS § 6 lg 2 p 3 ja lg 4, § 7 p 1, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 2 p 2 ja EhS § 42 lg 2 alusel ning tuginedes muu hulgas ehitusprojekti koostamisega paralleelselt läbi viidud uuringutele, ehitusloa menetluses keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang. V Muud täpsustusedettepanekud Esiteks, ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 skeemilt 5.4.5.3-1 tuleb välja, et vähemalt tuuleenergeetika alade puhul, kus jätkatakse elektrituulikute kavandamist PT alusel, on	IV Nõustume ettepanekutega. V Ettepanekuga maakaabli rajamine kajastada ka seletuskirjas, nõustume. Aruoja - Väike-Tõlla teed on seni teeregistris kohaliku teena. Üldplaneeringusse viiakse sisse
---	--

<u>elektrituulikute ühendus põhivõrguga lahendatud maakaablitega. Palume vastav tingimus (tuulepargid ühendatakse põhivõrku läbi maakaablite) selgelt ka ÜP eelnõu seletuskirja tekstis välja tuua (arvestades, et kui võimaldada ühendust põhivõrguga läbi õhuliini, oleks ka nõuded planeeringu täpsusastmele ilmselt rangemad).</u> Teiseks, ÜP eelnõu seletuskirja ptk-s 5.4.5.3 on märgitud: „<i>Tuuliku paigutamisel arvestada, et see ei asuks avalikult kasutatavate teede teekatte servale lähemal kui tuuliku kogukõrgus.</i>“ Juhime tähelepanu, et tuuleenergeetika alasid 20 ja 21 (mille puhul ette nähtud teatud elektrituulikute kavandamine PT alusel) läbib avalikult kasutatav Aruoja - Väike-Tõlla tee. PT-ga kavandatavaid elektrituulikuid ei ole võimalik tuuleenergeetika aladele 20 ja 21 paigutada nii, et need jääks kõnealusest teest vähemalt tuuliku kogukõrguse kaugusele. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium rõhutab eriti viimasel ajal sagedasti, et planeering peab olema elluviidav. Seega palume ÜP-s märkida, et kõnealune tee tuleb avalikust kasutusest välja arvata (meile teadaolevalt vastava tee avalikuks kasutuseks praktiline vajadus ka puudub) ning täpsemad tingimused ligipääsuks, tee hooldamiseks arendaja poolt jms lepitakse eraldi kokku. Kolmandaks, palume ÜP eelnõu seletuskirjas täpsustada, et <u>tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid (maakaablid, alajaamad) on lubatud rajada ka väljapoole tuuleenergeetika alasid.</u> Nimelt, tuulepargi mõiste PlanS § 75 lg 1 p 4, „Olulise ruumilise mõjuga ehitiste nimekirja“ p 4 ning „Võrgueeskirja“ § 2 lg 19 tähenduses hõlmab lisaks elektrituulikutele ka ehitisi kuni liitumispunktini põhivõrguga. Samas ÜP eelnõu seletuskirja ptk 5.4.5.3 skeemil 5.4.5.3-1 toodud tuuleenergeetika alad on mõeldud elektrituulikute paigutamise kohtadena (ei ulatu võimalike liitumispunktideni põhivõrguga). Seega on selguse huvides oluline ära markeerida, et <u>Saarde ÜP lahenduse järgi ulatuvad põhivõrguga liitumiseks vajalikud ehitised väljapoole tuuleenergeetika alasid.</u>	muudatus kohaliku tee osas, arvestades tulevikusuunda. Ettepanekuga kajastada, et Saarde ÜP lahenduse järgi ulatuvad põhivõrguga liitumiseks vajalikud ehitised väljapoole tuuleenergeetika alasid, nõustume.
--	---

8. Keskkonnaamet (kiri 9.09.2024)

Kooskõlastaja

Sisu:	Seisukohad:
Üldplaneering	
Ptk 5.2.2- Keskkonnaamet juhtis varasemas kirjas tähelepanu, et üldplaneeringu koostamiseks piisavas täpsusastmes on teada ka uuele trassialternatiivile kavandatud loomade läbipääsud koos kaitsevööndiga ja ka üldplaneeringuga tuleb seada tingimused maakasutusele ökoduktide läbipääsude toimimiseks. Üldplaneeringut on olulisel määral täiendatud. Palume lisada maavara kaevandamise alapunkti juurde järgmine selgitus: kaevandustegevusega kaasneb oluline häiring ja karjäärialal toimub oluline maastiku muutus, mis võib takistada loomade liikumist.	Nõustume ettepanekuga.
Ptk 5.2.4. kohaselt on avalik juurdepääs veekogude kallasrajale tagatud kas riigiteede, kohalike teede, detailplaneeringuga planeeritud jalgteede või avalikuks kasutuseks määratud erateede kaudu. Täiendavalt tuleb otsustajal avaliku veekogu kallasrajale juurdepääsu vajadust kaaluda arendustegevuse (nii hoonestamisel kui maa-ala kasutuse muutmisel, nt puhkeala loomisel) käigus. Keskkonnaameti hinnangul on seletuskirjas käsitletud põhimõtted asjakohased. Maakasutusplaanile on aga kantud Reiu jõe üks juurdepääs kallasrajale (Metsaääre külas), mis jätab kaardi vaatajale eksliku mulje. Palume kaaluda, kas selle ühe juurdepääsu näitamine on tingimata vajalik või lisada juurde märkus saamaks aru, miks just selles kohas on üksik juurdepääs näidatud.	SK ptk 5.2.4 täiendatakse joonealuse märkusega sõnastuses: Üksikjuhuna on avalik juurdepääs Reiu jõe kallasrajale kavandatud Metsaääre külas Tõru tee piirkonnas, kuna kompaktses elumupiirkonnas alternatiivsed juurdepääsud kallasrajale puuduvad.
ÜP ptk-s 5.2.4.4. on tehtud ettepanek Reiu jõe ehituskeeluvööndi vähendamiseks Sepa kinnistul (75601:001:0201) endise talukoha taastamiseks (elahoone ja abihoonete püstitamine ning juurdepääsutee rajamine). Oleme juhtinud varasemas kirjas tähelepanu, et ajalooline hoonestus on küll ehituskeeluvööndi vähendamist toetav	Võtame KeA seisukoha teadmiseks.

argument, kuid vaatamata sellele tuleb arvestada ka üleujutuse ohtu. Keskkonnaameti seisukohaga ei ole arvestatud, kuna Maa-ameti kaardirakenduse alusel ei ole piirkond üleujutusohuga riskipiirkondade hulka määratud. Üldplaneeringuga on määratud ja maakasutusplaanile kantud üleujutusohuga alad vastavalt uuringule "<i>Alused ja metoodika suurte üleujutustega siseveekogude nimistu muutmiseks</i>". Täiendavalt on märgitud, et üleujutusohuga ala ei võrdsustu korduva üleujutusega alaga ja ehituskeelualaga ning üldplaneering on tingimused ehitustegevuseks nendel aladel määranud. Lähtuvalt maakasutusplaanist (sh ka vastavad kaardikihid) kattuvad ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek ja üleujutuse ohuga ala, mis viitab võimalikule vastuolule vaatamata sellele, et üleujutusega ohu ala ei kattu üldplaneeringuga määratud üleujutuse alaga (legendis „korduva üleujutusega ala“). Keskkonnaamet on juba juhtinud varasemalt tähelepanu, et ehituskeeluvööndi vähendamiseks planeeritud ulatuses on mittetoetavaid argumente, mida siinkohal kordama ei hakata. Keskkonnaamet jääb oma senisele seisukohale, kuid lõpliku ja siduva seisukoha saame esitada pärast üldplaneeringu vastuvõtmist.	
Ptk-s 5.4.1 (lk 60) on kirjutatud: „<i>Reoveed tuleb juhtida sertifitseeritud lekkekindlatesse kogumismahutitesse</i>“. Palume lisada, et reovee kogumismahuti tühjendamine peab toimuma kohaliku omavalitsuse reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja kohaselt (valla määratud purglasse jäätmeluba omav ettevõtja).	Nõustume täiendusega.
KSH aruanne	
KSH aruande tabel 3 (lk 29) ja tabel 5 (lk 32) – täpsustus, et ehituskeeluvööndi vähendamist Reiu jõel on planeeritud kolmes kohas (varasemaga võrreldes lisandus Väike-Puujala kinnistu). Palume tabelleid korrigeerida	Tabelid täiendatakse.
KSH aruande tabel 7 (lk 39) – Natura mõjude hindamise tulemusena on järeldatud, et keskkonnamõju Põhja-Liivimaa linnuala kaitse-eesmärgiks seatud läbirändavatele liikidele (suur-laukhani, väike-laukhani, laululuik, rabahani) ei ole, kuna Kalita tuulealad ei hõlma nende liikide jaoks esmatähtsaid lagerabasid, põlde ja niite.	Natura hindamist korrigeeritakse ja lisatakse võimalik konflikt läbirändavate liikide toitumis- ja puhkealade osas.

Vaatamata sellele, et Natura mõjude hindamise lõpptulemusena on Kalita tuulearendusalade kavandamisest loobunud, ei saa täielikult nõustuda, et mõju läbirändavatele linnuliikidele ei ole, sest arvestamata on jäetud toitumis- ja puhkealade vahelist rännet ja sellest tulenevaid võimalikke konflikte tuulikutega. Arenduse võimaliku ulatuse ja asukohad selgitaks välja täpsustav rändeuuring. Korrektsuse huvides palume järeldusi korrigeerida.	
Ptk 4.1.1 Planeeringuga on kavandatud ka projekteerimistingimustega alade menetluses arendatavate tuulikute põhimõttelised asukohad ning juurdepääsuteed neile. Anni katastriüksusele kavandatud tuuliku juurdepääsutee on kavandatud osaliselt Tõlla jõe ehituskeeluvööndisse. Palume täpsustada, kas antud teed kavandatakse avalikult kasutatava teena (rakendub LKS § 38 lg 5 p 10)? Vastasel juhul tuleb juurdepääsutee rajamiseks taotleda vööndi vähendamist.	Tuuliku juurdepääsutee asukohta korrigeeritakse, juurdepääsutee jääb Tõlla jõe ehituskeeluvööndist välja.
Ptk 4.1.1 (lk 21) annab soovitusel planeerida Tõlla raba serva kavandatud tuulikute rajamisega seotud tee väljapoole raba. Kindlasti toetab Keskkonnaamet seda ettepanekut, eriti arvestades ka tee rajamisega kaasnevast kuivendusest tuleneva täiendava süsinikuheitega. Palume selgitada, miks ei ole KSH-s antud soovitus üldplaneeringus arvestatud?	KSH ettepanekuga arvestatakse, ÜP täpsustatakse.
Ptk 4.1.2 – Planeeringuga on kavandatud tuuleparkide ühendamiseks vajalikud maakaablid. ÜP maakasutusplaani kohaselt on kavandatud viia maakaabel viia läbi Sanga looduskaitseala ja loodusala. Antud ehitist ei ole Sanga loodusala seotud Natura hindamises (KSH tabel 3) käsitletud. Looduskaitseala kaitse-eeskirja^[1] § 5 lg 1 p 4 kohaselt on kaitsealal keelatud uute ehitiste püstitamine, välja arvatud tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitseala tarbeks. Leiame, et kaitsekorrast tulenevalt ei ole antud ehitist võimalik rajada, mistõttu tuleb see planeerida väljapoole looduskaitseala ja loodusala.	Maakaabli asukohta korrigeeritakse, kavandatakse Sangla loodusalaast välja.

^[1] https://www.riigiteataja.ee/akt/105072023167?leiaKehtiv	
KSH aruande ptk 4.1.3 (lk 49) - allviide nr 37 on puudu.	Aruannet täiendatakse.
KSH aruande ptk 4.12 (lk 45) - viide joonisele 11 on vale, õige on joonis 3.	Aruanne on üle vaadatud ja vajadusel viiteid joonistele korrigeeritud.
KSH aruande ptk 4.1.3 (lk 47) - Ptk-s on kirjutatud: „Arvestades kogutud teadmisi väike-konnakotkaste liikumiste ja pesitsust piirkonnas, võib öelda, et tuulealad 12 ja 13 ei asu Kanaküla väike-konnakotkaste peamisel pesitsusterritooriumil. Seireandmetest nähtub, et kodupiirkonna tuumala jääb tuulealadest lõunasse ning alade 12 ja 13 arendamine on võimalik liigile olulist mõju avaldamata (väike-konnakotka tsoon 1 alaga arvestamine ei ole seireandmetele tuginedes põhjendatud).“ Informeerime, et 17.05.2024 on tehtud EELISesse kanne uue väike-konnakotka leiukoha kohta pikemalt asustamata elupaiga KLO9129649 läheduses (Riimaru väike-konnakotka püsielupaik, KLO3002984), mis asub tuulealast 12 idasuunas. Antud elupaigaga seotud isenditele on eeldatavalt oluliseks elupaigaks Pale jõe äärsed rohumaad, mis jäävad u 2 km raadiusesse pesast. Osa alast 12, sh ala põhja- ja läänepoolses osas olevad metsamaad, jäävad ka tavapärasest 2 km tsoonist välja. Tuulikute kavandamisel tuleb DP faasis nende võimalik täpne arv ja paigutus välja selgitada linnustiku uuringute/eksperthinnangutega.	KSH aruannet täiendati uuendatud infoga.
Ptk-s 4.1.3 (lk 56) on toodud kokkuvõtte tuulealade hindamisest kaitstavatele loodusobjektidele. Üldjoontes võib võetud lähenemisega nõustuda. Siiski alade 14 ja 16 puudub meil kindlus, et need alad on olemasolevatele andmetele tuginedes arendatavad (st neile on võimalik rajada vähemalt 2 tuulikut) ilma, et kaasneks negatiivset mõju elustikule. Ala 14 on võrdlemisi väikesemõõtmeline ning seda katavad erinevate liikide n-ö tsoonid 1 või paikneb ala tsoonidele 1 või liigi elupaigale niivõrd lähedal, et ei ole võimalik tagada häiringuid leevendavat puhvrit (tsooni 2). Nt paikneb ala u 0,35–0,7 km vahemikus metsise elupaigast, ka KSH kajastab soovitusi,	Tuulealadest 14 ja 16 loobutakse arvestades KeA seisukohta.

et tuulepargid tuleks kavandada vähemalt 1 km kaugusele metsise elupaikadest. Seega ei ole detailplaneeringu faasis võimalik leida tuulikutele sellist paigutust, et antud soovitus või tingimus oleks täidetav. Võimalikku mõju metsisele tõendavad ka Keskkonnaagentuuri poolt tellitud Saarde-Põhja-Sakala uuringuala linnustiku uuringu^[2] tulemused, mille raames tuvastati ala 14 suhtelises läheduses Viljandi-Kilingi-Nõmme maanteest põhjapool uus metsise mänguala. Sarnane on olukord ka alal 16, mis jääb samuti täies ulatuses kahe hetkel asustatud väike-konnakotka pesast tuleneva tsooni 1 ulatusse (maksimaalne kaugus pesadest u 1,8 ja 2,2 km). Neid väike-konnakotkaid ei ole Saarde tuuleparkide seiresse kaasatud ning ala maastikustruktuur ei ole nii ühene, et saaks väita, et kotkad antud ala regulaarselt ei läbi. ^[2] Naturun OÜ, 2024. Linnustik uuring tuuleenergeetika arendusalade leidmiseks. Osa 10. Linnustiku uuringud Saarde-Põhja-Sakala uuringualadel.	
KSH aruande ptk 4.1.3 (lk 46) – mõju hindamise tulemusena on tehtud ettepanek arvata välja perspektiivsest mäetööstuse maa-alast vääriselupaigaks (VEP nr 207727) inventeeritud ala, et vältida kaevandamisega kaasnevat ebasoodsat mõju. Märkime, et VEP-i 207727 inventeerimise ja registreerimise ajal puudus Keskkonnaametil info, et see asub osaliselt riikliku tähtsusega Rail Balticu raudteetrassi varustuskindluse objektidel. Enamus vääriselupaigas teadaolevatest tamarisk-kariksambla ja sulgjas-õhiku liikide leiupunktidest asuvad väljaspool karjääri alale jäävat vääriselupaiga osa, mistõttu on Keskkonnaamet andnud hinnangu, et karjääri avamine ei ohusta nende liikide säilimist väljaspool karjääri asuval vääriselupaiga osas. Tulenevalt sellest on Keskkonnaamet palunud kustutada registrist vääriselupaiga (VEP 207727) katastriüksusele 71201:001:0049 ulatuv 1,08 hektari suurune osa^[3]. Eelöeldust tulevalt täpsustada ka ÜP seletuskirja ptk 5.2.1. lk 45. ^[3] Keskkonnaameti 19.01.2024 kiri nr 13-1/24/1163	KSH aruannet ja ÜP-d on korrigeeritud arvestades uuemat infot.

Ptk 4.1.4.1 - Keskkonnaamet juhtis varasemas kirja tähelepanu, et KSH aruande eelnõu ei käsitle piisavalt mõju elanike joogiveevarustusele. Peame jätkuvalt vajalikuks, et lisaks asula reoveepuhastitele tuleks maakasutusplaanile kanda ka ühisveevärgi puurkaevud.	Ettepanekuga ei arvestada. Selgitame, et PlanS ei sätesta, milliseid andmekihte ÜP joonisel tuleb näidata. Ühisveevärgi puurkaevud on kajastatud ühisveevärgi ja – kanalisatsiooni arendamise kavas. Ühisveevärgi puurkaevud ei ole ÜP-ga kehtestatavad ning nende näitamine kaardil ei ole vajalik (nende mittenäitamine ei saa olla kooskõlastamata jätmise alus), tegemist on alusandmetega, millega on arvestatud ja tuleb edaspidi arvestada. Alusinfo mittekajastamine ei saa olla kooskõlastamata jätmise aluseks.
Ptk 5.2.4. (lk 18) – Avalikult kasutatava veekogu andmeallikana on viidatud Keskkonnaregistrile. Juhime tähelepanu, et keskkonnaregistri seadus on kehtetu alates 06.06.2022. Korrektne on viidata Eesti looduse infosüsteemile (EELIS). Eesti looduse infosüsteemi andmed avalikustatakse keskkonnaportaali kaudu.	Viide korrigeeritakse.
Ptk 5.3.7 - Vastavalt Keskkonnaameti tehtud ettepanekule on ÜP materjalides ära toodud Rail Baltica eelistatud trassikoridor ja metsise uued püsielupaigad. Juhime tähelepanu, et maakasutusplaanil ja ÜP kaardikihtide projekteeritavate loodusobjektide kihil on nt Kotisoo-Marina püsielupaiga idapoolne lahustükk valedes piirides. RB hüvituslade (metsise PEP-ide) täpsustatud piirid on kantud EELIS-esse 23.07.2024.	Täpsustame materjale vastavalt EELISe seisule juuli 2024.
Ptk 5.4.5.2. (lk 62) – Palume lisada täpsustus soovituslike kujade ja vahekauguste osas. Veehaarde sanitaarkaitsealal on majandustegevus keelatud (veeseadus § 151 lg 2), st tähendab, et maasoojussüsteemi puurauke/puurkaeve sanitaarkaitsealasse rajada ei tohi. Samuti ei saa veehaarde hooldusalasse maasoojussüsteeme rajada, kuna veehaarde hooldusalal on põhjavee saastumise vältimiseks keelatud tegevus, mis võib	Nõustume täpsustusega.

ohustada põhjaveekihi vee omadusi, sealhulga sellise ehitise ehitamine, millega kaasneb keskkonnoaht (veeseadus § 154 lg 5 p 5).	
KSH aruandes on korduvalt viidatud joonisele 13 (nt lk 49, 54, 57), paraku sellist joonist dokumendis ei ole, eeldatavalt on viidatud joonisele nr 4.	Viited joonisele on üle vaadatud, viide joonisele 13 on korrigeerimise järgselt õige.